

9 772298 095009

საზოგადოებრივ-ლიტერატურული ჟურნალი

ქართული
გიგლიოთეკა

პ რ ი ლ ი

1134 /2
2016

2016/მარტი

6 (248)

ანტონიო ბენიოს პოეზია

დონ კიხოტე, ანუ
ქანდემოზის ხანოვანა

- კათედრა** 1 ანტონიო მუნიოს მოლინა | დონ კისოტი, ანუ ქმნადობის
ხელოვნება
ინგლისურიდან თარგმნა თამარ ლომიძემ
- თარგმანი** 7 ფრანც კაფკა | ერთი ძაღლის კვლევა-ძიებანი
გერმანულიდან თარგმნა რუსუდან ზეჭალაშვილმა
- 26 რაინერ მარია რილკე
გერმანულიდან თარგმნა ლულუ დადიანმა
- პროზა** 30 გიორგი ფირცხალაიშვილი | ნატურმორტი
- რეცენზია** 41 ყველა საუკუნის ქართული პოეზიის ანთოლოგია გერმანულ
ენაზე
- 44 ზაზა აბზიანიძე | ფიქრები „საპარადო“ სადარბაზოსთან

გარეკანი: მამუკა ტყეშელაშვილი

არილი

საზოგადოებრივ-ლიტერატურული ასოციაცია
"არილის" ყოველთვიური გამოცემა

The Literary Magazine "Ariili"

რედაქტორები
მალხაზ ხარბუდია
შადიმან შამანაძე

მხატვარი მამუკა ტყეშელაშვილი

კორექტორი ინა არჩუაშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა თამაზ ჩხაიძე

პროექტის მენეჯერი ეკა ხარბუდია

სარედაქციო საბჭო

რატი ამაღლობელი, ია ანთაძე, ანდრო ბუაჩიძე,
ლაშა ბულაძე, თამაზ ვასაძე, გიორგი კეკელიძე,
ზურაბ კიკნაძე, ვასილ მაღლაფერიძე,
ზვიად რატიანი, ჯიმშერ რეხვიაშვილი,
ირაკლი სამსონაძე, გულსუნდა სიხარულიძე,
ბაკურ სულაკაური, ირმა ტაველიძე,
ქეთი ქანთარია, პაატა შამუგია, ზაზა ჭილაძე.

არილი - მასშტაბიანი სინდონი

სულხან-ბაბა

არილი - მზის შუში, რამეზე მდებარე

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი

არილი - თანამედროვე ქართული ლიტერატურის
მარილი

ნაღბური

ელექტრონული ფოსტა: info@arilimag.ge
ვებგვერდი: arilimag.ge

გამოდის 1993 წლიდან

© ყურნაღში გამოქვეყნებული მასალების გამოყენება
"არილის" რედაქციის ნებართვის გარეშე აკრძალულია

ღონისძიებები
საქართველოს კულტურისა და
ძეგლოვანების სამინისტროს
ფინანსური მხარდაჭერით

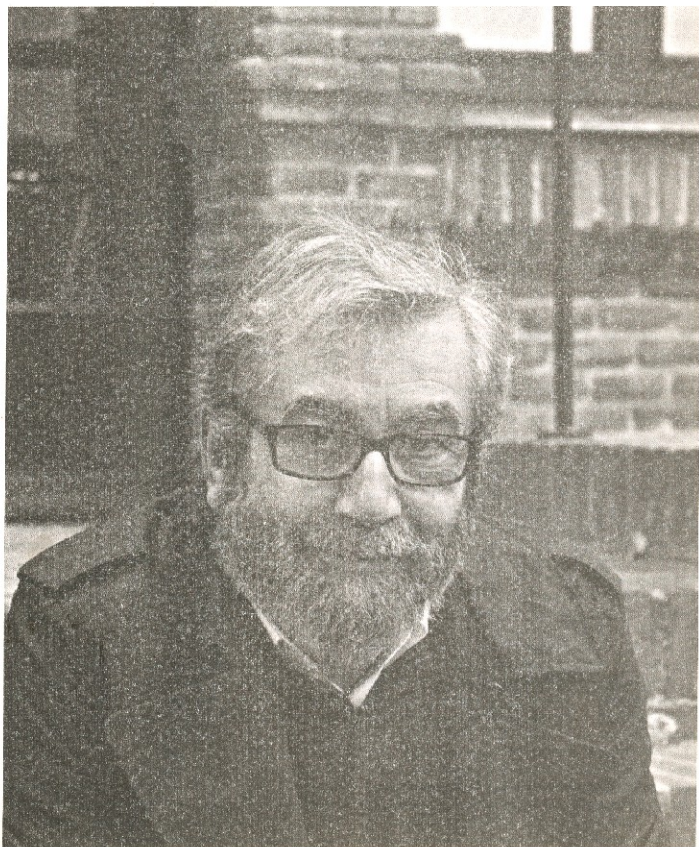

მეზაპირი
სასი

ანტონიო მუნიოს მოლინა

დონ კიხოტი, ანუ ქმნადობის ხელოვნება

ინგლისურიდან თარგმნა თამარ ლომიძემ

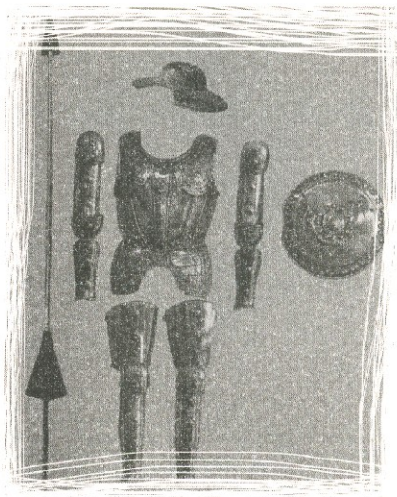

რომანის, როგორც ლიტერატურული ჟანრის თავისებურება ისაა, რომ მისი გმირი ქმნა და არა - მყოფი, ცვალებადია და არა უცვლელი. სწორედ ამიტომ, დონ კიხოტს პირველ თანამედროვე ლიტერატურულ გმირად მივიჩნევ. დავაზუსტებ: ეპიკური პოემებისა და ტრაგედიების გმირის დანიშნულებაა საკუთარი ბედისწერის, ამქვეყნიური მისიის რეალიზება, რაც ამ გმირის ერთგვარ სტატუსურობას გულისხმობს. მისი ბედი წინასწარაა განსაზღვრული: აქილევსი, თუნდაც ჩველში, უცვლელად იმყოფება საცანაურდება, ხოლო ოდისეოს ძირითადი თვისებები მოხერხებულობა და ცბიერებაა. იგივე შეიძლება ითქვას ზოგიერთი პოპულარული ლიტერატურული გმირის შესახებ. შერლოკ ჰოლმსისთვის დამახასიათებელია ანალიტიკური განსჯის უნარი და უცხოა ჩვეულებრივი ადამიანური ნებისმიერი თვისება. თანამედროვე საზოგადოებას ვერ ძალუძთ მისი შეცვლა, რადგან პოლში ერთხელ და სამუდამოდაა ჩამოსხმული ვარკვეული გარემოს შესაბამისად. მკითხველი ვერსად მოიძიებს ინფორმაციას იმ დროის შესახებ, როდესაც ახალგაზრდა დეტექტივი ხვდება თავის ოსტატობას და სწავლობდა საკუთარი პროფესიის მრავალფეროვან მეთოდებს. ამ პერიოდის შესახებ არაფერი იცის დეტექტივმა უოტსონმაც, იმისა და მიუხედავად, რომ დეტექტივის ახლო მეგობარია. მაგრამ ჩვენ გვიყვარს მოთხრობები შერლოკ ჰოლმსის შესახებ სწორედ იმის გამო, რომ ვერსიონაჟები და სიტუაციები მათში არასოდეს იცვლება; როდესაც ამ შეგნეირი მოთხრობების კითხვა ვწყვეტთ, ისეთი შთაბეჭდილება გვიჩნდება, თითქმის ჩვეულ სამყაროში და ჩვეულ ნიადაგზე შეგვიბრუნეთ. შემთხვევითობებით აღსავსე და ცვალებადი სამყაროს მკვიდრი, სიამოვნებას გვანიჭებს წარმოსახული სამყაროს სიმკაცრე, სადაც ყველაფერი ყოველთვის უცვლელი და ნაცნობია. უმბერტო ეკოს შესხედულებით, დეტექტიურ ნაწარმოებებს იმისთვის ვკითხულობთ, რომ კიდევ ერთხელ დადასტურდეს ის, რაც უკვე ვიცით: რომ ექიმი უოტსონი სიტყვადუნ და მგონიობარა, ხოლო ჰოლმსი - გამჭრიახი და მარტოსული; რომ იდუმალად, ბედისწერა და თვით ზებუნებრივი ძალების გამოვლინებებიც კი, საბოლოოდ, რაციონალურ განმარტებას ექვემდებარება. სიყვარული გამონაკლისადმი ბავშვობისას იდგამს ფეხებს ჩვენს სულში და ბავშვობის სიამოვნებით ისმენს მათთვის უკვე კარგად ნაცნობ სიანტერესო ამბებს. მაგრამ როდესაც ვიზრდებით და ვიცვლებით, იცვლება ჩვენი დამოკიდებულებაც ცხოვრებისა და ლიტერატურის მიმართ.

ორი ტიპის ადამიანები არსებობენო, წერს სოლ ბელოუ რომანში „შენდერსონი - წვიმის მბრძანებელი“ - მეოფნი და ქმნადი. ბელოუს აზრით, მეოფნი ეწინააღმდეგებიან ყოველგვარ ცვლილებებს. მათ აკმაყოფილებთ საკუთარი ცხოვრება, საკუთარი სახელები და საკუთარი საარსებო გარემო. ქმნადათვის კი მოუღებელია სამყაროს თვითგანვითარები ხატ. მათ იზიდავს ქმნადობის პროცესი და მასთან დაკავშირებული თავგადასავლები. ბელოუმ ეს ყოველივე კარგად იცოდა, ისევე, როგორც იმიგრანტთა სხვა შთამომავლებმა, რომლებმაც ზრდასრულობის ასაკს 30-40-იან წლებში მიადნეს. ერთი

მხრივ, მათ არ სურდათ ელადატათ მამა-პაპათა ტრადიციებისთვის, მეორე მხრივ კი, წინააღმდეგობას აწინააღმდეგებდნენ, რომელშიც დაიბადნენ, თუმცა, ბოლომდე დარწმუნებულნი არ იყვნენ, რომ მართლაც მიეკუთვნებოდნენ მას. ეთნიკურად და ფაქტობრივად სეგრეგირებულ რაიონებში ისინი კლავინდებურად ლაპარაკობდნენ შობილი ენებზე, ეროვნულ კერძებს შეეცდებოდნენ და ისმენდნენ მოხუცთა მოსაყლოს თავიანთი ოდინდელი სამშობლოს შესახებ სკოლაში ისინი ეუფლებოდნენ გამართულ ინგლისურ მეტყველებას და ხედებოდნენ, რომ თანდათან სულ უფრო დიდი მანძილით შორდებოდნენ თავიანთი შრომისმოყვარე შობილებს, რომლებიც ამერიკაში ვერ კიდევ უცხოვდნენ გრძნობდნენ თავს. ბევრმა მათგანმა შეითვისა ახალი სამშობლოს ტრადიციები, მაგრამ მაინც ვერ ივიწყებდნენ ძველ სამშობლოს და გამუდმებით გრძნობდნენ, რაოდენ განსხვავდებოდნენ ამერიკის ძირძველი მოსახლეობისგან. ის, ვინც 1915 წელს დაიბადა კანადაში, რუს ემერალთა ოჯახში, სადაც რუსულად ან იდიშზე ლაპარაკობდნენ და სათანადოდ ვერასოდეს დაუფლდნენ ინგლისურს; ვინც იზრდებოდა 20-იან წლებში პოლონელებით დასახლებულ რაიონში და დემრსიის უმძიმეს პერიოდში ძლიერდებოდათ დაამთავრა საშუალო სკოლა, შემდეგ კი - კოლეჯი, პროვინციალურ ჩამოყალიბდებოდა, უარს ვერ იტყვდა თავის ოცნებებზე და ბედს ვერ შეუირიდებოდა. მას გამუდამობა და ფანტაზია უნდა ჰყოფნოდა, რათა გამოეგონა საკუთარი თავი, შემდეგ კი ხორცი შეესაბამა გამონაკლისისთვის და ქვემოთყოფილზე უზრუნველ არსებად, რადაც კი შეიძლებოდა ქვემოთყოფილს ჯურღმულებში გაზრდილი ბიჭი - ამერიკელ მწერლად.

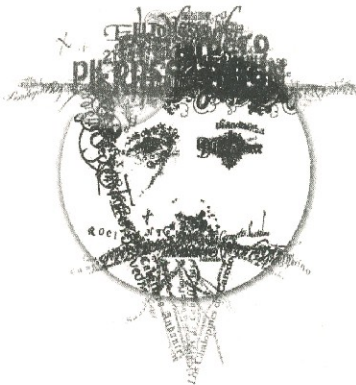
ქმნადთა ამოცნობა ერთი შეხედვისთანავე შეიძლება. მათ რიცხვს მიეკუთვნება მხატვრული ლიტერატურის გმირების უმრავლესობა, ასევე - ზოგიერთი თვალსაჩინო მწერალი, მაგალითად - სერგანტის ან ბელოუ. ერთიგვარად გარემომცველ სამყაროს ისინი ამჯობნიდნენ წარმოსახულ ქვეყნებს ან ქალაქებს, სადაც ცხოვრება უფრო საინტერესოა, ქალები - უფრო ლამაზები და ვნებიანები არიან, მეგობრები - უფრო გულთბილი. თვითგვიგებობრიობის დილექში ჩამწყვედულნი, ისინი თავისუფლებისკენ ოტყვან, ზოგჯერ მართლაც გარბიან უცხო ქვეყნებში, ზოგჯერ თავისუფალი ლიტერატურაში, გამონაკლისში პოულობენ. სოლ ბელოუ პროფესიონალი და, მე-19 საუკუნე, მანიაკალური მკითხველიც კი იყო. სერგანტის (მისივე აღიარებით) იმდენად უყვარდა კითხვა, რომ ქუჩაში ნაპირად დაგლეჯილ ფურცლებსაც კი კითხულობდა. კითხვა საშუალებას გაძლევს, თავი შეეფაროთ მარტობას და გაგვეცეთ რეალობის ყველაზე აბეზარ მოთხრობებს. ამისთვის საჭიროა მხოლოდ სიწმინდე და წიგნი. საბეჭდი დაზგის - ამ მუსიკანტივამ გამოვლინების - წყალობით გაცილებით უფრო ადვილად გახდა ამგვარი პირობების შექმნა და მართლაც კი. მეტყველი წიგნების ხელმისაწვდომობის გარეშე ვერ მოხდებოდა თანამედროვე ეპოქის ორი უმთავრესი რეჟიმულიცა: პრივატული კითხვა დრომანის ყინვის განვითარება. რეჟიმისაკის თანამოყვარე ურთულეს ნებზე ნათარგმნი ბიბლიის კითხვის

(მღვდლების ჩაურევლად) შესაძლებლობა. მაგრამ ადვილად ხელმისაწვდომი ნივთების განმარტებით კითხვა (და, მაშასადამე, წიგნიერება) ის ფუნდამენტია, რომელზეც აიგება რომანის მთელი სამყარო. და კითხვის ნაკლი ისაა, რაც, ზოგადად, ეხსიათუბით მწერლებსა და მათ გმირებს. ლეო შპიტცერის თავის ბრწყინვალე ესეში „ლინგვისტური პერსპექტივიზმი“ „დონ კიხოტი“ აღნიშნავს, რომ იმ ასი წლის განმავლობაში, რომელიც გავიდა გუტენბერგის გამოგონებასა და მიველ დე სერვანტესის მონიშვნის წლებს შორის, წიგნების რაოდენობა გეომეტრიული პროგრესიით გაიზარდა, და ამავე ტემპით იზრდებოდა მკითხველთა რაოდენობა, რაც გულისხმობდა კითხვის აქტის პრივატიზაციასა და ინტენსივობას. პირველ თანამედროვე რომანში, „დონ კიხოტი“, სერვანტესი ცდილობს პასუხი გასცეს ყველაზე იდუმალი კითხვას: რა ზეგავლენას ახდენს მხატვრული ლიტერატურა მკითხველთა ცნობიერებასა და ცხოვრებაზე? თუ გავითვალისწინებთ, რომ ესოდენ ბევრი წიგნია ხელმისაწვდომი მეტ-ნაკლებად განათლებული მკითხველისთვის, როგორ უნდა გააჩნდეს ადამიანმა კარგი ცოდნისგან? იმის გათვალისწინებით, რომ ბევრს ტექსტები განსაკუთრებული ავტორიტეტულობით აღიქმურება, როგორ გავარკვიოთ, რომელი ამბავია ქვეყნის და რომელი - ყალბი? სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, როგორ უნდა მიუდგეს ესა თუ ის მკითხველი მართებულად კონკრეტულ ნაწარმოებს? შესაძლოა, მან არასწორად გაიგოს ეს ნაწარმოები, თუკი ვერ ჩასწვდება მის ზუსტ დედას. სერვანტესისთვის ეს პრობლემა აქტუალური იყო,

რადგანაც თვითონაც ისევე უყვარდა სარაინდო და პასტორალური რომანები, როგორც - დონ კიხოტს. რომანისა და ისტორიული თხზულების ერთმანეთში აღრევა ისეთივე კატასტროფულია, როგორც ქარის ნისქეების მიწვევა გოლიათებად, ხოლო გლეხი ქალებისა - პრინცესებად. სერვანტესის ეპოქაში ბევრი ლიტერატურა სამყაროს რეპრეზენტაციის იმდენად ახალი საშუალება გახლდათ, რომ ბევრ ადამიანს არ ჰქონდა სათანადო უნარ-ჩვევები მის გასაგებად.

რა თქმა უნდა, ზოგიერთი მკითხველი სხვებზე უფრო მგრძნობიარეა ლიტერატურის ხიბლის მიმართ. მყოფნი ადვილად ცნობენ და უგულუბელყოფენ მიზმიდველ, მაგრამ საშიშ სიცრუეს, რომელიც რომანების საფუძველია. მათ იმდენად აკმაყოფილებთ რეალობა, რომ ადვილად უმკლავდებიან ლიტერატურით ცდუნებას. მათ, ძირითადად, აინტერესებთ რეალური მოვლენები; ქმნადებს კი შესაძლო მოვლენები აინტერესებთ. არ ვიცი, ნაკითხული ჰქონდა თუ არა რობერტ კენედის „დონ კიხოტი“, მაგრამ ცნობილი შეხედულება, რომელიც მან სიკვდილამდე ცოტა ხნით აღორე გამოთქვა, მართლაც რომ სერვანტესისეული სულისკვეთებითაა გამსჭვალული: „გოცნებობ იმაზე, რაც არასოდეს არსებულა, და ვამბობ: რატომაც არა?“. ქმნადნი სწორედ ამგვარნი არიან. ასეთია აღორესო კიბანოც, რომელიც წიგნების ზეგავლენით თითქმის შეიშალა და იქცა ერთ-ერთ იმგვარ მოხეტიაელ რაინდად, რომელთა შესახებაც ამდენი რომანი ჰქონდა ნაკითხული. ფანტაზიის სასიამოვნო, მაგრამ ამაო თამაში დამთავრდა

და ახლა უკვე საჭირო იყო მოძრაობა, მოქმედება. ეს დონეობითური სანყისი იმდენად ღრმად გაძვდა, რომ თანამედროვე ადამიანთა ცნობიერებაში, რომ გამუდმებით და სრულიად მოულოდნელად იჩენს ხოლმე თავს.

გასულ წელს ბროდვეის ერთ-ერთ თეატრში ვნახე ტენესი უილიამსის „მინის სამხეცე“. სცენაში, როდესაც ტომი შინიდან მიდის, ის ჩვეულებრივ დონეობითურად წარმოგვიდგება. ნიგნები და ფილმები ტომისთვის კომპენსაცია უფროდამო დღეებისა, რომელთაც ატარებს მაღაზიაში, სადაც მუშაობს, და ოჯახში, სადაც ცხოვრობს დედასა და დასთან ერთად. ის ყოველ ღამე მიდის იმ ადგილას, რომლის სახელწოდებასაც მაგიური ფორმულასავით იმეორებს - „კინოში“. კინო მისთვის იგივეა, რაც სარაინდო რომანები იყო დონეობითისთვის. სწორედ ფილმები ეხმარება ტომს, რომ აიტანოს ცხოვრება, და ამისთვის მხოლოდ ქუჩაში გასულა და რამდენიმე ცენტის გადახდა საჭირო. ფიქტურის სამყარო ისევე კვებავს ტომის, როგორც - ოდესღაც - კვებავდა ალონსო კიხანოს წარმოსახვას. ის აბედინებს ჭაბუკს, დატოვოს თავისი სამუშაო, თავისი ოჯახი, თავისი ქალაქი, ჩაკლას თავის თავში სიყვარულისა და დანაშაულის გრძნობები. „ფილმების ყურებამ დაძალო“, ამბობს ტომი, „და აქედან გაქცევას ვაპირებ“.

მყოფნი ადგილსამყოფელს არ იცვლიან, მაშინ, როდესაც ქმნადნი ერთი ადგილიდან მეორეზე გადაინაცვლებენ. პრაქტიკული მიზეზების კარნახით, მყოფთ შეუძლიათ ადგილსამყოფელი შეიცვალონ, მაგრამ მაინც ებღუშებიან თავიანთ წარსულს, თავიანთ ჩვევებსა და გრძნობებს. ისინი იმდენად შეუღწევადნი არიან ახალი გამოცდილებისა ან ადგილობრივებისთვის, რომ შესაძლოა, ცხოვრების უმეტესი ნაწილი უცხო ქვეყანაში გაატარონ, ამ ქვეყნის ტრადიციებს და კულტურას ვერაფერი გაუგონ და ისე-

თივე მყარი ჯავშნით დაიცვან თავი ახალი გარემოსგან, როგორც ზოგიერთ კიბორჩხალისნაირ არსებას აქვს. კიდევ ერთ უდიდეს მკითხველს, მიმუღდ მონტენს აოცებდა ის, რომ ზოგიერთი ადამიანი დიდხანს მოგზაურობს საზღვარგარეთ და სამშობლოში დაბრუნებისას იოტისოდენადაც არაა მეცვლილი: „როგორ უნდა ესაყვარა რამე, - ამბობს მონტენი, - თუკი თან ატარებდა საკუთარი „მე“ მძიმე ტვირთი?“ თვითიგივეობრიობა ძალზე მძიმე ტვირთად დაგანგებათ შორეულ ქვეყნებში მოგზაურობისას. სამოგზაუროდ გამზადებული დონეობითი ტოვებს ყველაფერს - საკუთარ სახელს, თავის სახლს, თვით საყვარელ ნივთებსაც კი. სტენდალის ფაბრიციო დელ დონტო ტოვებს მამისეულ სასახლეს უკუნი ღამით, რათა ნაპოლეონის არმიას შეუერთდეს, მამისგან გაქცევის მიზნით ჰეკლბერი ფინი საკუთარი სიყვდილის იმიტირებას მიმართავს და, ამგვარად, თითქმის თავის პიროვნებასაც უკან იტოვებს. ტრუმენ კაპოტისთან ჰოლი გოლაითის სახელი მოგვანიშნებს საკუთარი თავისგან გაქცევის შესახებ, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, რომ კაპოტის ამ ნაწარმოებში ასახულია ავტორის ბრძოლა თვითგარდაქმნისთვის, რასაც მან მიაღწია დონეობითისებრი წმინდა ენერგიის მეშვეობით.

ქმნადნი ვერ ეგუებიან ჩვენს პოსტმოდერნულ სამყაროს. საზოგადოება დაქვემდებარებას მოითხოვს. თვითიგივეობრიობა - თანამედროვე კულტურის ეს სახელგანთქმული მანტრა - ქმნადთა იდეალი სულაც არაა. ამიტომაც, რომ ესოდენ ბევრი თანამედროვე რომანის გმირები არიან მატყუარბი, თაღლითები, მანანწალები, თვითმარტყეები, პროფესიონალი ქმნადნი, რომლებიც ყოველთვის უკმაყოფილონი არიან თავიანთი ამქვეყნიური ხედვრით და გამუდმებით ცდილობენ არ დაეშვათ სხვის, თავი აარიდონ მახლობელ ქცევასა და აზრებს. წება

მბოძმეთ, მოკლედ დავახასიათო „დონ კიხოტის“ მეორეხარისხოვანი, და ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მონიბთხელური, გმირი. ესაა მწყემსი გოგონა მარსელა. თუმცა ამბობენ, რომ სერვანტესმა სერტილი დუხსეა პასტიორალურ და სარიანდო რომანებს, მაგრამ მას ისევე ძლიერ უყვარდა ეს რომანები, როგორც ტენიცი უილიამსის ტომს - პოლივედური ფილმები, ხოლო ემა ბოვარის - მძარე რომანტიკული რომანები, რამაც ქალი თვითგანადგურებამდე მიიყვანა. „დონ კიხოტის“ პირველი ნაწილის დასაწყისში დონი და მისი საჭურველმტვირთველი იტებენ ამბავს მწყემსთა ცხოვრებიდან, ისევე, როგორც ვუიდი ალენის ფილმში „იღუმეტი მკვლელობა მანკეტენში“. შესაბამისი ნოუ-თრეკული წვეთი იტებს მკვლელობის საიდუმლოს. სიერა-მორენაში, სადაც დონ კიხოტი და სანჩო პანსა ხედებიან თხების მწყემსებს, ისინი შეიტყობენ ტრაგიკულ ამბავს ქრისთისტომიას, რომელსაც შეუყვარდა მშვენიერი, მაგრამ გულცივი მწყემსი გოგონა მარსელა. ფანრის კანონების შესაბამისად, ქრისთისტომი, იმის ნაცვლად, რომ თხების არევისთვის მოეწეოს, სევდიან გრძელ ლექსებს წერდა და, ბოლოს - განცდებისგან განამებულმა - თავი მოკლა. ამ მომენტამდე ამბავი ბანალურად ყოფილიყო. მწყემსი ჭაბუკი ლექსებს უნდა წერდეს და ცალმხრივ სიყვარულს უნდა ემსხვერპლებო, ხოლო მწყემსი გოგონა - შესაბამისად, ეკლესიურ და გულუკეთეს უნდა იყოს. ასეთი ადამიანები მყოფნი არიან. მაგალითად, ჰოლმის ძირითადი თესებია გამჭირვარება, უოტსონი გონებრილად, კლარკ კენტი - გულბრწყინო, ბექ დევისი - ხანდაზმული და მგრძნობიარე ძუენა გახლავთ, პიტერ ლორი კი - ჯიბიანი. მაგრამ შემდგომ ქმნადობის ტერიტორიაზე გადავიდეთ და ძველმოდური სარიანდო რომანის გარდაქმნება თანამედროვე ნარატივად, სტერეოტიპულ პერსონაჟები ინდივიდუალობით აღიჭურვება, ხოლო თვითთავივეები ხასიათები (ცვალებადობის ტენდენციას ავლენენ. სასაფლაოზე, სადაც - ქრისთისტომის დაკრძალვისას - მისი მეგობრები პაირობენ დაიტრიონ ნაადრევად გარდაცვლილ ჭაბუკი და ნაიკითხონ მისი ლექსები, იქვე, სტრზე, გამოჩნდება მშვენიერი ქალი. ესაა მწყემსი გოგონა მარსელა. ის მართლაც ლამაზია, მაგრამ - გოროზი და გულცივი. ამასთან, ის უკვე მხოლოდ ლამაზი და გულცივი როდია. მარსელა ლაბარაკობს და მისი სიტყვები არღუევს ფანრის კანონებს. ის გონიერულად მსჯელობს, და ამგვარი აზრები არასოდეს გამოთქვამდა მწყემს გოგონებსა და მათ მიჯნურებს შუა საუკუნეებისა და რენესანსის პოეზიასა და პროზაში. მარსელა გულახდილად აცხადებს, რომ უფლება აქვს გაათავისუფლოს თავისი შეხედულება მთელი ამ ამბის შესახებ. პასუხისმგებელი ფიგურაა თუ არა ის იმ ადამიანის თვითმკვლელობის გამო, რომელსაც არაფერს დაპირებია? როგორ უნდა მოიქცეს მარსელა - ისე, როგორც საჭიროდ მიიჩნევენ სხვა ადამიანები თუ საკუთარი ნება-სურვილის თანახმად? როდესაც მარსელა ამ საკითხს თვითონვე გადაწყვეტს, უღრმეს ტყუილ უჩინარდება და მის შესახებ მტკს ვერაფერს ვუცხობ. გოგონას მომავალი რომანში ისეთივე „ღიაა“, როგორც მისი ცხოვრება, რომლის ნარმართვასაც მარსელა ამერიდან თვითონვე აპირებს, ისევე, რო-

გორც თვითონ მოჰყვა თავისი ამბავი და ანტონიო მარსელა მისი თხრობა. დონ კიხოტი ნამსწერ ემორჩილა მარსელას, შესაძლოა, იმის გამო, რომ გოგონაში მონათესავე სულს ამოიცნობს. ამ ამბის დასასრული გადმოცემული არაა. რომანში, ისევე, როგორც ცხოვრებაში, არ არსებობს მყარი და დამაკმაყოფილებელი დასასრული: „ჩვენი რაინდი კი მშვენიერი მარსელას საძებრად გაემგზავრა, იმ განზრახვით, რომ მისთვის თავისი საშაბური შეეთავაზებინა, მაგრამ როგორც ფიქრობდა, გარემოება ისე არ მოეწყო და მისი განზრახვა არ განხორციელდა...“.

მარსელა გაუჩინარდება და ჩვენ ვერაფერს ვიგებთ მისი ბედი-იღბლის შესახებ. როდესაც მარსელა ნინი ბუდუდგება საზოგადოებას, რომელიც ცდილობს მას საკუთარი ნება მოახვიოს თავს, ის წარმოგვიგება თანამედროვე ქალად, თანამედროვე პერსონაჟად. მარსელას სურს, დამოუკიდებლად იმოქმეოს თავისი ადგილი რეალურ ცხოვრებაში. არტურ რემბო წერდა, რეალური ცხოვრება სადაც სხვაგან არისო, მაგრამ რემბო თვითონაც დევნილი და განკიცხული ვახლდათ, რომელმაც პოეზიაზე ხელი აიღო და იარაღით ვაჭრობა დაიწყო აფრიკაში. ანუამად, ისევე, როგორც დონ კიხოტის ეპოქაში, სტილიზებული ზეწოლა გვიტოვებს, მიუხედავად იმისა, რომელიც მიღებულ სტერეოტიპებს, სიკეთის ორგანულ ნაწილად ვიქცეთ და გავაცხადოთ, როგორები ვართ, და არა - როგორები გვინდა, რომ გყოფილიყავით. საკუთარი კულტურისადმი, საკუთარი სექსუალური, რასობრივი ან ეროვნული იდენტობისადმი ბრმა ერთგულება გულისხმობს, რომ თითოეული ჩვენი აბსოლუტურად სრულყოფილია. ეს კი მოყოფილია ეპოქა და არა - ქმნადობა და ყოველთვის აისახება ცვლილებაში, რომლებიც ვანიცდა სიტყვა „კულტურის“ მნიშვნელობაში. ბავშვობისა, ესპანეთის პატარა ქალაქში, კულტურა იყო რაღაც, რაც შეიძლება მომქაველობა ინდივიდუალური ძალისხმევით - კითხვისა და სწავლის ნეალობით, გარემოცვლილი სამყაროს უკეთ გააზრებისა და, განსაკუთრებით, სამყარო იმ ნაწილებსა და გამოცდილებებს იმ სფეროების შემეცნების მეშვეობით, რომლებსაც უშუალო კავშირი არ ჰქონდათ ყოველდღიურ ცხოვრებასთან. კულტურა დამოუკიდებლად უნდა აბეთიკებინა, იმდენად, რამდენადაც ამის საშუალება ჩემი ინტელექტი მაძლევდა. ყოველივე ეს შესაძლებელი იყო სკოლისა და განათლების მეშვეობით. ახლა კულტურა ის კი არაა, რისი შექმნაც ადამიანს შეუძლია, არამედ - ვარემო, რომელსაც ის დაიბადა, ან კიდევ - დიდი ხნის წინ დაკარგული ეროვნული მეშვეობა, რომლის აღდგენასაც ცდილობს. ამ სიტყვის მნიშვნელობა შეიცვალა და მასში ახლა შერჩევის შედეგი კი აღარ იგულისხმება, არამედ - მოცემულობა, ის სკულპტურულად კი არ გაიზრება, არამედ - ანთროპოლოგიურად. კულტურა ისაა, რასაც თქვენ და თქვენი ნინანები მიგეუფებოდით ჯერ კიდევ უხსოვარი დროიდან მოყოლებული.

ჩემი აზრით, ამგვარი მიდგომა სრულიად დაუსრულებელია. რატომ უნდა ვიგლოვო ან ვინაში იმ კულტურის დაკარგვის გამო, რომელშიც დავიბადე? ეს იმ ანთროპოლოგიის ხორცშესხმული ოცნებაა: ჩვენ ღარიბი გლეხები ვიყავით, ვიცავდით ძველადმიველ

ტრადიციებს, გვერდნა ხალხური თქმულებებისა და სიმღერების მდიდარი ზეპირი ტრადიცია. ჩვენ ვიცავით უკანასკნელი ევროპელ მოქიანთაგან - ვიყავით ქუშმარიტად მყოფნი, და განწირულნი გახლდით ზუსტად ისეთივე პატრიარქალური ცხოვრებისთვის, როგორცაა ჩვენი მამა-პაპები ცხოვრობდნენ. ეს კი გულისხმობდა შვილობილ დაქვემდებარებას შობილებისადმი, ქალებისა - მამაკაცებისადმი. მაგრამ სამოციანი წლების ბოლოს ზოგიერთმა ჩვენგანმა იგრძნო, რომ მსოფლიოში, ჩვენი მშობლიური ქვეყნის საზღვრებს მიღმა, ბევრი რამ შეიცვალა. ამან გვიბძემა, გაგვეზრებინა ეს ცვლილებები, გვესწავლა უცხოურნი ენები, გვესმინა სიმღერებისთვის, რომელთაც ზოგჯერ რადიოთი ვადმოსცემდნენ და გვექმნათ ახალი წიგნები. ჩვენ გვიზიდავდა ახალი წიგნები და არ გვიყვარდა ძველი ამბები, პოპ-მუსიკა უფრო გვიტაცებდა, ვიდრე - ხალხური სიმღერები.

შესაძლოა, „დრო კიბოტს“ სწორედ ამის გამო აფასებენ ისინი, ვისაც არ სურს დაემორჩილოს იდენტობის კანონებს. ამიტომაც, რომ ვესაიმოვნებს, პირველ რიგში, რომანების კითხვა, და, აგრეთვე, მათი წერა, იმ იმედით, რომ შევძლებთ იმ საზღვრების გარღვევას, რომელთა ხელყოფასაც ვერ ვებედავით; რომ გავაგრძელოთ საკუთარი „მეს“ საზღვრებს, სივრცის სამანგს, იმას, რასაც ვლიბოვნი ნამოკლე „დროის საპყრობილეს“ უწოდებდა. როდესაც სიცოცხლის უმეტეს ნაწილს დიდ ქალაქში ვატარებთ და გვიარგებლობთ ისეთი უშიშარატებით, როგორებიცაა ცხელი წყალი, ცენტრალური გათბობა და სანიტარია, სენტიმენტალურ საიმოვნებას გვანიჭებს მესამე სამყაროს სარაინდო რომანები. სამოქალაქო უფლებები და ინდივიდუალური თავისუფლება ხშირად აღძრავს ნოსტალგიას ტროპიკული ტირანიებისა და წარსულის პატრიარქალური ტრადიციების მიმართ. მე თვითონ პროვინციულ ქალაქში დავიბადე და გავიზარდე ეგზოტიკურ ქვეყანაში, დიქტატურის პირობებში. ასე რომ, ვიცი, რასაც ვამბობ.

წიგნებსა და ფილმებში მიზიდავდა სრულიად ახალი ცხოვრება, რომელიც სცილდებოდა კონკრეტული ეროვნული კუთვნილებისა და მყოფობის საზღვრებს. ყოველი რომანისტი საკუთარ თავს რომანის პერსონაჟად წარმოიდგენს ხოლმე, ხოლო რომანების, მოთხრობებისა და პიესების პერსონაჟები თითქმის ყოველთვის გაუბიძან კონკრეტულ ხეიდრს და ისმარფეიან ბუნდოვანი მომავლისკენ. ჯაშუშის ამ დენკრტირის მსგავსად, აზნაური აღწერს კიზანოც უარს ამბობს თვითიდეგობრობაზე, სანამ მოგზაურობას დაიწყებს. შეველა სახელისა, რომელიც დაბადებისთანავე დაგარქეს, ახალი ცხოვრებისკენ გადადგმული პირველი ნაბიჯია. უამრავი სათავგადასავლო რომანის ნაკითხვის შემდეგ ალბონი კიზანო მზადაა შექმნას ახალი ამგვარი რომანი, რომელიც შემდგომ ჩანერდი უნდა იქნას, სახელად - რომანი იმის შესახებ, თუ როგორ გარდაიქმნა ამგვარი რომანების ერთ-ერთი პერსონაჟი საკუთარი თავგადასავლის აქტიორად და შემოქმედად. და, ნებისმიერი აქტიორის მსგავსად, მან უნდა შეაჩიროს სწორი სახელები თავისი პერსონაჟებისთვის, ახევე - საკუთარი თავისთვის, ქალბატონისთვის, რომელსაც, თავისივე გადაწყვეტილებით, უნდა ეთავყვანოს

და საკუთარი ცხენისთვისაც კი. შემდეგ მან მზადა გავიდეს გზაზე, განათავისუფლდეს თავისი ცხოვრების სტანდარტული წესრიგისგან; საკუთარი სახლისგან, საკუთარი ოჯახისგან და პატარა სოფლისგან, სადაც უნდა გაეგზავნებინა ცხოვრება. ნებუნდობა აქტის მეშვეობით ის გარდაისახება და შემდეგ უბიძგებს საკუთარ თავს შეუპოვრობისა და საბიდაო თავისუფლებისკენ. რომანის დასაწყისში ვიღაც ეუბნება დონ კიბოტს, რომ ის მოხეტიალე რაინდი კი არაა, არამედ - პატრიარქი იდალაგო, სენიორ კიზანო. დონ კიბოტი, რომელიც ნაცემი და დაჭრილია, მაგრამ დამარცხებული არაა, პასუხობს (და მისი პასუხი პირადი თავისუფლება დადასტურება): „ამ თვითონ ვიცი, ვინცა ვარ, და ისიც ვიცი, რომ არათუ იმ რაინდებად შემიძლია ვიქცე, რომლებიც ახლა დაგასახელებ, არამედ - საფრანგეთის თორმეტე დედუბულად და დიდების ცხრა გმირადაც, იმიტომ, რომ მათ მიერ ჩადენილი საგმრო საქმეები ყველა ერთად და თითოეული ცალ-ცალკე ჩემ მიერ ჩადენილ გმირობასთან შედარებით ჩირადაც არა ღირს“.

რა თქმა უნდა, ჩვენ ვიცით, რომ ის უბადრუკი შინაკეთი აბერით შეიარაღებული სასაცილო ბერიკაცია, რომელიც იმდენად თავგადასავლიანი ნაკითხული წიგნებით, რომ რეალობასა და გამომგზავნს ერთმანეთისგან ვერ განასხვავებს. ჩვენ ვიცით, რომ დონ კიბოტი არაერთხელ დამარცხდება, რადგან ვერ ითვალისწინებს რეალობის მკაცრ ფაქტებს და ჯოჯოტად ენდობა გამომგზავნს, რომელიც წიგნებში ამოიკითხა. მაგრამ ეს სამიშრობა ნამოიჭრება ყოველი ქმნადი არსების წინაშე, რომელთა შორის არა მარტო რომანების, პიესებისა და ფილმების გმირები არიან, არამედ ჩვენც ვართ - თითოეული ჩვენგანი. ვის შეუძლია თავის (დონ კიბოტის მსგავსად), ვიცი ვინცა ვარ და ჩემი ქუშმარტი არის სრულიად განსხვავდება თქვენი წარმოდგენისგან ჩემ შესახებ? ჩვენი უდიდესი იმედები მწირად თითქმის განუხორციელებელია, ხოლო წარმოსახვა აზიადებს მათი მიღწევის სინდრეს. მყოფობა უზიდავთ და საბიამოვნოა, ენადობა - საბიდაოა. და ყოველივეს არსებობს შესაძლებლობა, რომ ქარის ნისქელები საზარელ გოლიათებად წარმოგვიდგენ. ესა ერთ-ერთი სიბრძნე, რომელსაც გვაზიარებს დონ კიბოტი და მისი სამუდებოთ - სერვანტისი: გაბედულება უნდა გვეყოს, რომ ვიოცნებოთ, მაგრამ საჭიროა სიფხიზლეც, რათა ყურადღებით დაგაკვირდეთ მოვლენებს და წარმოსახვის სარკეებში არ ჩავეკარვით. ეს სასაცილო წიგნი სვედიანიცაა, და მის მიერ ოცნების ძაღის გადღეობა იმასაც გულისხმობს, რომ მყარად უნდა გაემთხნოთ ფანტაზია და თავის მოჭყუება. სერვანტისმა, რომელმაც უმეტესად უიღბლო ცხოვრებით იცნო, რა, იცოდა, მის შესახებაც წერდა. მაგრამ მარცხად და წარმატებაც შეიძლება ისეთივე ილუზორული იყოს, როგორიცაა ქარის ნისქელები და გოლიათები არიან. თუკი მივლედ დე სერვანტისს მართლაც ნაკლებ ცნობილი ესპანელი მწერალი, უიღბლო დრამატურგი, ომის ბენიარი ვეტერანი იყო, რომელიც სიღარიბეში ცხოვრობდა, რატომ გვასხვავს მისი სახელი და ვეთავსებით მის უიღბლო ხელოვნებას „დონ კიბოტის“ დაწერიდან გასული ოთხი საუკუნის შემდეგ?

ფრანც კაფკა

ერთი ძაღლის კვლევა-ძიებანი

გერმანიიდან თარგმნა რუსუდან ბეჟალაშვილმა

96035920

როგორ შეიცვალა ჩემი ცხოვრება და, არსებითად, როგორ არ შეცვლილა ის! ახლა, როცა მოგონებებს მივცემი და მესხიერებაში აღვიდგენილი დროს, როცა ჯერ კიდევ ძაღლების საზოგადოების შუაგულში ვცხოვრობდი, მეც ვიყავი იმ ყველაფერში გარეული, როგორც ძაღლებს შორის მყოფ ძაღლს შეეფერებოდა, და მეც იგივე მასუხებდა, რაც მათ. უფრო ყურადღებით თუ დავეკვირვები, აქ მთლად ნესრივში თავიდანვე ვერ იყარაღაც; არსებობდა პატარა ზნარი, ყველაზე საპატიო სახალხო ღონისძიებების დროს მიპყრობდა მასუხები უხერხულობის გრძნობა, ზოგჯერ ახლობლები ვინორი წრეებიც კი; არა, ზოგჯერ კი არა, ძალიან ხშირად: შეგხედავდი ხოლმე ერთიანი ჩემს საყვარელ თანაბადლებს, მხოლოდ შეგხედავდი, რაღაცნაირად ახლებურად დავიცქვნილებოდა და მაშინვე მორიდება, შიში, უმწეობა და სასოვნარკეთილგება მიპყრობდა. გარევეულწილად ვრძელობდი გულის დაშვებულებას; მეგობრები, რომელთაც ეს გაუხადებ, მესმარებოდნენ; ისევ დადგა უფრო მშვიდი დრო - დრო, რომელსაც მოულოდნელი სასიხარულო ამბები არ აკლდა, მაგრამ მაშინ ამას უფრო გულგრილად დავუქებამდი, უფრო გულგრილად ერწმოდნენ ჩემს ცხოვრებას, ხანდახან კიდევ მასეფიანებდნენ და მღლიდნენ, მაგრამ მათთანობაში საუთარ თავს მალღირებინებდნენ, მართალია, ოდნავ გულცივ, მორიდებულ, მფრთხილ, ხელმოშობენ არსებად, მაგრამ მაინც სრულიად ჩამოყალიბებულ ძაღლად. როგორ შევძლებდი შეუსვენებლად მომდინა ამ ასაკამდე, როგორ მოვიტანდი თავს ამ სიმძიდველში, რომლითაც დღეს ვუჭერტ ჩემს შავზნულ სიჭაბუკეს და ვუმკლავდები ხანდაზნულობის კომარებს, როგორ შევძლებდი დღემდე მოღწეას, რომ ჩემი საბრალო ან, უფრო ფრთხილად რომ ვთქვა, არცთუ ხალასი მიდრეკილებებისგან დასაკენები გამომეტანა (ეს უნდა ვაღიარო!) და თითქმის მთლიანად მათ შესაგყვისად მეცხოვრა. საკუთარ თავში ჩაკეტილი, მარტოსული, დაკავებულ მხოლოდ ჩემი უმიგოდ, მაგრამ ჩემგან განუშორებელი მცირე კვლევადიებით, ეცხოვრობ ასე, მაგრამ შორიდან უმღამ მიჭირავს თვალი ჩემს ხალხზე, ჩემამდე ხშირად აღწევს ახალი ამბები და მეც შიგადაშინ შევახსენებ ხოლმე საზოგადოებას თავს. ყურადღებით მეპყრობიან, მართალია, ვერ იგებენ ჩემი ჯიჟვრების წესს, მაგრამ ამის გამო არ მიზანყნებიათ, და თვის ყინავილი ძაღლებიც კი, რომლებიც აქა-იქ მოშორებით ჩამირბენ ხოლმე, ახალი თაობა, რომლის ბავშვობაც მხოლოდ ბუნდოვნად მახსენდება, მოწინებულ სალამზე უარს არ მოუხნება.

თუმცა მთლად უყურადღებოდ არ უნდა დავტოვოთ ის, რომ, მიუხედავად ჩემი აზირებულობისა, რაც ამკარად თვალში საცემია, მთლად არ გადაგვეკარბულვარ. და ეს, თუკი დავუფიქრებდები (ამისთვის კი დროც მაქვს, სურვილიცა და უზანო(კ), საერთოდ, ძალადა ყოფნა მშვენიერად ეწყობა

ბა. ჩვენ ვარდა, ძაღლების გარდატეხილად წაიწი
ნაირი არსებები არიან, უზადრუკები, საცოდავე-
ბი, მუნჯები, შეზღუდული, მხოლოდ უცნაური
ხმების გამოტყობის უნარი რომ შესწევთ; ბევრი ჩვენ
შორის, ძაღლებთან, მათ სწავლობს, სახელს არ-
ქმევს, ცდილობს დაეხმაროს, აღზარდოს, გააუ-
თიეროზილოს და ასე შემდეგ. მე, თუკი ისინი არ
ცდილობენ ჩემთვის ხელის შეშლის, მათ მთავრად
გულგრილი ვარ, ერთმანეთში მერევიან და ვერ-
კი ვამჩნევ. მაგრამ ერთი რამ კი მკვეთრად თვალ-
სი საცემია, თითქმის ყოველთვის შეიძლება გამოჩნ-
დეს: რამდენად ცუდად არ გვეგონა ისინი ჩვენ,
ძაღლებს, გვერდში არ უდგანან ერთმანეთს, რა
უცხოად, უსიტყვიდ და ერთგვარი მტრობითაც კი
ჩაუფლანან ხოლმე ერთმანეთს, რომ მხოლოდ უმ-
ძაბლეს ინტერესს შეეძინათ მათი დავაკვირვებ და
ხშირად როგორ აღმოაჩენდნენ ხოლმე ამ ინტერეს-
სისგან მხოლოდ სიძულვილი და აყალმყალი. ჩვენ,
ძაღლები, კი პირიქით ვართ! ალბათ შეიძლება
ერთგვად, რომ ჩვენ ყველა ფორმისადაც ერთ დიდ
ხროვად ვცხოვრობთ, ასე განსხვავებული უამ-
რავი და სიღრმისეული სხვაობით, რომელიც დრო-
თა განმავლობაში ჩამოყალიბდა. ყველა ერთ ხრო-
ვად! რაღაც გვითხვება ერთმანეთისკენ და ვერა-
ფერი დაგვაბრკოლებს, რომ ეს ლტოლვა დავიკმა-
ყოფილოთ; ყველა ჩვენი კანონი და წესი, ის ცოტა-
დავენაც, რომლებიც ჯერ კიდევ ციკონა
რუთვლავიც; რომლებიც დამავიწყდა, სათავეს
იღებს იმ უდიდესი ბედნიერების მონატრებისაგან,
რომლის უნარიც ჩვენ გვაქვს: თბილი ერთობისა-
გან. მაგრამ ამას დაუშვამტოთ საპირისპირო მო-
საზრებაც: არც ერთი არსება, რამდენადაც ვიცო,
ისე დაფანტული არ ცხოვრობს, როგორც ჩვენ,
ძაღლები, არავის არა აქვს ამდენი, თითქმის გაუ-
გებარი განსხვავება კლასებს, სახეობებს, საქმი-
ანობებს შორის. ჩვენ, კისაც ერთად ყოფნა გვირდა,
- და მუდმივად ვახერხებთ ამას, მიუხედავად ყვე-
ლფერისა, ამაღლებულ ნამებში, - სწორედ ჩვენ
ვცხოვრობთ ერთმანეთისაგან ძალზე მოშორებით,
თავისებური, თანაბალღელისთვისაც კი გაუგებ-
არი ხელობით და ვიცავთ შინაგანანგის მითით-
ბებს, რომლებიც სულაც არაა ძალღერი; დიახ, მის
წინააღმდეგაც კია მიმართული. როგორი სიმე-
ნეულება ეს, სიმწელები, რომლებსაც არც უნდა
შეხებ, - მე მაინც მესმის ეს შეზღუდულება, გვს-
მიაზე უკეთესი კი, ვიდრე საკუთარი, - და სიმე-
ნეულები, რომლებმაც ტყვეობაში მოამქცია. რატომ
არ ვაკეთებ ამას სხეგნით, ვცხოვრობ ჩემს ხალ-
ხთან ერთად, და უსიტყვიდ ვეგუებთ იმას, რაც
ხელს უშლის ამ ერთობას; ყურადღებას არ ვაქცევ
ამას, როგორც პატარა შეცდომას დიდ გამოთვლა-
ში, და ყოველთვის ვრჩები იმის მხარეზე, რაც ბედ-
ნიერად გვაკავშირებს და არა იმის მხარეზე, რაც,
ცხადია, სულ უფრო დაუშლევლად გვეგლეჯს ჩვე-
ნი მოდგმის წრიდან.

მაგონდება ერთი შემთხვევა ჩემი სიცმანვილ-
დან, მე მაშინ იმ ნეტარ, აუხსნელ სულიერ მღელ-

ვარებას განიცდიდა, რომელსაც ალბათ ყველა ბავშვი; მე ჯერ კიდევ მთლად ლეკვი ვიყავი, ყველაფერი მომწონდა, ყველაფერი უშუალოდ მეხებოდა, მჯეროდა, რომ დიდი ამბები ჩემ თვალწინ ხდებოდა, რომ მათი თავი და თავი მე ვიყავი, რომ იქ ჩემი ხმაც უნდა მიმეწვდინა; ამბები, რომლებიც უბადრუტად დარჩნენ ამბებზე, თუკი მათ გულითადად მე არ ვიბრუნებ, კუდს არ გადავაცივინებდი და ვიხტუნებდი, - აი, ბავშვური ფანტაზიები, რომლებიც წლებთან ერთად იფანტება. მაგრამ იმავმაღლს ფანტაზია ძლიერი იყო, მე მოლიანად ვყავდი შეპყრობილი მას, და შემდეგ, ცხადია, რაღაც უჩვეულო მოხდა, რამაც ჩემი ვეღური მოლოდინი თითქოს გაამართლა კიდევ. თავისთავად ამას არაფერი იყო უჩვეულო, მოგვიანებით მსგავსი და უფრო უცნაური ამბებიც საკმაოდ ხშირად მინახავს, მაგრამ მაშინ ამან ჩემზე ძლიერი, პირველი, წარუშლელი, შემდეგისთვის ბევრ რამეში გეზის მომცემი შთაბეჭდილება მოახდინა. კერძოდ, მე გადავაწყდი ძალღლების პატარა ფეხებს, უფრო მეტიც, მე კი არ გადავაწყდი, თითონ შემოემეფეთა. იმაჟამად დიდხანს ვიბრუნებულ კუთხე-კუთხულებში, რაღაც დიდი ამბების წინათგარძნობით - წინათგარძნობით, რომელიც, ცხადია, ადვილად მატყუებდა, რადგან მუდმივად შეუცნობადი, - დიდხანს ვიბრუნებულ კუთხე-კუთხულებში, აღმა-დაღმა, დაგვარმადი და დევყრუვადი ყველაფრის მიმართ და არაფერი მაიმოძრაებდა, მხოლოდ რაღაც გაურკვეველი მოთხოვნითა, და უფროდ შევჩერდი ამ შეგრძნებაზე: აი, აქ ჩემს ადგილას მოვხვდით-მეთქი, ავიხედვ და განახსანებულნი დღე იყო, მხოლოდ თვინად ნისლიანი, ყველაფერი მათრობელა მოლილივით სურნელით გაჯერებული, დილას გაურკვეველი ხმებით მივსვლამე, რადგან - თითქოს თავად გამოჩნხოს ისინი - რაღაცნაირი წველიადიან სინათლეში გამოვიდა შვიდი ძალი საშინელი ხმაურით, როგორც არასოდეს გამეგონა. გარკვევით რომ არ დამენახა, რომ ძალები იყვნენ და რომ ეს ხმაური სწორედ მათ ახლდათ, - თუმცა ვერ ვხვდებოდი, საიდან ამოსდიოდათ ეს ხმები, - მაშინვე მოკურცხლავდი, მაგრამ დაგრაი. მაშინ თითქმის არაფერი ვიცოდი იმის შესახებ, რომ მხოლოდ ძალღების მოდგმას ჰქონდა მინიჭებული შემოქმედებითი მუსიკალობა, ეს ნელ-ნელა აღმოცენებულ ჩემი დაკვირვების უნარს ჯერჯერობით, ბუნებრივია, გამოერჩა, მე ხომ მუქთა საკიდან ვიყავი მუსიკით გარემოცული, როგორც ჩემი ცხოვრების ჩვეული, განუყოფელი ელემენტები, რომლის ამოშლას ამ ჩვეული ცხოვრებიდან არაფერი მაიძულებდა; მხოლოდ ცდილობდნენ, მასზე მივიჩნიებინათ ხოლმე, ბავშვური ფეხების შესახებ, ამიტომაც კიდევ უფრო მოულოდნელი, თითქმის გამანადგურებელი აღმოჩნდა ჩემთვის ის შვიდი ხელოვანი მუსიკოსი. ისინი არ ლაპარაკობდნენ, არ მღეროდნენ, საერთოდ, თითქმის დიდი მრისხანებით პირმოკუმულნი დუმდნენ, მაგრამ ცარიელი სივრცეებიდან მომავადობელ მუსიკას გამოიხ-

მობდნენ. ყველაფერი მუსიკა იყო, მათი ფეხები აწევდა და დადგამდა, თავების მიბრუნებას კი, მათი სიწინადი, გაჩერება, პოზიციები, რომლებსაც ისინი იღებდნენ ერთმანეთის მიმართ, ფერხულის მაგვარი სვლები, რომლებსაც ერთად აკეთებდნენ, როცა ერთი ზურგზე ადებდა მეორეს წინა თათს და შემდეგ ისე დაწყობდნენ, რომ პირველი ყველა დანარჩენის სიმძიმეს თავის თავზე იღებდა, ანდა თავიანთი თითქმის მიწამდე ჩამოთრეული სხეულებით გადახდართულ ილეთებს აკეთებდნენ და არასოდეს არ ცდებოდნენ; ბოლოც კი ეს, ეისაც, მინა თანდაჯერება აკლდა და მაშინვე ვერ ახერხებდა სხვების აყოლას, ზოგჯერ, მელოდიის ნაშთებისა, ყოყმანობდა კიდევ, მაგრამ თავდაჯერება აკლდა მხოლოდ სხვების დიდებულ თავდაჯერებასთან შედარებით და უფრო დიდი, უფრო სრულყოფილი თავდაჯერებლობითაც ვერაფერი შეუძლიდა მათ ხელს, როცა სხვები, დიდოსტატები, ტაქტს უზნაოდ იცვამდნენ. მაგრამ მათ ძლიერ ამჩნევდნენ, მათ ყველას ძლიერ ამჩნევდნენ. ისინი გამორჩეული იყვნენ; მინაგანად მათ ესაზღვრებოდნენ, როგორც ძალები, თუმცა თავგანსრულები იყვნენ ხმაურით, რომელიც მათ ახლდათ, მაგრამ ისინი ხომ ძალები იყვნენ, ძალები ჩემსავით და მენსავით; მათ თვალს ადევნებდნენ ჩვეულებრივ, როგორც ძალებს, რომლებსაც გზად შეეფერებოდა, უნდათ მიუახლოვდნენ, მიესალმნენ; ისინიც ახლოს იყვნენ, ძალები, თუმცა ჩემზე გაცილებით ასაკოვანი და არა ჩემსავით ფუმფულა გრძელთმიანი ჯიშისა, მაგრამ არც ისე განსხვავებული ზომისა და დანაგობისა, ნამდვილად გიცნობდი ამ ან გაცილებით უფრო სანდო მსგავს სახეობას, მაგრამ, როცა ასეთ ფეხებს მოეცემი, თანდათან მუსიკა მენზე ბატონდება, ზოგს პირდაპირ გულზე ხვდება, ზოგს დააცილებს ამ პატარა ნამდვილ ძალებს და შენი ნების წინააღმდეგ, მთელი ძალით რომ წინააღმდეგები, ღრიალით, თითქმის ტყვილს გაყენებენო, სხვა რამით ვერ დაკავდები, გარდა შორიდან მოსული მუსიკის ფანფარებისა, რომელიც ყოველი მხრიდან, სიმაღლიდან, სიღრმიდან - ყველაფრიდან - მოდიოდა, მსმენელს შუაგულში ითრევდა, სულს უფროსიკებდა, თრევინებდა და განადგურებასთან ისე ახლოს იყავი, რომ ეს უკვე სიშორე იყო. და ისევ გათავისუფლებდა, რადგან სახეებით არაქათგამოცლილი, განადგურებული, სუსტი იყავი, რომ ისევ მოგესმინა; გათავისუფლებდა და დაინახე, როგორ წარმართავდა პროცესიას შვიდი პატარა ძალი, როგორ საოცარ ნახტომებს აკეთებდა; გინდოდა მათთვის ხმა მიგვეწვდინა, ისე ნეტარი სახეები ჰქონდათ, ჭკუის დარღვევა გეთხოვა, გეკითხა, აქ რას აკეთებდნენ - მე ლეკვი ვიყავი და მჯეროდა, რომ უფლება მქონდა, ყოველთვის და ყველასთვის მეკითხა რამე, - მაგრამ შევეშა-დე თუ არა, ვიგრძენი თუ არა კარგი, სანდო, ძალური კავშირი იმ შვიდთან, ისევ გაჩნდა მათი მუსიკა და გონება დამაკარგვინა, წრეში დამაბრია-ლა, თითქმის მეც ერთ-ერთი იმ მუსიკოსთაგანი

ფიჯავი, როცა სინამდვილეში მხოლოდ მათი მსხვერ-
პლი გახლდით, აქეთ მივაწყდი, იქით მივანყდი,
თათქმის შეწყალებასაც კი ვითხოვდი, და თავი
გადამოკრინე მათი ძალაუფლებისაგან იმით, რომ
მუსიკამ რაღაც ხის გროვასთან მიმაგვლო, რომე-
ლიც იმ მადამოში ყოველი ფეხის ნაბიჯზე ეყარა,
მაგრამ აქამდე არც კი შემიძინა; და შიგ მჭიდ-
როდ გამაძვინჯა, თავი ქვემოთ დამაბრუნებინა და,
თუნდაც იქ, ღია ცის ქვეშ, მუსიკას ვერგვინა, შე-
საძლებლობა მომცა, ცოტათი მაინც მომეპარუნე-
ბინა სული. ნამდვილად შეიძი ძაღლის ოსტატო-
ბაზე მტყად - და ეს ჩემთვის შეუცნობელი იყო.
გერაფრით ვერ თავსდებოდა ჩემს უნართა
აპლურებში, - მიკვირდა მათი გაბედულება, რო-
გორ მთელი ძალით და აშკარად უპირისპირდე-
ბოდნენ იმას, რასაც ქმნიდნენ, და მაკვირვებდა
მათი ძალა, როგორ არ გადატყდნენ ხერხემალიში
და რა უდრტყინელად იტანდნენ ამას. თუმცა ახ-
ლა, ჩემი სამალავიდან უფრო ყურადღებით დაკ-
ვირვებისას, მიგხედა, რომ ეს იმდენად სიმშვედ-
ლე არ იყო, რამდენადაც უქედურესი დაბახულო-
ბა, რომლითაც ისინი შრომობდნენ; ეს, ერთი შე-
ხედვით, თავდაჯერებით მოძრავი ფეხები ყოველ
ნაბიჯზე გაუქვინარი შშით ცაცხვებუნდნენ, ერთი
სასონარკვეთილი უფრუვება მიერეს, გაბტყრე-
ვით, და კიდევ უფრო გაწვრთნილი შემაღული ენა
შეიძლებოდა ისევ ჩერავივით გადმოკიდებოდათ
ხახიდან. ეს არ იქნებოდა შიში ძინელულის წინა-
შე, რაც მათ ასე აელეულებოდა; ვინც მსვავს რამეს
ბედავდა, ამას ახერხებდა კიდევ, მას შეეძლო ში-
ში აღარ ჰქონოდა. - მაინც რისი შიში? ვინღა აიძუ-
ლებდა მათ იმის გაკეთებას, რასაც სჩადიდნენ?
და მე უკვე ვეღარ ვიკავებდი თავს, განსაკუთრ-
ებით იმიტომ, რომ ისინი გაუგებრად უმწონი მეჩ-
ვენებოდნენ და მთელი ხმით, გამომრევვად შე-
ვლივ ჩემი კითხვები. მათ კი - ეს ნარმოუდგენე-
ლია ნარმოუდგენელი! - მათ არ მიპასუხეს, თით-
ქოს იქ არც ვყოფილიყავი. ძაღლები, რომლებიც
ძაღლის ძახილზე არაფერს პასუხობენ. ასეთი ქცე-
ვა ძაღლი საზოგადოების ეტიკეტის წინაშე და-
ნაშაულები, რასაც ვერავითარ შემთხვევაში ვერ
აპატიებდი ვერც პატარა და ვერც დიდ ძაღლებს.
და განა ესენი ძაღლები არ იყვნენ? მაგრამ რო-
გორღა შეიძლებოდა, რომ ესენი ძაღლები არ ყო-
ფილიყვნენ; როცა მონდომებით მივაყურადე, რუ-
ში გადაბახილები გავიგონე, როგორ აქებებდნენ
ერთმანეთს, სინელეებზე ყურადღებას აქცევი-
დნენ, მისაღონდელ შეცდომებზე აფრთხილე-
დნენ, ხედავდი, როგორ ხშირად ეპარებოდა ჩემ-
კენ თვალი ბოლოში მდგომი ყველაზე პატარა ძაღ-
ლი, რომლისკენაც იყო მიმართული გადაბახილ-
თა უმრავლესობა, თითქოს ძალიან უნდოდა ჩემ-
თვის ეპასუხა, მაგრამ თავს იკავებოდა, რადგან აქ
ეს ნებადართული არ იყო. მაგრამ რატომ არ იყო
ეს ნებადართული და არ იყო ნებადართული ის,
რასაც ჩვენი კანონები მუდამ უპირისპირდოდა მოთხო-
ვნას? ეს ჩემში ისეთი აღმოფთვობა იწვევდა, რომ
თითქმის გადამაინანა მუსიკა. ეს ძაღლები კანონი

არაფრევდნეს. დაე, თუნდაც დიდი გრძნობა მქონდა, ფილიყვეს, განიხილათ მათაც ენებოდათ; ეს მე, ბავშვსაც კი, კარგად შესმოდა უკვე. და ამ მომენტზე დაეცა ვეღარაფერი გამწვანედი. მათ ჰქონდათ დღემოსის მიზეზი, თუკი დაფუძნებდით, რომ დანაშაულის გრძნობა აღუშვებდათ. რადგანაც ხმაძალად მისიკის გამო აქამდე არც შემინიშნავს, როგორ იქცეოდნენ ისინი; მათ ყველაზე ხშირად სირცხვილის გრძნობა დაკარგეს, უბადრუკი, ერთდროულად ყველაზე სასაცილოსაც აკეთებდნენ და ყველაზე მართლმადიდებლურად: ისინი დადიოდნენ გამართულად უკანა ორ ფეხზე. თფუი, ჯანდაბა! ისინი მომდევნოდნენ და საკუთარ სამარცხვინო სიმძიმეს ყოყორად სხვების დასანახად ფენდნენ; ისინი ამით თავს იწონებდნენ და როცა ერისელ, რაღაც შამით, დაჰყვნენ გულის ნადილს და წინა ფეხებზე დაეშენენ, ნამდვილად შემინდნენ, თითქოსდა ეს შეცდომა ყოფილიყო, თითქოსდა ბუნება ყოფილიყო შეცდომა, ისევ სწრაფად ასწიეს ფეხები და ისე ყოყრებოდნენ, თითქოს ბოდიშს ითხოვდნენ, რომ საკუთარ შეცოდებაში სულ ცოტაით თავშეკავება მოუხდათ. რაო, სამყარო თავდაყირა იდგა? სად ვიყავი მე? რა მოხდა მაინც? აქ ჩემი ნატოციკის გულისთვის აღარ უნდა მეყოყმანა, მე თავი გავითავისუფლე ჩემ ირგვლივ ჩახერგილი ხეებისგან, ერთი ნახტომით წინ გამოვედი და მინდოდა ძალღებისეც წავსვლიყვე; მე, პატარა მოსწავლე, უნდა ყოფილიყავი მასწავლებელი, მათ შეგნებამდე უნდა დამეყვანა, რას სჩადიოდნენ, უნდა მეხსნა ისინი მორიგი ცოდვებისაგან. „ამ ხნის ძაღლები, ამ ხნის ძაღლები!“ - ვიმეორებდი და ვიმეორებდი გულში, მაგრამ გათავისუფლდით თუ არა, და მხოლოდ ორი-სამი ნახტომივით მაშორებდა ამ ძაღლებისგან, ისევე გაისმა ხმაური, რომელიმაც თავისი ძალით ხელახლა დამიპყრო. გვერდ ჩემი დიდი მონდომებით გაშენია წინააღმდეგობა სწორედ იმისთვის, რასაც უკვე ვიცნობდი; მაგრამ ვეგბე მაინც დამეძლია, კრიალა, მკაცრი, მუდამ თანაბარი, მართლა დიდი ბანდილიდან უფლებლად მოსული ჰანგი, რომ სწორედ ეს მხოლოდ არ ატოვებდათ შუა ხმაურში და არ დავიწყებები. აჰ, მაინც რა დამატყვევებელი მოსახლეს ქმნიდნენ ეს ძაღლები! მე აღარ შემეძლო გაგრძელება, აღარ მინდოდა მათთვის ჭკუის სწავლება, დაე, კვლავაც გაეჩინათ ფეხები, ჩადინათ ცოდვები და სხვებიც ცეცხლებიანთ შემდეგ ცეცხლსთვის; მე ერთი პატარა ძაღლი ვიყავი, ვინ მომთხოვდა ასეთ რთულ რამეს? საკუთარ თავთან შედარებით კიდევ უფრო დავებატარავედი, ვნაკავებდები, ძაღლებს რომ ჩემთვის შემდეგ ისინი შესახებ უზრი ეკითხათ, აღბათ მათ გავამართლებდი სხვათა შორის, ეს დიდხანს არ გაგრძელდებოდა ისინი მთელი ამ ხმაურითა და განათებით გაქრნენ წყვილად, საიდანაც მოვიდნენ.

როგორც უკვე ვთქვი: მთელი ეს შემთხვევა არაფერს უჩვეულოს არ შეიცავდა, ხანგრძლივი ცხოვრების განმავლობაში ვინმეს კიდევ შეხვედ-

ბოდა ვილაყ ან რაღაც, რაც გაცილებით გასაოცარი იქნებოდა, თუ ამ ამბებისგან დამოუკიდებლად განვიხილავდით და ბავშვის თვალუბრით შევხვავდით. გარდა ამისა, ბუნებრივია, როგორც ნათქვამია, ამ ამბავს „შეგებონი სხვა თვლით“ და შედეგ აღმოჩნდება, რომ აქ, დილის სინჯნარში, უბრალოდ, შვიდი მუსიკოსი შეკრებილა და უკრავდნენ მუსიკას, რომელმაც გააბნეული ლეკვი აიყოლია, აბეზარი მხმენელი, რომლის ვაგდე-ბასაც, სამშუბროდ, ისინი ამაოდ ცდილობდნენ განსაკუთრებით სამში ან ამაღლებული მუსიკით. ის მათ ხელს უშლიდა შეკითხვებით; ნუთუ ისინი, ვისაც უცხოის იქ ყოფნამაც უკვე საკმაოდ შეუშალა ხელი, ამ თავმებურებებს დაეყვებოდნენ და მას უპასუხებდნენ? და თუკი კანონი მოითხოვს, რომ ყველას უპასუხო, მაშინ ასეთი პაწაწა, შემოხეტებული ლეკვი არის კი დასახელების ღირსი? და გვებ სულაც არ ესმოდათ მათ მისი, ის ხომ თავისი შეკითხვებს ნამდვილად გაუგებრად ყვოდა. ან გვებ მათ მისი ესმოდათ და საკუთარ თავს ძალას ატანდნენ საპასუხოდ, მაგრამ პატარას, მუსიკას მოუწევს, არ შეეძლო მუსიკაში ვახუბის გამოცდილებები. და რაც შეეხება უკანა ფეხებს, გვებ ის ძაღლები, მართლაც, გამოჩენილის სახით მხოლოდ ასე დადიოდნენ, ეს კი ცოცხალი ალბათ! მაგრამ ისინი მარტონი იყვნენ, შვიდი მეგობარი მეგობართა შორის, ახლობლურ ნერვში, გარკვეულწილად საკუთარ ოთხ კედელში, სულ მარტო. რადგანაც მეგობრები საზოგადოება არაა და, სადაც საზოგადოება არაა, ერთი პატარა, ცნობისმოყვარე მანანწალა ლეკვი მას ვერ შექმნის; ამ შემთხვევაში კი საქმე ისე არაა, თითქმის არაფერი მომხდარა? მთლად ასე არაა საქმე, მაგრამ თითქმის ასეა, და მშობლებმა თავიანთ პატარას ნაკლებად უნდა დართონ ნება აქეთ-იქით იწანწლოს და უნდა ასწავლონ, რომ უმჯობესია ხმა არ ამოიღოს და ასაკს პატივი სცეს.

და თუ საქმე აქამდე მივიდა, მაშინ ეს ინციდენტი ამოწურულია. თუმცა ის, რაც დიდებისთვის ამოწურულია, პატარებისთვის ჯერ კიდევ არ დასრულებულია. მე აქეთ-იქით დავრბოდი, ყვევზოდ და კითხვებს ესვამდი, ბრალს ვდებდი და ვეკიდებდი და მსურდა ყველა წამებოდა იმ ადგილას, სადაც ეს ყველაფერი მოხდა, მსურდა ყველასთვის მეჩვენებინა, სადაც ვიდებდი და სადაც ის შვიდი ძაღლი იდგა, სადაც ისინი ცეკვავდნენ და უკრავდნენ, და ჩემთან ერთად რომ ვინმე მოსულიყო, იმის მაგივრად, რომ ყველას თავიდან მოეშორებინე და მასხრად ავედგე, მე გავწინადი ჩემს უზანაყებას და ვცდიდი უკანა ფეხებზე დადგომას, რათა ყველაფერი ამეხსნა. აბა, ბავშვს ხომ ყველაფერზე უწყრებიან, მაგრამ ბოლოს მაინც ყველაფერს პატიობენ. მაგრამ მე ეს ბავშვობა შემოიჭრა და ამასობაში დაგებრდი კიდეც. როგორც მაშინ, არ ეწარდებოდი, რომ ის ინციდენტი, რომელსაც დღეს სხვათა შორის სრულიად არ ვანიჭებ ამხელა მნიშვნელობას და განხილვის ღირსადაც არ მივიჩნევ, ყველასთან გამეანალიზებო-

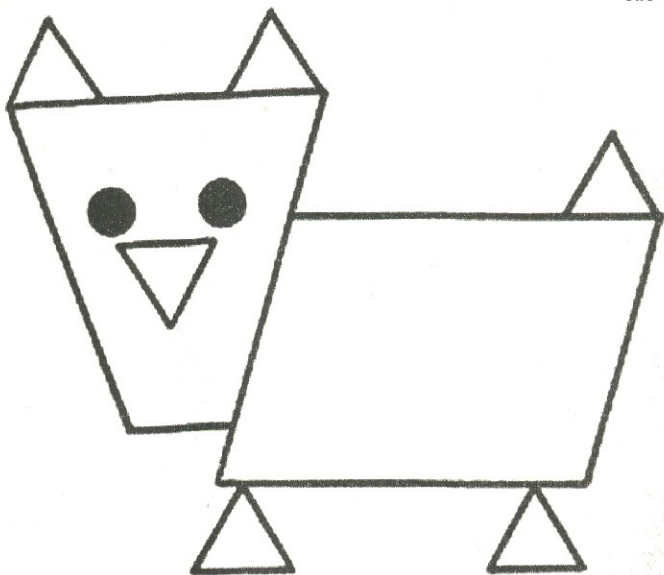
ნა, წერილობითი გამოშვებები, მიმდევარება და მხარდებისთვის, მიუხედავად იმისა, ვინ იმყოფებოდა იმ მომენტში ჩემთან ერთად, მთლიანად დაკავებული ვყოფილიყავი მხოლოდ იმ საქმით, რომელსაც სხეულებით მომპაებრებლად მივიჩნევ და რომელიც - აი, ეს იყო განსხვავება - სწორედ ამიტომ მინდოდა ბოლომდე დანერგულიყო გამოშვებები და გამეჭრო, რომ ბოლოს და ბოლოს ისევ გამეთავისუფლებინა სივრცე ჩვეულებრივი ყოველდღიური, მშვიდი, ბედნიერი ცხოვრებისთვის. ზუსტად ისე, როგორც მაშინ, თუცა ახლა ნაკლებად ბავშვური საშუალებებით - მაგრამ ძალიან დიდი სხვაობა არაა - ცხოვრების შემდგომ პერიოდშიც ვაგრძელებდი ამაზე მუშაობას და, კაცმა რომ თქვას, დღესაც ვმუშაობ.

იმ კონცერტით დაიწყო ყოველივე. მე ამაზე არ ვწვწვნივ, ეს ჩემი თანდაყოლილი ბუნებაა, რაც კი მოქმედებს და, ცხადია, კონცერტი რომ არ ყოფილიყო, მოიბეზრებოდა სხვა ვითარება, რომ ის გამოქვადებებულიყო. მხოლოდ ის, რომ ეს ასე მალე მოხდა, წინათ ზოგჯერ გულს მტკნავდა, მან ჩემი ბავშვობის დიდი წაწილი წაწართვა, ლეკვობის ნეტარი და უღარდელი ცხოვრება, რომელიც ზოგისთვის შეიძლება წლობით გაიჭიმოს, ჩემთვის კი მხოლოდ არამდინამო მალე თვეს გაგრძელებდა. ეჰ, რაცაა, ისაა. ბავშვობაზე მნიშვნელოვანი ამბებიც არსებობს. და ვინ იცის, გვებ ხანდაზმულობასთან ერთად შეკერი ცხოვრების სა-მაგიეროდ იმაზე მეტად გამოიღობს ბავშვობაზე, ვიდრე ამის ატანის უნარი შესწევს ბავშვს და რომლისთვისაც მე ძაღლებს მოვიკრებ.

მე მაშინ ჩემი გამოცდილებები უმარტოვესი საგნებით დავიწყე, მასალის ნაკლებობას არ განვიცდიდი, სამუშაოდ, ზედმეტად კი მქონდა, რაც მძიმე წუთებში სასონარკვეთილებში მაგდებს. თავიდან დავიწყე ძიება, თუ რომ იკვებება ძაღლების მოვლა. ეს კი, პატონი ბრძიდებით, მარტოე საკითხებს არ განეკუთვნება; ეს გაფიქრება უძველესი დროიდან და ჩვენი განსჯის არსებითი საგანია; უთვალავი დაკვირვება და შეხედულება დაგროვდა ამ სფეროში და იქცა მეტენიერებად, რომელიც თავისი შეუცნობელი მასშტაბებით ცალკეული სწავლულის კი არა, ერთად ყველას შეუცნობის ძალას აღემატება და სრულყოფილად მოლოდინე მხოლოდ ძაღლთა მთელი მოვლა თუ ამონურავს, თან დიდი ოჯლის ღვრით მაგრამ ძირისძირობამდე მაინც ვერ შეძლებს; ის სულ უფრო ჩაილეკება ცოდნის ძველ, დიდი ხნის ნაგროვებ საგანძურში და დიდი გაჭირვებით უნდა შეივსოს, სულაც რომ არაფერი ეთქვა სირთულეებზე და ჩემი გამოცდილების ძნელად შესასრულებელ პირობებზე. ამ ყველაფერი არ უნდა შეგედავოთ, ყველაფერი ეს ისედაც მშვენივრად ვიცი, როგორც ერთმა ჩვეულებრივმა ძაღლმა; ახრადაც არ მომივა, რომ თავი მეტენიერების შუქურათა რიგებს მივათვალო; მე საკადრისი მოწინებით ვიბრე ქვედა მათ წინაშე, მაგრამ მის შესავსებად საკმარისი

ცოდნა, სიბუჯითი და სიმშვიდე არა მაქვს, - და ბოლოს და ბოლოს არც მადა, განსაკუთრებით - ბოლო წლებში. მე ვსანსლაჟ საქმეებს, მაგრამ არ მივიჩნევ ღირსად წინასწარ განვიხილო და სასოფლო-სამეურნეო ხასიათის სისტემატიზებული დაკვირვება ვანარმოო მასზე. ამ თვალდახრისით ჩემთვის კმარა ყველა ცოდნის არსი, პატარა ნესი, რომლითაც დედები ძუძუდან მოიწვევებენ თავიანთ ჩვილებს და ცხოვრების გზაზე უშვებენ: „ყველაფერი დაბასელები, რამდენადაც შეძლები“ და განა აქ თითქმის ყველაფერი არ შედის? არსებითი, მართლაც, რა უნდა დაუმატოს ამას ჩვენი წინაპრების მიერ დაწყებულია გამოკვლევამ? ზოგიერთი წერილმანი, მხოლოდ წერილმანი, რაც ასე არამყარია. მაგრამ ეს ნესი იმომქველეს მანამ, სანამ ჩვენ, ძაღლები, ვარსებობთ. ის ეხება ჩვენს მთავარ საკვებს. რა თქმა უნდა, სხვა დამხმარე საშუალებებიც გვაქვს, მაგრამ გაჭირვების შემთხვევაში და თუკი წლები ძალიან მძიმე არაა, შეგვეძლოს ამ ძირითადი საკვებით გვეარსება; ამ საკვებს ჩვენ ვბოულობთ დედამიწაზე, დედამიწას კი ჩვენ გან წყალი სჭირდება, მისით იკვებება და მხოლოდ ამ ფასად გვაძლევს საკვებს, რომლის მიღება, სხვათა შორის (და ეს არ უნდა დაგვაგონდეს!) შეუძლია აჩქაროს გარკვეულ შელოცვებს, პანგებს, მოძრაობებს. მაგრამ ეს, ჩემი აზრით, ყველაფერი: ამ მხრივ ამ საქმის შესახებ არსებითად არაფერია დასამატებელი. ამაში მე ძაღლების მოდგმის მთელ უმრავლესობას ვენიშნობ და ამ თვალსაზრისით მეაცრად ვემიჯნები ყველაზე მეტრეზულ არზებს. საგარეოაფოდ, ჩემთვის მთავარია არა განსაკუთრებულია, არამედ ის, თუ ვის მხარეზეა სიმართლე; მე ბედნიერი ვარ, შემიძლია დავეთანხმო თანამემამულე ამხანაგებს და ამ შემთხვევაში ეს ასეც ხდება. ჩემი საკუთარი კვლევიძება კი სულ სხვა მიმართულებით წარიმართა. დაკვირვება ნათელყოფს, რომ დედამიწა, თუ მას სამეცნიერო წესების შესაბამისად მორწყავენ და დაამუშავენ, იძლევა საკვებს და კერძოდ, იმ ხარისხისა და რაოდენობისას, თან იმგვარად, ისეთ ადგილებში, იმ საათებში, როგორც ამას სწორედ მეცნიერების მიერ ნაწილობრივ ან სრულად დადგენილი კანონები მოითხოვს. ამას ვგვატყვით, მაგრამ ჩემი კითხვა: „საიდან მოაქვს დედამიწას საკვები?“ კითხვა, რომლის გავებაც ზოგადად არ შეიძლება და რომელზეც საუკეთესო შემთხვევაში მასხუბებ: „შენ რა, საქმარისი საკვები არა გაქვს? მაშინ ჩვენსას გინილადებო“. ეს პასუხი მნიშვნელოვანია. მე ვიცი: ძაღლების მოდგმის უპირატესობა სულაც არაა, რომ ერთხელ მოპოვებული საჭმელი შეუძლია სხვას გაუყოს. ცხოველთა რთულია, დედამიწა - მყიფე, მეცნიერება მდიდარია სამეცნიერო დასკვნებით, მაგრამ საკმაოდ ღარიბი - პრაქტიკული შედეგებით. ვიხატე საჭმელი აქვს, ინახავს, ეს ანგავრება კი არ არის, პირიქით, ძალური კანონია, ხალხის ერთხმად აღიარებული დასკვნა, მომდინარე ევოლუციის დაძლევისგან, რადგან მდიდარი ყოველთვის უმცირესობაა. და ამი-

ტომ პასუხი, „შენ რა, საქმარისი საჭმელი არა გაქვს? მაშინ ჩვენსას გინილადებო“, - ფრთხილად ფრახა, სახუმარო სიტყვა, აბუჩად ავადება. ეს მე არ დამეინებია. მაგრამ იმას ჩემთვის კიდევ უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მაშინ, როცა ჩემი კითხვებით აღმა-დაღმა დავანანაღებდი, რომ ჩემ მიმართ ირონიას ივიწყებდნენ - თუცა საჭმელს არაფერს მაძლევდნენ - ნეტა მაინც საიდან უნდა მოეტანათ? - და თუკი ვინმეს შემთხვევით ჰქონდა, ზუნებრივია, შიმშილობის ბოძოქრობა დროს სხვა თავაზიანობა ავიწყლებოდათ კიდევ, მაგრამ შეთავაზებით კი სერიოზულად მთავაზობდნენ და მივადებოვ მერე მართლაც ვიღებდი რაღაც მცირედიანს, თუკი მეც მკვირცხლად მოვუცვლიდი მის მოსახელთებულად, როგორც მოხდა, რომ ასე ლმობიერად მექცევოდნენ, მზოგავდნენ, უპირატესობას მანიჭებდნენ? იმიტომ, რომ მე ერთი გაძაღლტყავებული, სუსტი ძაღლი ვიყავი, ცუდად ნაჭამ-ნასეაში და საჭმელი ნაკლებად უზრუნველყოფილი? მაგრამ ბევრი ცუდად ნაჭამ-ნასეაში ძაღლი დაწანალებდა აქეთ-იქით და თუკი შეეძლო, მას პირიდან თვითონ აცლიდნენ უნადრულ საკვებს, ხშირად სიხარბის გამო კი არა, პირიქითის გულისთვის. არა, მე უპირატესობას მანიჭებდნენ, მე არ შემეძლო ეს რაღაც დეტალებით შემეცნო, მხოლოდ იმას ვიტყვობ, რომ უფრო მეტად მეჩნებოდა ასეთი შთაბეჭდილება. მაშ, ეს ჩემი კითხვების გამო იყო, რომლებიც მათ ახარებდათ და რომლებსაც განსაკუთრებით ჭკიანურად მიიჩნევდნენ? არა, მათ არ უსარობდათ და სცვლა კითხვა სულელურად ჩვენებოდა. და მაინც, შეიძლება ეს კითხვების ბრალი იყო, რომლებიც ჩემ მიმართ სხვების ყურადღებას იზიდავდა. ისე ჩანდა, თითქმის ერთიან უმაღ რაღაც უცნაური ჩაედინათ და ჩემთვის პირი საჭმელით გამოეტანათ - ამას არ აკეთებდნენ, მაგრამ უნდოდათ კი, ვიდრე ჩემი შეკითხვები აეტანათ. მაგრამ შემდეგ უკეთ შეედლებოდათ ჩემი გაგება და ჩემი შეკითხვების აკრძალვა. არა, მათ ეს არ უნდოდათ, თუმცა ჩემი შეკითხვების მოსმენაც არ სურდათ, მაგრამ სწორედ ამ შეკითხვების გულისთვის არ უნდოდათ ჩემი გაგება. ეს კი იყო, იმდენად აბუჩად მივადებდი, სულელი, პატარა ცხოველით მექცევოდნენ, აქეთ-იქიდან ხელს მკრავდნენ, კერძოდ, იმ პერიოდშიც, როცა ყველაზე დიდი ატმორიტეტით ვსარგებლობდი, არასოდეს მესაჯებრამ შემეფიქრომ არ განმეორებულა, ყველგან მიღებული ვიყავი, არაფერზე უარს არ მეუბნებოდნენ, უზუნადად მოქცევის საბაბით მეშლიქნელებოდნენ კედები, ჩემი მოუთმენლობის გამო, კვლევა-ძიებაში ჩემი ცნობისმოყვარეობის გამო. ნოთუ ამით უნდოდათ ჩემი ჩაყურება, რომ ძალის გამოყენებად, თითქმის სიყვარულით გადაეყვანებოდა ჩემი გზიდან, და ეს თითქმის მათ ნებას მისცემდა, ძალა გამოეყენებინათ. ერთგვარი სიფრთხილე და შიში აკავებდათ მათ ძალის გამოყენებისაგან. მე უკვე ალღოთ ვერძნობდი რაღაც ამდაგვარს,

დღეს ეს ზუსტად ვიცი, გაცილებით ზუსტად, ვიდრე იმათ, ვინც მაშინ ამას სჩადიოდა; მართალია, მათ უნდოდათ, ჩემი გზიდან გადამხვებია, მაგრამ არ გამოუვიდათ, საპირისპიროს კი მაილნიეს: ყურადღება კიდევ უფრო გამომძაფრდა. უფრო მყარად გავისიგრძეგანე, რომ მე ის ვიყავი, ვისაც სხვების გადაცდენა უნდოდა და რომ მართლაც, ეს გადაცდენა გარკვეულწილად გამომივიდა. მხოლოდ ძალთა მოდგმის შემწეობით დავინყე საკუთარი კითხვების გაგება. მაგალითად, თუკი მე ვიკითხავდი: მაინც საიდან მოაქვს დედამისს ეს საკვები? - მე მადარდებდა დედამისა, როგორც ალბათ ეს გარეგნულად ჩანდა, მადარდებდა დედამისის საზრუნავი. სრულიადაც არა, როგორც მალე შევიცანი, ეს ჩემთვის სავესტით უტყბო იყო: მე მხოლოდ ძაღლები მადარდებდა, მეტი არაფერი. არსებობდეს მაინც რამე ძაღლების გარდა! სხვას ვის უნდა მიმართო ამ ვრცელ, ცარიელ სამყაროში? მთელი ცოდნა, ყველა შეკითხვისა და პასუხის ერთობლიობა ძაღლებშია თავმოყრილი. ნეტა ამ ცოდნის ამოკმედება, გამომზეურება ყოფილიყო შესაძლებელი, ნეტა მათ ასე უსასრულოდ მეტი სცოდნოდათ, ვიდრე ამას აღიარებდნენ, ვიდრე საკუთა-

რი თავის წინაშე აღიარებდნენ. ყველაზე ენაწყლიანი ძაღლიც კი უფრო ჩაკეტილია, ვიდრე იმ საიდუმლო ადგილების არსებობა, სადაც საუკეთესო საქმელები ინახება. თანაძაღლელს ძალუღალა უკლიან გარს, სიხარბით ცოფდებიან, კუდებით იმათ რახებენ თავს, შეკითხვებს სვამენ, ითხოვენ, ღრიალებენ, იკბინებიან და აღწევენ - აღწევენ იმას, რასაც ყოველგვარი დაძაბულობის გარეშეც მიაღწევდნენ: სიყვარულით ყურის დაგდებას, მეგობრულ შეხებას, მონიშნულ დაყნოსვას, გულთაღ ჩახუტებას; შენი ყეფა ჩემსას ერწყმის, ყველაფერი ამისკენაა მიმართული, აღროთენება, დაჟინებული, პოვნა, მაგრამ ერთი, რისი მიღწევაც ყველაზე მეტად სურდათ - ცოდნის აღიარება - აკრძალული იყო. ამ თხოვნაზე საუკეთესო შემთხვევაში პასუხობენ უხმოდ ან ხმამაღლა, თუკი ცდუნება უკიდურესია, უაზრო მიმიკით, გვერდზე გახედვით, ნაღვლიანი აზღვრეული თვალებით. არც ახლავ ბევრად განსხვავებული ვითარება მაშინდელთან შედარებით, როცა მე, ბავშვი, ვეკითხებოდი მუსიკალურ ძაღლებს და ისინი დუმიდნენ.

აი, შეიძლებაოდა თქმა: „მენ უჩივი შენს თანაძაღლელებს, მათ დუმილს გადამწყვეტ საკითხებ-

ზე; შენ ამტკიცებ, რომ მათ მეტი იცინა, ვიდრე ამას აღიარებენო, მეტი, ვიდრე უნდა იცოდნენ, და ეს დუმილი, რომლის მიზეზსა და საიდუმლოზე, ბუნებრივია, ასევე არ იღებენ ხმას, ცხოვრებას გაგანმავლებს, შენთვის აუტანებლს ხდის; შენ უნდა შეგეტყვალა ის ან მიგეტყვებინა არა, როგორც არის, მაგრამ შენც ხომ ძალღი ხარ, გაქვს ძალღური ცოდნა, მხოლოდ ამითვე ეს, არა მარტო შეკითხვის ფორმით, არამედ პასუხებით. როცა ამას ამოთქმავ, ვინ შეგეწინააღმდეგება? ძალების დიდი ხროვა შემოცვივდება, თითქოს სწორედ ამას უყვდიდაო. მაშინ შენ გეცნება ჭეშმარიტება, ნათელი აზრი, იმდენი აღიარება, რამდენიც გასურს. აიხდება ჭერი მდებარე ცხოვრებისა, რომლის შესახებ ამდენ ცოდს იმეორებ, და ყველა ძალღი, მხარდამხარ დამსკრთვებული, მოვიპოვებთ უმაღლეს თავისუფლებას. და თუკი ეს უკანასკნელი არ მოიხერცება, თუკი იმაზე ცუდი იქნება, ვიდრე აქამდე, თუკი სრული ჭეშმარიტება იმაზე აუტანელი იქნება, ვიდრე ნახევარი, უნდა დადასტურდეს, რომ მდუმარეთ უფლებაც აქეთ მიიღონ ცხოვრება; ჩემი იმედისგან, რომელიც ჯერ კიდევ გაქვს, ნარმოიშობა სრული უიმედობა, მაგრამ სიტყვა ციად ღირს, რადგან შენ არ გასურს ისე იცხოვრო, როგორი ცხოვრების უფლებაც გაქვს. „აბა, მაშ, სხვას რატომ საყვედურობ მდუმარებას, თვითონ კი დუმხარ?“ პასუხი მარტივია: რადგან მეც ძალღი ვარ. არსებითად ზუსტად ისევე, როგორც სხვები არიან ჩაკეტვნი, რომლებიც საკუთარი კითხვების შიშის გამო ეწინააღმდეგებიან. ეკითხები მინც ძალების მოდგმას მას შემდეგ, ზუსტად რომ ვთქვათ, რაც გავიზარდე, რათა მიპასუხოს? ასეთი უგუზური იმედები მაქვს? ვხედავ ჩვენი ცხოვრების საძირკველს, ნარმოიშობი მისი სიღრმე, ვხედავ მუშებს შენობასთან, თავიანთ პირქუშ საქმესთან, და ჯერ კიდევ ველოდები, რომ ჩემი შეკითხვების შემდეგ ყველაფერი ეს დასრულდება, დაიხრება და მენება მიატოვებენ? არა, როგორც ჩანს, მე ამას აღარ ველოდები. მე მესმის მათი, მე ვარ მათი სისხლი სისხლთაგანი, მათი საბარლო, ჯერ კიდევ ნორჩი, ჯერ კიდევ საჭირო სისხლისა. მაგრამ ჩვენ არა მარტო სისხლი გაქვს საერთო, არამედ ცოდნაც და არა მარტო ცოდნა, არამედ მისი გასაღებებიც. მე არა მაქვს ერთი მეორის გარეშე, მე არ შემოიღია ის მქონდეს მათ დაუხმარებლად. რკინასავით მაგარ ძალებს, უკეთილშობილესი ძელის ტვინის შემცველს, შეიძლება მიუახლოვდე ყველა ძალების ყველა კბილის ერთად ჩასობით. ბუნებრივია, ეს არის მხოლოდ შემთავორა, და გაუხიდავებულია. ყველა კბილი რომ მზად იყოს, მაშინ აღარ უნდა უკბინონ, ძვალი გადაიხსნებოდა და ყველაზე სუსტი ლეკვიც კი თავისუფლად ჩაიდებდა ხელში ძაღლის ტვინს. ამ შეტაფორას თუ გაგაგრძელებ, მაშინ ჩემი განზრახვა, ჩემი კითხვები, ჩემი კვლევები, ცხადია, მიმართული იქნება რაღაც საშინელისკენ. მე მინდა ყველა ძაღლის ხროვა ვაიძულო, მზადყოფნის წნეხის ქვეშ გადახსნან ძალები, შემდეგ მათ ცხოვრებისკენ უფ-

ბიძებდი, რომელიც ასე უყვარს, და მარტო მათ მთლად მარტოდმარტო, შევსანსლავით მავს ტვინს. საშინლად ჭერს, ვიცი, და თითქმის ასევე არის, თითქმის მე თვითონ მინდოდა ამოქვეყნო მუცელი არა მარტო ერთი ძელის ტვინით, არამედ მთელი ძალღა მოდგმის ძელის ტვინით. მაგრამ ეს მხოლოდ მეტაფორაა. ძელის ტვინი, რომელზეც აქ ლაპარაკია, საკვები კი არ არის, პირიქით, საწამლავია.

ჩემი კითხვებით მხოლოდ საკუთარ თავს ვაქვებ, მინდა თავი გავიმხნეო დუმილით, რომელიც მხოლოდ ჩემ ირგვლივ მძლევს პასუხს. რამდენ ხანს აიტან, რომ ძალების მოდგმა დუმს, როგორც ეს შენი გამოკვლევებით სულ უფრო მეტად გაცნობიერე, და მუდამ შეინარჩუნებს დუმლს? რამდენ ხანს აიტან ამას, ასეთია ყველა ცალკეულ კითხვაზე ჩემი სასიცოცხლო შეკითხვა: მას მარტო მე მისვამდე და ამით თავს არავის არ აბეზრებენ. სამწუხაროდ, მასზე პასუხის გაცემა მე უფრო ადვილად შემიძლია, ვიდრე ცალკეულ კითხვებზე: მე ამას განზრახ ვაუძლებ ჩემს ბუნებრივ აღსასრულამდე, სულის ამფორაბილებს კითხვებს სულ უფრო მეტად ეწინააღმდეგება ხანდაზმულობის სიმძვიდე. მე, სავარაუდოდ, დუმილით მოვედები, დუმილით გარემოცული, თითქმის მშვედობიანად, და მშვიდად შევხედავ ამას სხეში. გასაოცრად ძლიერი გული, ნადრევიად გაუცვეთელი ფილტვები ჩვენ, ძალებს, ბორცვებით გვერგო წილად; ჩვენ წინააღმდეგობას ვუწნე ყველა კითხვას. დუმილის მტკიცე ციხესამაგრ - აი, რანი ვართ ჩვენ.

სულ უფრო მეტად ვფიქრობ ამ ბოლო დროს საკუთარ ცხოვრებაზე, ვეძებ გადაწყვეტ, ვფიქრობის დამადასაშულებელ შეცდომას, რომელიც ალბათ მომივიდა, და ვერ ვბოლოვ. და მე შეცდომა ნამდვილად მომივიდოდა, რადგან ის რომ არ მომსწლოდა და, მიუხედავად ამისა, ხანგრძლივი ცხოვრების კეთილმინდობით შრომით იმისთვის არ მიმეღწია, რაც მე მინდოდა, მაშინ დამტკიცებოდა, რომ ის, რაც მე მინდოდა, შეუძლებელი იყო და ამას მოჰყვებოდა სრული უიმედობა. შეხედე შენი ცხოვრების მოსაზრებანი! მინახავს კი კვლევა-ძიება ამ საკითხთან დაკავშირებით: ხაიდან მოვაქვს დედამიწის ჩვენთვის საკვები? ახლავარა და ძალი, ფაქტობრივად, ბუნებრივია, ცხოვრებას დახმარებულ, უარს ვამბობთ ყველაფერი სიამოვნებაზე, ვცდილობთ, ამ სიამოვნებებისთვის თავი აშორებდნენ, თავს ფხეებში ვრგვავდ ცდუნებისაგან თავის დასაღწევად და საქმეში ვფიქრობდი. ეს არ იყო სხვაგვარი საშუალება, რომელიც არც ერუდიციასა და არც მიზანს არ ეხებოდა. ეს ალბათ იყო შეცდომები, მაგრამ ის ვერ იქნებოდა გადაწყვეტი. მე ბევრი არაფერი მისწავლია, რადგან დედის ნადრევიდ მოვწყნე, მაღი მიეცემა დამოუკიდებლობას, თავისუფალ ცხოვრებას ვენდობი და ერთი ნადრევი თავისუფლებას სისტემატური ცოდნის მტერია. მაგრამ ბევრი რამ მინახავს, გამიგონია, და სულ განსხვავ-

ბული ჯიშისა და პროფესიის უმარავ ძალთან მი-
საზრდას, და ყველაფერი, როგორც მე მჯერა, ცუ-
დოდ არ გამოიზრებია და ცალკეული დაკვირვა-
ბანი არც ისე ცუდად დამიკავშირებია; ამათ ცოტა-
თი ჩანავცელა კიდევ სწავდიცია, ამას გარდა, თუ-
კი დამოუკიდებლობა სწავლისთვის ნაკლია, სა-
კუთარი კვლევისთვის ერთგვარი უპირატესობაა.
ეს ჩემს შემთხვევაში მით უფრო საჭირო იყო, რად-
გან არ შემეძლო მეცნიერების საკუთარ მეთოდს
მიეყოლოდი, კერძოდ, წინამორბედ მეცნიერთა
მეთოდები გამოიყენებინა და დაეკავშირებოდი თა-
ნამედროვე მეცნიერებს. მე მარტო ჩემს თავს ვეყ-
რნობოდა მთლიანად. ვინცედა ძველთაძველი
დროიდან და ისემაწილის შთამავლენელი, მაგ-
არ ხანდაზმულობისთვის უკიდურესად და მ-
თრგუნველი შემეცნებით, რომ შემთხვევითი დას-
კვნა, რომელსაც გამოვიტანდი, საბოლოო უნდა
ყოფილიყო. მართლა ასე მარტო ვიყავი ჩემს გა-
მიკვლევებში ახლა და დიდიხანავე? დიას და არა.
შეუძლებელია, რომ ცალკეული ძალები მუდამ
კი არა, ალბათავე დღესაც ჩემს დღეში იყვნენ და
არაინ. ასე ცუდად არ შეიძლება იყოს ჩემი საქმე.
მე არაბოდა ვარ ძალბოროთი არსის გარეშე. ყველ
ძალს ჩემსავით სწყურია, რომ კითხვა დასვას,
მე კი მწყურია, რომ დუმილი დავიცვა. ყველას
სწყურია, რომ კითხვა დასვას. მე რომ შემძლებო-
და ჩემი კითხვებით მიმედინა უმსუბუქესი მქ-
რუნებისთვისაც კი, რომლის დანახვის ბედნიე-
რებას, რა თქმა უნდა, გადამეტებულ ბედნიერე-
ბას, ხშირად ვღირსებოვარ, ასე რომ არ მომქცე-
ოდნენ, მაშინ ბევრად მეტისთვის უნდა მიმეცე-
და რადგან მწყუროდა, დუმილი დამეცვა, სამუ-
ხაროდ, არ მჭირდებოდა არაერთი განსაკუთ-
რებული არგუმენტი. მე, პრინციპში, არ ვიყავი
განსხვავებული ყველა სხვა ძალისგან, ამიტომ
მე თითოეული მაღიარებს, მოუხედავად შეხედუ-
ლებათა ყოველგვარი სხვაობისა და არსებითი ან-
ტიპათიისა, და მეც თითოეულ ძალდთან სხვაგა-
რად არ ვიქცევი. მხოლოდ ელემენტთა ნარეგია
განსხვავებული, პიროვნულად ეს ძალზე დიდია,
ხალხის მასშტაბით კი განსხვავება სრულიად უმ-
ნიშვნელოა. და აი, წარსულისა და აწმყის მიგნით
ყოველთვის არსებულ ელემენტების ნარეგია არა-
სოდეს ემსგავსება ჩემსას და უცნაური უნდა იყოს,
თუკი უნდათ ჩემს ნარეგს უბედურ უნოდონ, გა-
ცილებით მეტად უბედური, არა? ეს ყველა და-
ნარჩუნ გამოუცდილდასაინა დაპირისპირებული იქ-
ნებოდა. ჩვენ, ძალები, ყველაზე გასაოცარ პრო-
ფესიებში ვმოღვაწეობთ. პროფესიები, რომელ-
თაც არავინ ირწმუნებდა, თუკი მათ შესახებ ყე-
ლაზე სანდო ინფორმაცია არ ექნებოდათ. მე აქ
უდიდესი სიამოვნებით მაგონდება საპაქრო ძალ-
ლების მავალითი. როცა პირველად გავიგე ასე-
თის შესახებ, გამეცინა, არაფრით არ დავიჯერე.
როგორ? ანტიკიტებდნენ, რომ თითქმის არსებობს
ყველაზე პანანკინტელა ჯიშის ძალი, ჩემი თა-
ვის ოდენა არც კი, ამაზე დიდი ღრმად მოხუცე-
ბულიც რომ არ გაიზრდებოდა, და ამ ძალს, ბუ-

ნებრივია, სუსტს, გარეგნულად რაღაც მსგავსე-
ნურ, უმნიშვარ არსებას, საეულდაგული ვარცხნი-
ლობით, ღირსეული ნახტომის გაკეთების თავი-
ც რომ არა აქვს, ამ ძალს, როგორც მკვებიან, თით-
ქოს შუქლია პაერში იმობაროს, თან რაღაც შე-
სამჩნევი სამუშაო კი არ შეასრულოს, არამედ და-
ისვენოს. არა, ასეთ რამეებში რომ დამარწმუნონ,
მჯერა, ეს იგივეა, ჭაბუკი ძალის გულწრფელო-
ბა რომ ბოროტად გამოიყენო. ამ ამბიდან მცირე
ხნის შემდეგ, მეორე მხრივ, გავიგონე, როგორ
ჰყვებოდნენ სხვა პაერში მფრენ ძალებზე. ნუთუ
პირი შეკრეს, რომ მასხრად ავეგდე? მაგრამ შემ-
დეგ შეძენდნენ ეს მუიკოსი ძალები და იმ დრო-
იდან ამას შესაძლებელად მივიჩნიე, ვერავითარი
მოსაზრება ვერ შემიზღუდავს შეცნობის უნარს;
ყველაზე უაფხურ ჭორებსაც კი ვიკვლევდი, კვალ-
ში მივეყვებოდი, რამდენადაც შემეძლო;

ყველაზე დიდი უაზრობა ამ უაზრო ცხოვერ-
ებაში უფრო სარწმუნოდ მეჩვენებოდა, ვიდრე აზ-
რიანი რამ და ჩემი კვლევისთვის - გასაკუთრე-
ბით ამომწურავად. ასევე არაინ პაერში მფრენ
ძალებიც. მე გავიგე ბევერი რამ მათ შესახებ,
თუმცა დიდმდე ვერ მოვახერხე, ერთ-ერთი მაინც
მენახა რეალურად, მაგრამ მათ არსებობაში უკვე
დიდი ხანია ღრმად ვარ დარწმუნებული და ჩემს
მხოლოდხედელოებაში მათ მნიშვნელოვანი ადგი-
ლი უყავით. როგორც უმეტესად ხდება, აქაც,
უპირველეს ყოვლისა, ხელოვნება არ მაგდებს სა-
გონებელში. გასაოცარია, ვის შუქლია უაფხოს,
რომ ამ ძალებზე უნარი შესწევთ, პაერში ივრი-
ნონ, ამაზე გავიგებთ შესახებ მე ვიზიარებ ძალ-
ლების საერთო აზრს, მაგრამ ჩემი გრძნობისთვის
გაცილებით განსაკუთრებულია უაზრობა, ამ იდე-
მული არსებების დუმილზე უაზრობა. ზოგადად,
სულაც არაა დასაბუთებული, რომ ისინი პაერში
დაფრინავენ, და აზრი ასე რჩება, ცხოვერება თა-
ვისი გზით მიდის, აქა-იქ ლაპარაკობენ ხელოვნე-
ბასა და ხელოვანებზე, ესაა და ეს. მაგრამ რატომ,
ძალები მონყალეო დეგდაგე, რატომ დაფრინა-
ვენ მხოლოდ ძალები? რა აზრი აქვს მათს ხელო-
ბას? რატომ არ ისმის მათგან არც ერთი განმარ-
ტებითი სიტყვა? რატომ დაფრინავენ ისინი ზე-
ვით, ფეხებს კი, ძალების სიამაყეს, ღუბავენ,
სცილდებიან ჩვენს მარჩენალ დედამიწას, არც თე-
სავენ და არც მოსავალს არ იღებენ; როგორც ამ-
ტკიცებენ, ისინი სწორედ ძალების ხარჯზე იკ-
ვებებიან განსაკუთრებით კარგად. მე შემძლია
ჩემს თავს ნავეპირფერო, რომ ჩემი შეკითხვებით
ეს საქმე ცოტათი ავამოძრავე. ისეებენ ამის მტკი-
ცებას, ფაციფუციტ აკონიზებენ ერთგვარ მტკი-
ცებას, ისეებენ, მაგრამ, ცხადია, ამ დასაწყისის
იქით ვერ მიდიან. მაგრამ რაღაც მაინც არის. და
თუმცა არ ვლინდება ჭეშმარიტება - ვერასოდეს
მივლენ იქამდე. მაგრამ ეს სიცრუის რაღაც ღრმა
აბდაუბადა. ჩვენი ცხოვრების ყველაზე აბსურ-
დული მოვლენები და ყველაზე აბსურდულის მტკი-
ცება სწორედ ყველაზე უკეთ არის შესაძლებელი.
ბუნებრივია, არასრულყოფილად, - და აი, ესაა დე-

მოწურვი ხუმრობა, - მაგრამ უხერხული კითხვებისგან თავის დასაცავად სრულიად საკმაოდ. ჰაერში მფრენი ძაღლები რომ ავიღოთ, მაგალითად: ისინი ქედმაღალი არ არიან, როგორც შეიძლება თავიდან მოგვეჩვენებოდა; უფრო მეტიც, მათ განსაზღვრულ სტირდებთან თანაბალდებობა, თუკი ეცდებიან მათ ადგოვას ჩიყვინობა თავი, ამას გაიგებენ კიდევ. ისინი ნამდვილად ეცდებიან, თუკი ამის აშკარად გაკეთების ნება არა აქვთ, - ეს იქნებოდა დანაშაული დუმილის მოვალეობის წინაშე, - მათი ცხოვრების წესის განსაკუთრებული ლობიდან გამომდინარე, როგორცაც პატივება ეთხოვათ ანდა სულ მცირე, ამისთვის ზურგი ექციათ, დაეციწყებინათ - ისინი ამას სჩადიან, როგორც სხვები მოყვებიან თითქმის აუტანელი ლაქების უნარით. განუწყვეტლივ აქვთ მათ სათქმელად - ნაწილობრივ ფილოსოფიური მსჯელობის გამო, რომლითაც შეუძლიათ მუდმივად იყონ დაკავებული, რადგან ფიზიკურ დაბნეულობაზე საერთოდ უარი თქვეს, ნაწილობრივ დაკვირვებების გამო, რომელთაც ანარმობენ თავიანთი განათავისება ამაღლებული ადგილიდან. და, მოუხდევად იმისა, რომ სულიერი ძალით ისინი არ გამოირჩევიან და მათს ფილოსოფიასაც ჩაღის ფასი აქვს ისევე, როგორც მათს დაკვირვებებს, რაც ასეთი თავგანთიანი ცხოვრების წესისთვის სრულიად ბუნებრივია; და მეცნიერებას ამისგან ნაკლებად თუ შეუძლია რამე გამოიყენოს, და საერთოდაც, ასეთ უბადრუკ დაშმაზე წყაროებს არც ეყრდნობა, მიუხედავად ამისა, თუკი იკითხავს ვინმე, მაინც საერთოდ რა სურთ საპატრო ძაღლებსო, ყოველთვის მიიღებს პასუხად, მათ დიდი წვლილი შეაქვთ მეცნიერებაში. „ეს მართალია, - ამბობენ ამის შესახებ, - მაგრამ მათს წვლილს არავითარი ფასი არა აქვს და აუტანელია“. შემდეგ პასუხი კი მხრების აჩეჩება, სიტყვის ბანზე აგდება, ბრაზი ან სიცილი, და ერთ წუთას, როცა ისევ იკითხავს, ისევ გაიგონებ, მათ მეცნიერებაში წვლილი შეაქვთო, და ბოლოს და ბოლოს, როცა ავიდევ იკითხავს და თავს მაინცადამაინც ვეღარ იკავებ, იმავეს გპასუხობენ. და ვეც კარგავ კია, მაინცდამაინც ჯიუჭი თუ არა ხარ და დაამატებ, უკვე არსებული ჰაერში მფრენი ძაღლების ცხოვრების უფლებები კი არ უნდა გალიაროთ, რაც შეუძლებელია, არამედ ავტომატით. მაგრამ ამაზე მეტის მოთხოვნა არ შეიძლება, ეს ძალიან შორს ნაკვიყვანდა, და ამას ითხოვნი კიდევ. ითხოვენ ავტომატით სულ უფრო მეტი ჰაერში მფრენი ძაღლი, რომლებიც კარიერას იკეთებენ. ზუსტად არავინ არ იცის, საიდან მოდიან ისინი. რა, განა მემკვიდრეობით თვისებებით მრავალდებიან ისინი? მათ უფრო კიდევ შესწევთ ამის ძალა, მათ ხომ ბევრი არც არაფერი არა აქვთ, ლამაზი ბუნების გარდა და მემკვიდრეობით არა უნდა უნდა გადაეცეთ? გაუფორნარი რამეც რომ შესაძლებელი იყოს, მაინც როდის უნდა მომხდარიყო ეს? მათ ყოველთვის მარტოს ხედავენ, თვითკმაყოფილი არიან ზევით, ჰაერში, და თუკი ერთხელ მაინც დაუშვებენ მიწაზე სარბენად, ესეც

მხოლოდ მცირე ხნით, რამდენიმე კონკრეტულ ნაბიჯი და ისევ მხოლოდ მკაცრად მარტონი არიან და ვითომდა ფიქრებით, რომელთაც თავიდან მოცილება არ შეუძლიათ, თუნდაც ძალიან მოინდომონ, ამას მაინც ამტკიცებენ. თუკი ისინი მემკვიდრეობით არ მრავლდებიან, მაშინ საფიქრალი იქნებოდა, რომ არსებობდა ძაღლები, რომლებიც დაბლა არსებულ, დედამისისულ ცხოვრებაზე ნებაყოფლობით ამბობენ უარს, ნებაყოფლობით ხდება ჰაერში მფრენი ძაღლები და კომფორტისა და ერთგვარი მკვირცხობილი იღებების საფასურად ამ გაუზარელ ცხოვრებას იქაურ ბალიშებზე ცვლიან. ეს საფიქრალი არ არის, არც მემკვიდრეობითი გამარადლება, არც ნებაყოფლობითი კონტაქტი არაა საფიქრალი. სინამდვილე კი გვიჩვენებს, რომ სულ უფრო მეტი ახალი ჰაერში მფრენი ძაღლი არსებობს; აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ, თუნდაც ჩვენი გაგება უძლური ჩანდეს, ოდესღაც არსებობდა ძაღლის სახეობა, თუნდაც ის ასე უცნაური იყოს, არ გადაშენდებოდა, ადვილად მაინც, თან ყოველ სახეობაში არსებობს რაღაც, რომელიც წარმატებით იცავს თავს.

უნდა დავთანხმო თუ არა ჩემი ჯიშის შესახებაც იმ აზრს, რომ ჰაერში მფრენ ძაღლებს მიიჩნევენ გადაგვარებულ, უაზრო, გარეგნობით ყველაზე თავისებურ, ცხოვრების უფროს ჯიშად? თან მე იერით სულაც არ ვარ განსაკუთრებული, ჩვეულებრივი საშუალო ფენის წარმომადგენელი ვარ, როგორც ამ მიდამოებში ძაღზე ბევრია, განსაკუთრებულად არაფრით გამოირჩეული, განსაკუთრებულად არაფრით საძულველი; ჩემს ყანა-ვილკაცობაში და ნაწილობრივ მონივრულობის ასაკშიც, სანამ უარს ვიტყვოდი საკუთარ თავზე ზრუნავდი და ბევრს ვმოძრაობდი, საკმაოდ მომიზნებული ძაღლიც კი ვიყავი. განსაკუთრებით მოქებდნენ ღრმა მკერდს, ჩამოსხმულ ფეხებს, თავადერილ დგომას, მომიზნებული იყო ჩემი რუხი და მოთეთრო-მოყვითალო, ბოლოებში ჩახუჭქუქი უფრო ტენიანი; ყველაფერი ეს არ იყო განსაკუთრებული, განსაკუთრებული იყო თვით ჩემი ირსება, მაგრამ ესეც, რაც არასოდეს არ უნდა დამჩვენებოდა, ზოგადად, ალბათ ძაღლების არსებობა დევს. თუკი ჰაერში მფრენი ძაღლი მარტო არ დარჩება, აქა-იქ ძაღლებს დიდ სამყაროში ყოველთვის აღმოჩნდება რომელიმე და ის არაფერსგანაც კი წარმოადგენს ახალ თაობას, მაშინ შეიძლება გულდამშვიდებით ცხოვრობო, რომ მე არ დავკარგულვარ. მართლაც, ჩემს თანამომეებს განსაკუთრებული ბედი უნდა ჰქონდეთ და მათი არსებობა მე აშკარად არასოდეს არ დამეხმარება, და უკვე არა იმტკობ, რომ მათ ვერც კი შევიცნობ. ჩვენ ისინი ვართ, ვინც დუმილს იკავებს, ვისაც თითქმის უპაერობის გამო სურს თავის დაღწევა; სხვა დუმილში კარგად გრძნობს თავს, თუნდაც ეს მხოლოდ მოჩვენებითია, როგორც მუსიკოსი ძაღლების შემთხვევაში, რომლებიც თითქმის მშვიდად ქნდნენ მუსიკას, სინამდვილეში კი უზომოდ აღელვებულნი იყვნენ, მაგრამ

ეს მოჩვენებითობა ძალზე ძლიერია; ცდილობენ ამის მიღწევას, მაგრამ ყოველი ცდა სასაცილოა. როგორ ეხმარებიან ერთმანეთს ჩემი თანამოძმეები? ვამჩნევთ ჩვენ პერსპექტივას მათ ცდაში, იცხოვრონ ყველაფრის მიუხედავად? ეს შეიძლება განსხვავებული იყოს. მე ეს ვცადე ჩემი შეკითხვებით, სანამ ყმანვილი ვიყავი. მე შემძლო ალბათ იმის იმედი მქონოდა, ვინც ბევრ შეკითხვას სვამდა, და მაშინ მეყოლებოდნენ ჩემი თანამოძმეები. ერთ ხანს ვცადე საკუთარი თავის დამძღვრა, რადგან მე, უპირველეს ყოვლისა, ისინი მაღელვებდნენ, ვინც ვალდებული იყო ემასუხა. ვინც მე მუდმივად მჩრებოდა შეკითხვებით, რომლებზეც უმეტესად პასუხს ვერ ვცემდი, მძაფრა. და შემდეგ, მაინც ვინ არ სვამს სიმშრენებით კითხვებს, სანამ ახალგაზრდაა, როგორ უნდა მეპოვა სწორი ამდენი შეკითხვაში? ერთი შეკითხვა მეორეს შვავს, ეს დამოუკიდებელი მიზანზე, მაგრამ ის მიჩვეულულია, ზოგჯერ შემკითხველისთვისაც კი. და საერთოდაც, კითხვები ძალღების მოდგმის საკუთრებაა, ყველა კითხვა არეულად, თითქმის ამით ნამდვილი შეკითხვების კლასის დამატება იყო საჭირო. არა, შეკითხვები ახალგაზრდებს შორის ჩემს თანამოძმეებს ვერ გაუღოთ, და მდუმარეთა შორის, ხანდაზოგულბში, რომელთაც მე ახლა ვეკუთვნი, მით უმეტეს. მაგრამ მაინც რა უნდა შეკითხვებს, მე მათთან მარცხი განვიცადე, ალბათ ჩემი ამხანაგები ჩემზე გაცილებით ჭკვიანები არიან და სულ სხვა სრულყოფილ საშუალებებს იყენებენ ამ ცხოვრების ასატანად, საშუალებებით, რომლებიც (ამას ჩემი მხრიდან ვამატებ) ალბათ მათ ეხმარება გაჭირვებაში, ამშვიდებს, უზანავებს, გადაჯიშებაზე მოქმედებს, მაგრამ საზოგადოდ ჩემი საშუალებებით უმწიკრა, რადგანაც, რამდენადაც მე განეჭვრები, წარმატებას ვერ ვხედავ. ვმომოხ, რომ ჩემს თანამოძმეს სხვა ყველაფრით უფრო ადვილად შევიცნობ, ვიდრე წარმატებით. მაგრამ მაინც სად არიან ჩემი თანამოძმეები? ჰო, ეს ჩივილია, სწორედ ეს არის. სად არიან ისინი? ყველგან და არსად. ეგებ ეს არის ჩემი მეზობელი, ჩემგან სამ ნახტომში; ჩვენ სხირად ვუძახით ერთმანეთს, ის გადმოდის ხოლმე ჩემთან, მე კი - არა. ვითომ ის არის ჩემი თანამოძმე? არ ვიცი, თუმცა მას ამაღავარს ვერაფერს ვამჩნევ, მაგრამ შესაძლებელია. შესაძლებელია კია, არაფერია ამა-ზე სათქმო. როცა ის შორსაა, მაშინ მთელი ჩემი ფანტაზიის მოხმობით ვამჩნევ რაღაც საცქერად ახლობლურს, მაგრამ, როცა ჩემ წინ დგას, ყველა ჩემი გამონაგონი სასაცილო მეჩვენება. ბებერი ძალი, ჩემზე ოდნავ დაბალი, როცა მე თვითონ საშუალო სიმაღლისა ვარ, ყავისფერი, მოკლებუნ-ვიანი, დაღლილი, თავჩაქინდრული, ფრატუნა ნაბიჯებით, და კიდევ მარცხნა უკანა ფეხს რომ რაღაც დაავადების შემდეგ ოდნავ მიითრევს. მასა-ვით ახლო ურთიერთობა უკვე კარგა ხანია არა-ვისთან არა მაქვს, მიხარია, რომ მას მაინც, ასე თუ ისე, ჯერ კიდევ ვიტან, და როცა ჩემგან მიდის, მივაძახებ ხოლმე ალერსიან სიტყვებს, ცხადია,

სიყვარულის გამო არა, საკუთარ თავზეც ვამჩნევ სხეული, რადგან, როდესაც უკან გავეყვები ხოლ-მე, კიდევ უფრო საზიზღარი მეჩვენება, როგორ მიიძურნება ფეხთათუღი და უკანალჩამოვარ-დნილი. ხანდახან ისეთი გრძნობა მეუფლება, თით-ქმის საკუთარი თავის დაჯივრა მინდოდა, როდესაც მას ფიქრებში ჩემს ამხანაგს ვუწოდებ. ჩვენს საუბრებშიც კი ის ოდნავაც არ ამჯღავნებს რამე ამხანაგობის მსგავსს, თუმცა ის ჭკვიანია და, ჩვე-ნი ამ ურთიერთობისთვის - საკმარის განათლებუ-ლიც და მე ბევრი რამის სწავლა შემძლო მისგან, მაგრამ განა ჭკუასა და განათლებას ვეძებ? ჩვენ ვმასალათმოდით ორივეთვის კარგად დანებო სა-კითხვებზე და ამასთან, ვაკუთვნი ვარ, რამდენად შორსმჭვრეტელი გავხდი ჩემი მარტოსულობით ამ თვალსაზრისით, რამდენი მახვილგონიე-რება გჭირდება ჩვეულებრივ ძალს საშუალოდ არცთუ არაბელისთვის ურთიერთობის დროსაც კი, რათა შენთვის განკუთვნილი სიცოცხლე გაი-ხანგრძლივო და ჩვეული უდიდესი სიფათებისა-გან თავი დაიკავა. მეცხიერება თუმც არ იძლევა ნესტებს, მაგრამ მისი გარება მხოლოდ შორიდან, ყველაზე უხეში მთავარი მტრისებით სულაც არაა ადვილი და, თუკი ვინმემ ის გაიგო, მხოლოდ შემე-დეგ იწყება ნამდვილი სიძნელე, გამოიყენოს ის სწო-რედ ადგილობრივი ურთიერთობებისთვის - აქ ძნელად დო თვინმეს შეუძლია დახმარება, თითქმის ყოველი საათი ახალია მოვანის წინაშე გაყენებს და დედამისის ყოველი ნაგლევი - რაღაც განსა-კუთრებულია წინაშე; რომ ის სადღაც სანგრძლი-ვი დროისთვის არის მოწყობილი და რომ მისი ცხოვრება გარკვეულწილად თავისით მიედინება, ამის მტკიცებას თვითონ ვერაფერს დაიწყებს, მათ შორის მეც კი, ვისი მოთხოვნებითმეც დღითი დღე მცირდება. და მთელი ეს დაუსრულებელი მონდობა რა მიზანს ემსახურება? მხოლოდ იმას, რომ საკუთარი თავი სულ უფრო და უფრო ჩამარ-ხო ღუმერთა და შემდეგმ ვერასოდეს შეძლოს ვინ-მემ შენი იქიდან გამოთრევა.

სწორედ განადიდებენ ძალთა მოდგმის საყო-ველთაო პროგრესს დროში და ამაში ალბათ ძირი-თადად გულისხმობენ მეცნიერების პროგრესს. ცხადია, მეცნიერება წინ მიიწევს, ამას ვერ შეაჩე-რებ, გამალებითაც კი მიიწევს, სულ უფრო ჩქარა, მაგრამ ამაში რა არის განადიდების ღირსი? ეს ისაა, ეინმეს განიდედა იმის გამო ვინდოდეს, რომ მა-მატებულ წლებთან ერთად ბერდება და ამის შე-დეგად კიდევ უფრო სწრაფად უახლოვდება სიკ-ვდილს. ეს არის ბუნებრივი და, ამასთან ერთად, საზიზღარი პროცესი, რომელზეც განსაზღვრულს ვერაფერს ვხედავ. მე ვხედავ მხოლოდ დაცემას, მაგრამ ამით იმას არ ვგულისხმობ, რომ წინა თა-ობები არსებითად უკეთესნი იყვნენ, ისინი მხო-ლოდ უფრო ახალგაზრდანი იყვნენ, ეს იყო მათი დღიუ უპირატესობა; მათი მეხსიერება ჯერ კიდევ არ იყო ისე გადამტვირთული, როგორც დღევანდე-ლი, უფრო ადვილი იყო მათთან გამოსაუბრება, და თუმცა ეს ვერავინ მოახერხა, შესაძლებლობა

სამაგრიველი პარკი
მეჩვენება

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

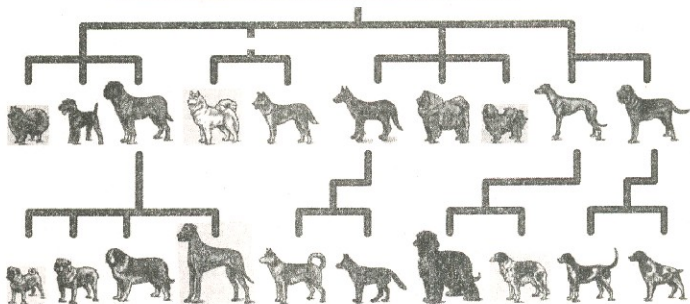
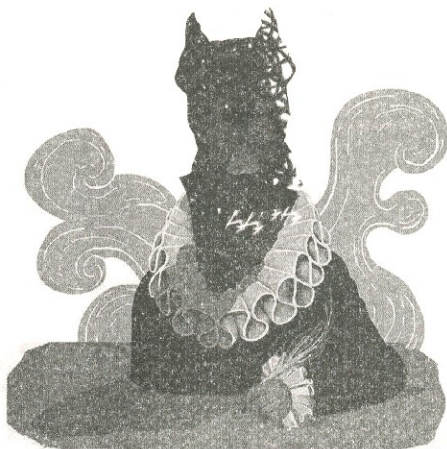
საქართველო

საქართველო

უფრო დიდი იყო, და ეს უფრო დიდი შესაძლებლობა არის, რაც იმ ძველი, სინამდვილეში რომ ვთქვათ, გულუბრყვილო ისტორიების მოსმენისას ასე გვეაღვლებს. შიგადაშიგ გვეჩვენს გადაკრული სიტყვად და ლამისაა გავსკდეთ, რომ ამ ეგონებოდეთ საუკუნეების ტვირთს ჩვენზე. არა, ჩაშავს სანინადმდევო ჩემი დროის მიმართ, წინა თაობები სულაც არ იყვნენ ახლებზე უკეთესები, გარკვეულ აზრით, გაცილებით უარესებიც იყვნენ და სუსტებიც. რა თქმა უნდა, რაღაც საოცრებები მაშინაც არ დადიოდნენ თავისუფლად ქუჩებში, რომ ნებისმიერს ხელი წაველო, მაგრამ ძაღლები - მე არ შემიძლია სხეულგარდა გამოვხატო აზრი - ჯერ კიდევ არ იყვნენ, ისე ძაღლური, როგორც დღეს; ძაღლთა მოდგმის სტრუქტურა უფრო მომწივრებული იყო, მაშინაც ბრძოლით შეიძლებაო ჭეშმარიტი სიტყვის ჩამოყვება, სტრუქტურის განსაზღვრა, გადათქმა, ყოველი სურვილის მიხედვით შეცვლა და თითოეული სიტყვა იქვე იყო, ახლოს, გნის წვერზე ეკიდა, ყველას შეუძლია მისი გაგება; დღეს კი სანამდე მივდივით? დღეს შეიძლება შეგნეულობა ამოუტრიალო ვინმეს და მაინც ვერადერი იპოვო. ჩვენ ალბათ დაკარგული თაობა ვართ, მაგრამ უფრო უცოდველი მაშინდელთან შედარებით. ჩვენი თაობის გაუბედაობის გაგება შემიძლია, ეს უკვე აღარცაა გაუბედაობა, ეს არის ათასი ლამის წინ სიზმრად წანახი და ათასჯერ დავიწყებული ერთ-ერთი სიზმრის დაკარგვა; მაინც ვინ გავგონებდა მეთათვის დავიწყების გამო? მაგრამ მჯერა, რომ ვიგებ ჩვენი მამაპაპის ყოფიანსაც, ჩვენ, ეტყობა, სხვაგვარად ვერც მოვიცქევდით, თითქმის ეს მინდა ვთქვა: ჩვენი, განა ჩვენი არ ვიყავით, ვისაც დანაშაულის სიმძიმე უნდა გვეტვირთა საკუთარ თავზე, უფრო მეტიც, ჩვენ ნება გვექონდა, სხვებისგან ჩაბნელებულ სამყაროში გამალვით გვევლიო სიკვდილისკენ თითქმის უცოდველი დუმილით, როცა ჩვენმა მამა-პაპამ სწორი გზიდან გადაუხვია, ალბათ არც კი ფიქრობდა დაუსრულებელი შეცდომებით სიარულზე, თითქმის ჯერ კიდევ ხედავდა გზის გასაყარს; ყოველთვის გზით სიარული იყო უკან გამოიზრუნება, და როცა ისინი უკან გამოიზრუნება ვერ ბედავდნენ, მხოლოდ იმიტომ, რომ მცირე დროით უნდოდათ დამტკბარიყვნენ ძაღლური ცხოვრებით, ეს სულაც არ იყო მათი ძაღლური ცხოვრება, მაგრამ მაინც მათობრებულ ლამაზი ეჩვენებოდათ, თუ როგორი გახდებოდა ის მოგვიანებით, ცოტაოდენი დროის შემდეგ, და ასე გაგონებელს მცდარი გზით სიარული. მათ არ იცოდნენ, რომ ჩვენ ისტორიის დინების განხილვისას შეგვეძლო მივხვდარიყავით, რომ სული სიცოცხლე ადრე გარდაეცმნება და როცა სულმა დაიწყო ძაღლური ცხოვრებით გახარება, უკვე, როგორც ჩანს, მათ უნდა შეეძლოთ ძველძაღლური სული და აღარ იყვნენ ახლოს ამოსავალ წერტილთან, როგორც თვითონ ეჩვენებოდათ; ან როგორც მათი ყველანაირი ძაღლური სიხარულით დამტკბობ თვალს უნდოდა ამის დაჯერება. ვის

შეუძლია დღეს კიდევ ილაპარაკოს ძაღლურ ენაზე? მართალია, ისინი ახალგაზრდა ძაღლები იყვნენ, მაგრამ მათი ერთადერთი პატივმოყვარეობა, სამწუხაროდ, იქითკენ იყო მიმართული, რომ ბებერი ძაღლები გამხდარიყვნენ; ეს კი მართლაც შეუძლებელია, არ გამოსვლიდათ, როგორც ამას აბტიკიცებს ყველა მომდევნო თაობა და ყველაზე კარგად - უკანასკნელი, ჩვენი.

ყველა ამ საკითხზე მე, ბუნებრივია, არ ვსაუბრობ ჩემს მეზობელთან, მაგრამ სწორად ფიქრობ მათზე, როცა მის პირდაპირ ვუთხრა, ამ ტიპური მოხუცი ძაღლის პირისპირ, ანდა დინეს წაფრავ ხოლმე მის ბუნებას, რომელიც ოდნავ დაპყრობა გატყვევებული ძაღლის სუნი. ამ საკითხებზე უაზრობა იქნებოდა მასთან ანდა ნებისმიერ სხვასთან ლაპარაკი. მე ვიცი, როგორ წარმართებოდა საუბარი. მას მივადაშიგ პატარა შენიშვნები ექნებოდა, ბოლოს კი დამეთანხმებოდა - დათანხმება საუკეთესო იარაღი - და საქმეც წაიმარებოდა. ნეტა საერთოდ რატომ ამოთხარეს ის საფლავიდან? და, მიუხედავად ყველაფრისა, ალბათ არსებობს ცარიელი სიტყვებზე მაღლა მდგომი უფრო ღრმა თანხედება ჩემს მეზობელთან. მე არ შემიძლია შევწყვიტო ამის მტკიცება, მიუხედავად იმისა, რომ საამისო მტკიცებულებები არა მაქვს, და ალბათ ისიც მხოლოდ ერთ უბრალო ილუზიას ეფუძნება, რადგან ეს ძაღლი კარგა ხანია სწორედ ერთადერთია, ვისთანაც ურთიერთობა მაქვს, და მას უნდა ჩავედგინო. აეგებ შენ შენგანურად ჩემი აზრის ხანავე ხარ? და გრცხვინია, რადგან არაფერი არ გამოვდის? ნახე, მეც ასევე მჭირს. როცა მარტო ვარ, ამაზე მოვთქვამ; მოდი, ერთად ეს უფრო ტყბილია! - ასე ვფიქრობ ხანდახან და მას ამ დროს ჯიქურ ვუყურებ. ის თვალებს არ ხრის, მაგრამ მისთვის ესეც არაფერია, ბრიყვულად მიუყრება და უკერძო, რატომ ვდუმვარ და რატომ წევნებოდა საუბარი. მაგრამ შეიძლება სწორედ ეს მწერა იყოს შეკითხვის მისტიური მანერა და მე იმედი გავუტყრე, როგორც თვითონ გამიცრუა იმედი. ჩემს ახალგაზრდობაში, მე რომ მაშინ სხვა უფრო მნიშვნელოვანი შეკითხვები არ მჭირვდა და ჩემთვის მარტო ჩემი თავიც კი საკმაოდ არ ყოფილიყო, ეგებ ხანაშაღლა მეკითხა კიდევ ჩნთვის, მაშინ მისგან მივიღებდი დღე თანხმობას და დღევანდელითა შედარებით ნაკლებს, რადგან ის დღეს. მაგრამ განა ყველა ასევე არ დღეს? რა მიმდის ხელს მჯეროდეს, რომ ყველა ჩემი აზრისაა, რომ მე არა მარტო აქა-იქ მყავდა თანამეგობარი, რომელიც თავის პანაწინა შედეგებშია ჩაფლული და დავიწყებული, და რომელიმე მათგან რაზეთარ შემთხვევამი ვერ მივაღწეე მეტს დროის სიბნელობის ან თანამედროვეობის სიბნელების გამო, რომ უფრო მეტიც; თავიდანვე ყველაფერში მყვანან აზრანაგები, რომლებიც თავისებურად ინდომებენ, ყველა თავისებურად წარმომატებულად, ყველა თავისებურად დუმილით ან ცივილიზაციით, რაც უმედი კვლავის თან ახლავს. მაშინ მე არც უნდა გამოვყოფილი მათ, შეძელო მყო-

დად დავრჩენილიყავი სხვებს შორის, მე უზნეო ბავშვით გამომაძევედნენ მოზრდილთა რიგებიდან, რომლებსაც ჩემსავით უნდოდათ იქიდან გამოლწევა; ისინი კი საკუთარ გონებაში იხლართებოდნენ, რომელიც მათ ეუბნება, რომ გამოსავალი არ არსებობს და მისკენ ყველანაირი სწრაფვა უაზრობაა.

ასეთი აზრები, ცხადია, ჩემი მეზობლის ზეგავლენაა; ის მაბნეებს, ჩემში მელანქოლიას იწვევს; თვითონ კი საკმაოდ ხალისიანია, დიდი-დიდი ზოგჯერ გავიგონო მისი ყვირილი და სიმღერა, როცა თავისი ნაცნობების წრეშია, იმდენად, რომ თავს მამუზრებს. კარგი იქნებოდა, ამ უკანასკნელ ურთიერთობაზეც მეთქვა უარი, თავი მიმეცა არა ბუნდოვანი ოცნებებისთვის, რომელ-

თაც ყოველი ძალღური ურთიერთობა უცილობლად ქმნის, ისე გამოწრთობილი ჰგონიათ ხოლმე თავი; კარგი იქნებოდა, ის მცირედენი დრო, რომელიც მრჩება, მხოლოდ და მხოლოდ ჩემი კვლევებისათვის გამომეყენებინა. როცა ის შემდეგ კიდევ მოვა, დავიმალეები და თავს მოვიმძინარებ, და ამას იმდენჯერ გავიმეორებ, სანამ მოსვლას არ გადაიფიქრებს.

ჩემს კვლევებშიც უნესრიგობა შემოიპარა, მე ვსუსტდები, ვიღლები, მძიმედ და მხოლოდ მექანიკურად დავდივარ, მანამდე კი აღფრთოვანებული დავრბოდი. მახსენდება დრო, როცა დავიწყე ამ საკითხის გამოკვლევა: „საიდან მოაქვს დედამინას ჩვენი საკვები?“ ცხადია, მაშინ ხალხის შუაგულში ვცხოვრობდი, იქით მივიღტყოდი, სადაც

ყველაზე დიდი ხალხმრავლობა იყო; მინდოდა ყველა გამეხსნა ჩემი შრომების მოწმედ; ეს მოწმობა ჩემთვის ჩემს ნაშრომზე გაცილებით მნიშვნელოვანი იყო; და რადგან ველოდი რაღაც საყოველთაო უზემოქმედებას, ბუნებრივია, ვიღებდი დიდ შთაფრენას, რომელიც ჩემთვის, მარტოსულისთვის, უკვე ჩავლილი ეტაპია. მაშინ კი ისე ძლიერი ვიყავი, რომ ვაკეთებდი რაღაცას, რაც გაუთვლელია, ყველა ჩვენს პრინციპს ეწინააღმდეგება, და რასაც თითოეული იმდროინდელი მოწმე იგონებდა, როგორც რაღაც საშინელს. მე ამ თვალსაზრისით ურეველო სიმარტივე ვიპოვე მეცნიერებაში, რომელიც საერთოდ უსაზღვრო სივრცეა. ჩემთვის კენ მიისწრაფის. ის გვასწავლის, რომ დედამიწისთვის მთავარი საქმე ჩვენი საკვების მოპოვებაა და მაშინ, როცა ამ პირობას შეასრულები, გვცენობს მეთოდებს, რომელთა საშუალებითაც უარეუტესო ხარისხის სხვადასხვა საქმელს მოიპოვებენ და თან, უხვად, აბა, მართლა ჭეშმარიტია, რომ დედამიწა გვთავაზობს საკვებს, აბა-რა, ისევე არაფერია, მაგრამ საქმეს ასე მარტივად არაა, როგორც ჩვეულებრივ წარმოადგენენ, თან, ყოველ შემდგომ კვლევას განმორიცხავენ. იბილავენ მხოლოდ უბრძოლველს შემთხვევებს, რომლებიც ყოველდღიურად შეორდება. ჩვენ რომ სრულიად უმოქმედონი გყოფილიყავით, როგორებიც ვართ კიდევ თითქმის, ნიადაგის ზერეულ დამუშავების შედეგად ვრთად შევგროვოლიყავით და გავცეცადა, რა მოხდებოდა, მაშინ ცხადია, იმ პირობით, რომ საერთოდ რაღაც გამოვიდოდა აქედან, დედამიწაზე საკვებს ვიპოვიდით. მაგრამ ეს არ არის კანონზომიერი ნესი. ვისაც მეცნიერების მიმართ ცოტადენი ობიექტურობა შეჩერება - და ასეთი, ცხადია, ცოტაა, რადგანაც ის წრეები, რომლებიც მეცნიერებას უხმობენ, სულ უფრო იზრდება - თუნდაც განსაკუთრებულ დაკვირვებებს არც კი ყურდნობდნენ, ადვილი შესაცნობია, რომ მთავარი ნაწილი საკვების, რომელიც დედამიწაზეა, ზემოდან მოდის; ჩვენ ჩვენი მოხერხებულობისა და სიხარბის კვალობაზე უმეტესობას ვიტაცებთ მიწასთან შეხებად. ამით მე მეცნიერების საინიანიმდევოს არაფერი ვაძლავ; დედამიწას, ბუნებრივია, მართლა მოაქვს ეს საკვები, ერთი ამოაქვს თავისი ნიალიდან თუ მეორეს ზეციდან გამოიხმობს, ალბათ არსებითი სხვაობა არ არის, და მეცნიერება, რომელმაც დაამტკიცა, რომ ორივე შემთხვევაში მიწის დამუშავება საჭიროა, არ უნდა იყოს ალბათ დაკავებული ამ განსხვავებებით, ეს ნიშნავს, „თუ ხახამ სათქმელი ვიდვს, მაშინ ყველა საკითხი გადაჭრილი გაქვს“. ამე მეჩვენება, რომ მეცნიერება მხოლოდ შეფარვით არის დაკავებული ამ საკითხებით, რადგან ის იცნობს საკვების მოპოვების ორ მთავარ მეთოდს, კერძოდ, თვითონ ნიადაგის დამუშავებას და დამატებით - რაფინირებულ შრომას შულოცის, ცეკვისა და პიმნების ფორმით. მე ამაში ვხედავ, მართალია, არასრულყოფილ, მაგრამ საკმაოდ ამაყარ, ჩემი განსხვავებების შესაბამის დაყოფას ორ ნა-

წილად. ნიადაგის დამუშავება, ჩემი უზრუნველყოფა ორიენიარი საკვების მოპოვებას და საყოველთაო შეუცვლელია, შულოცა, ცეკვა და პიმნის კი ნაღვლად ეტება ნიადაგისგან მიღებულ საკვებს, ვინაო მნიშვნელობით, და ძირითადად, ეს სახურება საკვების ზემოდან მიღებას. ამ შემთხვევებში მე ტრადიციის მიმტაცვს. აჲ, როგორც ჩანს, ხალხს მეცნიერებაში შესწორება მოაქვს ისე, რომ არც კი იცის და ისე, რომ მეცნიერება ვერც ბედავს თავის დაცვას. თუკი ყველა ცერებროზა, როგორც მეცნიერებას სურს, უნდა ემსახურებოდეს ნიადაგს, რათა მას ძალა მისცეს საკვების ზემოდან მოსატანად, მაშინ, ლოგიკურად, ყველაფერი ეს ნიადაგზე უნდა წარმართოს, ნიადაგს უნდა უზრუნველყოს, მის წინაშე იტყუნონ და იცეკვონ. მეცნიერება ალბათ, ჩემი აზრითაც, სხვას არაფერს ითხოვს. და აი, ყველაზე უცნაური რამ: ხალხი მთელ თავის რიტუალებს ზეცისკენ მიმართავს. ეს მეცნიერების კანონების დარღვევაა. არაა, ის ამას არ კრძალავს, მაშინ სოფლის მეურნეობის მუშაკს თავისი უფლებას ანიჭებს; ის თავის მოძღვრებაში მხოლოდ ნიადაგზე ფიქრობს, და თუკი ფერმერი ამ მოძღვრების ნიადაგთან დაკავშირებულ დებულებებს ზუსტად ასრულებს, ის კმაყოფილია, მაგრამ მისმა აზრთა წყობამ, ჩემი აზრით, მეტი უნდა მოითხოვოს.

და მე, მეცნიერებაში ღრმად გაუთვითცნობიერებელი, სწულიად ვერ წარმოვიდგენ, როგორ შეუძლიათ სწავლელებს იმის მოთმენა, რომ ჩვენი ხალხი, წინანდელი ენებით აღავლეს ლოცვებს ზევით, ძველ ხალხურ სიმღერებს პაერში ჩიოლივით წამოიწყებს და ხტუნვა-ხტუნვით ასრულებს ცეკვებს, თითქმის მას გამუდმებით უნდოდეს ზეცად ამაღლება, და იფინყებს ნიადაგს. მე ამ ანტაგონიზმს ხაზგასმინად ამოვიდოდი და მხოლოდ ნიადაგით შემოვიფარგლე, რადგან, მეცნიერების მიხედვით, უკვე მოსავლის აღების დრო ახლოვდება; მე ცეკვის დროს თათებით ეთხრები ნიადაგს, თავი ღამის მომძკრა ტრიალით, რომ რაც შეიძლება ახლოს გყოფილიყავი მასთან. მოვკანებით ჩემი დინისთვის ორმო ამოვითხარე და ისე ვმღეროდი, ვდეკლამატორობდი, რომ მხოლოდ ნიადაგს გავეცონა და მეტს არავის არც ჩემ გვერდით და არც თავს ზემოთ.

კვლევის შედეგები უმნიშვნელო იყო. ზოგჯერ მე საქმელს ვერ ვიღებდი და უკვე მინდოდა მეზენა ჩემი აღმოჩენა, მაგრამ შემდეგ საქმელი იყო ჩნდებოდა, თითქმის ჩემი უცნაური ქცევით პირველად გაოგნდნენ, მაგრამ მერე შეიცნეს რაღაც უპირატესობა, რომელიც მას მოაქვს და სიამოვნებით თქვენს უარი ჩემს ყვირილსა და ხტუნვაზე ხშირად საქმელი ადრინდელზე უხვადაც კი მოდიოდა, მაგრამ შემდეგ ისევ სრულიად კრებოდა. მე ყმანელი ძალღისთვის აქამდე ურეველო სიუფიით ცვდილობდი ყველა ჩემი ექსპერიმენტის სისტემატიზაციაში, მყეროდა, აი, ვიპოვე კვალი რომელიც წინ წამიყვანს-მეთქი, მაგრამ ის ისე

მცდარად წყდებოდა და ბუნდოვნებაში იკარგებოდა. ამას უდავოდ წინ მტლობებოდა ჩემი არასაქმარი სამეცნიერო მოზაღვლა. სად მქონდა იმის გარანტია, რომ, მაგალითად, საქმელის უზრუნველყოფა არა მარტო ჩემსა ექსპერიმენტმა, არამედ ნიადაგის არასამეცნიერო დამუშავებამ და, თუკი ეს მართალი იყო, მაშინ ყველა ჩემი დასავსა და უსაბუთოებელი აღმოჩნდებოდა. გარკვეულ პირობებში შემძლე მიმდინარეობის თითქმის მთლად ზუსტი ექსპერიმენტისთვის, კერძოდ, ნიადაგის დამუშავებულად ერთხელ მაინც მიმდინარეობის მხოლოდ ზემოქმედებას ავლენილი ცერემონიით ან არ მიმდინარეობის მხოლოდ და მხოლოდ ნიადაგისადმი მიმართული პროცედურებით. მე რაღაც ამის საგვსაც ვცდილობდი, მაგრამ მყარი რწმენის გარეშე და ექსპერიმენტის არცთუ სრულყოფილ პირობებში მაინც ვერ დამტკიცდებოდა ეს, რადგანაც, ჩემი ურყევი რწმენით, ნიადაგის ერთგვარი დამუშავება ყოველთვის საჭიროა, თუნდაც მკრეხელები, რომლებსაც ეს არ სწამთ, მართლნი იყვნენ, რადგან ნიადაგს ძალდატანებით რწყავენ და გარკვეულ საზღვრებში ამის თავიდან აცილება შეუძლებელია. ცხადია, საკითხისაგან ოდნავ დაიკლებულმა სხვა ექსპერიმენტმა, როგორც გამომართა და საყოველთაო სენსაციაც გამოიწვია. პერიოდის საკვების ჩვეულებრივი დაჭერის შესახებ დანართში დავასკვნე, რომ საკვების უნდა მისცეს ჩამოყარების საშუალება, მაგრამ არ უნდა დაიჭიროს. ამ მიზნით ყოველთვის, როცა საკვები მოდიოდა, ოდნავ შევტებოდი, რაც ისე იყო გათვლილი, რომ არ ემართა; უმეტესად ის გულგრილად დატყეპებოდა მინახ და მე გამზავებული დავაცხრებოდი, არა შიშნით გატყეპული, არამედ ინტელექტუალური. მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში რაღაც სხვა ხდებოდა, რაღაც გასაკვირის, საქმელის არ იყო ცვილი, არამედ პერიოდის მომდევნო, საკვები მოსდევდა მომდევნულს. ეს დიდხანს არ გრძელდებოდა, მხოლოდ მოკლე მანძილზე, შემდეგ მაინც ცვილი და მთლიანად ქრებოდა, ან - უმარავლეს შემთხვევაში - ჩემი სიხარული ნაადრევად ასრულებდა ექსპერიმენტს და საქმელს ვთქვლევდი. და მაინც, მაშინ ბედნიერი ვიყავი, ჩემ გარშემო სხვები დადიოდნენ, ფოტოაპარატს და ლამობდნენ მექცევდნენ, ნაცნობი უფრო უფრო რადიკალური ეკიდებოდნენ ჩემს საკითხებს, მათს თვალში ვხედავდი რაღაც დახმარების მძივებელ ნათებას, თუნდაც ეს ყოველივე ჩემი საკუთარი გამოსვლის ანარქიზმი; მეც მტკიანარაფერი მინდოდა, გამყოფი ვიყავი. მაგრამ მანამდე, სანამ არ გავიგე - და სხვებმა ჩემთან ერთად არ გაიგეს - რომ ეს ექსპერიმენტი მეცნიერებაში უკვე კარგა ხანია აღწერილი ყოფილა, ჩემზე გაცილებით დიდებულია, თუმცა ცდა უკვე კარგა ხანია არ ჩაუტარებიათ თავიანთების სინდისის გამო, რომელსაც ის მოითხოვდა; მაგრამ, როგორც ამტკიცებდნენ, სამეცნიერო თვალსაზრისით მისი მცირე მნიშვნელობის გამო არ უნდა გამოიყენებულყო. თითქმის იმავეს ამტკიცებს, რაც ისედაც

იკოდნენო, რომ ნიადაგი საკვებს არა მარტო უზრუნველყოფს, არამედ ქვევით იღებდა, არამედ ირბიდა, დიაგნოზიკურად, სპირალის სახითაც კი. და აი, მე გამორჩენი, მაგრამ სულიერად დაცემული არ ვიყავი, საამისოდ ვერ კიდევ ძალზე ახალგაზრდა გახლდით, პირიქით, ამან კიდევ მეტად მიზიდავდა ალბათ ჩემი ცხოვრების უდიდესი ნაწილისთვის. მე არ მყვოდა ჩემი ექსპერიმენტის სამეცნიერო გაუფასურებისა, მაგრამ ამ დროს რწმენა არ ვშევიღებ, საჭიროა მხოლოდ მტკიცებულება და მინდობა მისი მოპოვება; ამისთვის კი თავდაპირველად რაღაც განყენებული ექსპერიმენტი სრულად უნდა გამეშუქებინა, კვლევის ცენტრში მომეცია. მინდობა დამეცხიკებინა, რომ, როცა საკვებისკენ უკან ვიხივდი, ნიადაგი მას ირბიდა თავისკენ კი არ ეწეოდა, არამედ მე ეიხივდადი უკან. ამ ექსპერიმენტის დახვეწა მართლა აღარ შემძლე: უფრო საქმელს ცხვირში და თან მეცნიერული ექსპერიმენტობაც დაიწყო, სანდობი ვადამას ვერაფერს ვაუწყებოდა. მაგრამ მე მსურდა რაღაც სხვა რამის გაკეთება, მინდობა, სანამ ამას ვაუწყებდი, მთლიანად მეშინებოდა; ცხადია, ამ დროს საკვების ყოველი დანახვა, მისი ყოველგვარი ცდუნება თავიდან უნდა ამერიდებინა. როცა ასე განვმარტოვდი, დღე და ღამე თვალდახუჭული ვინევი, არც საკვების მინდობა აღებზე ვდარდობდი და არც ზევიდან დაჭერაზე, ვერც კი ვხედავდი იმის მტკიცებას (თუმცა რუბად ამის იმედი მქონდა), რომ საკვები ზევიდან თავისით მოვიდოდა ყველა ჩვეულებრივი ღონისძიების გარეშე, მხოლოდ ნიადაგის აუცილებელი არარატორიკული მოწვევით, ჩემი მტკიცებითა და სიმტკიცებით მინდობა ცეკვაზე უარი მეთქვა, რომ არ დავსუსტებოდი (აი), თან ისე, რომ ნიადაგი არც კი შედარება და აი, საქმელის ვახუშტი ვინევი, მეშინებოდა, - და თუ ეს მოხდებოდა, მაშინ მეცნიერების უარყოფა არ ეწეებოდა საჭირო, რადგან ის საკმაოდ მოქნილია გამონაკლისებისა და ცალკეული შემთხვევებისთვის, მაგრამ რას იტყვას ხალხი, რომლებსაც, საბედნიეროდ, ამდენი მოქნილობა არა აქვს? რადგან ეს ვერ იქნებოდა გამონაკლისი შემთხვევა, როგორც ამას ისტორია გადმოგვცემს, რომ ვიღაც ერთი ფიზიკური ავადმყოფობის ამ მელანქოლიის გამო თავს არიდებს საკვების მომზადებას, ძებნას, მიღებას და მაშინ ძალთა მოდგმა ერთიანდება შლოცის ფორმულებით და ამით იმას აღწევს, რომ საკვების ასევე ჩვეულ გზას და ის პირდაპირ ავადმყოფის ხანაში მოხდეს. მე ამის ნიადაგდევით ვიყავი მთელი ჩემი ძალითა და ჯანმრთელობით; მაშინ ისეთი ჩინებულები მქონდა, მთელი დღეების განმავლობაში ხელს მიმიღებდა, რომ მის გარდა სხვა რამეზე მეფიქრა, და მე თვითონ ვაძლევ თავი ნებაყოფლობით შემარხულა; გინდ დაიჯერონ და გინდ არა, თვითონ შემძლე, მეზრუნა საკვების ზევიდან ჩამოხვალა და მინდობა კიდევ ამის გაკეთება, მაგრამ არ მჭირდებოდა ძალთა მოდგმის დახმარება და ასეთი უკიდურესი ფორმით

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გაგაჩინა

გადაჭრით აუკრძალე თავს ეს.

ჩემთვის ვეძებდი შესაფერის ადგილს მოშორებით, ბუჩქებში, სადაც ვერ გავიგონებდი საუბარს ჭამაზე, თქველეთისა და ძელების კნატუნის ხმას, კიდევ ერთხელ კარგად ამოვიყიორე მუცელი და შემდეგ მივწეკი. მინდოდა, როგორმე მთელი დრო თავლადხუჭულს გამეტკარებინა; სანამ ნებას დავრთავდი, საჭმელი მოსულყოფი, მანამ ჩემთვის გადაამშლად სულ ღამე იქნებოდა, თუნდაც ეს გაგრძელდებოდა დღეები და კვირები. თან მე, ცხადია (და ეს სერიოზული გართულება იყო), ცოტა უნდა გამომეძინა, ან მთლად უკეთესი, საერთოდ არ დამეძინა, რადგან შელოცვით უნდა შევედრებოდით არა მარტო საკვების ჩამოყრას, არამედ უნდა მიეზიზღა, რომ ძილში არ გამომეტოვებინა ეს მომენტი; მეორე მხრივ, ძილი მაინც სასურველი იყო, რადგან მძინარე გაცილებით დიდხანს შევძლებდი მიმძირობას, ვიდრე მღვიძარე. ამ მიზეზების გამო გადავწყვიტე, დრო ურთიხლად გამეზნაწილებინა და ბევრი მძინებობა, მაგრამ მხოლოდმოკლე-მოკლე დროით. მე ამას იმით მივაღწეო, რომ ძილში თავს ყოველთვის სუსტ ტოტზე ვაყრდნობდი, რომელიც მალე ჩატყდებოდა ხოლმე და ეს მალეიჭებოდა. ასე ვინეკი, მეძინა თუ შეღვიძა, ვოცნებობდი თუ ჩემთვის ჩუმადიროდი. პირველი პერიოდი ერთდგროვანად მიდიოდა, ალბათ იქ, საიდანაც საკვები მოდის, როგორცაა შეუმწნეველი დარბა, რომ საქმეების ჩვეულ დინებას ჯოტად გენიანადმიგებოდა და ყველაფერი მშვიდად იყო. ჩემს ნაღობში ოდნავ ხელს მიშლიდა საშიშროება, რომ ძაღლები მომისაკლი-სებდნენ, მალე მომეზნებდნენ და ჩემ ნინააღმდეგ რაღაცას წამოიწყებდნენ. მეორე საშიშროება კი ის იყო, რომ მარტო მორწყეთიდაც კი ნინადეა ე. წ. შემთხვევით საკვებს მოიტანდა (თუმცა, მეცნიერების მიხედვით, ის უნაყოფო იყო) და მისი სუნი მაცდუნებდა. მაგრამ ჯერ არაფერი მსავსი არ ხდებოდა და შემქმლი ისევ შემძიმდა. მიუხედავად ამ საშიშროებებისა, ჯერჯერობით მშვიდად ვიყავი, რაც ჩემი თავისთვის მანამდე არასოდეს შემეტიყვია. მიუხედავად იმისა, რომ ამ მეცნიერებისა განსაზღვრებლად ვივლიდი, ემაყოფილებამ და სამეცნიერო მუშაკის თითქმის საარაკო სიმშვიდემ ამაგხო. ჩემს ოცნებებში მეცნიერებისგან პატივბას ვიღებდი, რომ მასში კიდევ მოიპოვებოდა სიკრცე ჩემი კვლევებისთვის, მანქანებზედა ჩამესმოდა ყურში, რომ მე ან ჩემი გამოკვლევები წარმატებული იქნებოდა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ძაღლთა ცხოვრებისთვის არაკუთარ შემთხვევაში არ დაიკარგებოდა მეცნიერების კეთილგანწყობა ჩემ მიმართ; ის თვითონ ახსნიდა ჩემს შედეგებს და ეს დაპირება უკვე თავად ნიშნავდა ასრულებას; მე გულის სიღრმეში აქამდე თავს გარყვნილად ვგრძნობდი და ჩემი ხალხის გალენის აღება ველურივით შტურმით მინდოდა, ახლა კი დიდი პატივით მიღებდნენ, თავყრდილი ძაღლების საწუკარ სითბოს ვგრძნობდი ირვკლივ, ხალხის მხრებზე ძალით ატაცებული, რწევა-რწე-

ვით დამატარებდნენ. შიმშილის კრიტიკული უცხადე, რომ ზემოქმედება ჩემი წარმატება ისე დიდი მხეენებოდა, რომ გულაჩუყებისა და საკუთარი თვისადმი თანადგომის გამო იქ, წყნარ ბუჩქებში, ტრიონი დავიწყე, რაც მთლად გასაგები მართლა არ იყო, რადგანაც, თუკი დამსასურებულ საზღაურს ველოდი, მაშინ რაღად ვტიროდი? ალბათ მხოლოდ საიმოვნებისგან. ყოველთვის, როცა საიმოვნებას ვგრძნობდი, და ეს საკმაოდ იშვიათად იყო, ვტიროდი. შემდეგ, ცხადია, ამან მალე ჩაიარა. თანდათან, შიმშილის გაძლიერებასთან ერთად, ღამეში სურათები გაიფანტა; ეს დიდხანს არ გაგრძელდებოდა და მე, მას შემდეგ რაც ყველაფერსა და გულაჩუყებას გამოვეთხოვე, დებრჩი სრულიად მარტო შიგნულუბობაში ცეცხლავით დატრიალებულ შიმშილთან. „ესაა შიმშილი“, - ვეუბნებოდი ჩემს თავს უთვალავჯერ, თითოეულ მინდოდა დავრწმუნებულიყავი, რომ შიმშილი მე ჯერ კიდევ ორი სახისა ვართ და რომ შენდელი აბეზარი შეყვარებულივით მისი თავიდან მოცილება, მაგრამ სინამდვილეში უკიდურესად მტკუნეულად ერთნი ვიყავი, და როცა საკუთარ თავს ვუხსნიდი, აი, ესაა შიმშილი-მეთქი, სწორედ ეს იყო შიმშილი, რომელიც საუბრობდა და ამით მე მასხრად მიგდებდა. ზოროტი, ზოროტი დროი მერჯოლებს, როცა მას ვიკონებ, ცხადია, არა მარტო ტანჯვის გამო, რომელიც მაშინ განიცავდა, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, იმიტომ, რომ მაშინ არ დავასრულე ყველაფერი, რადგან ეს ტანჯვა კიდევ ერთხელ უნდა გამოეცადო, თუკი რამის მიღწევა მსურს, რადგან შიმშილს დღესაც მიწინეა ჩემი გამოკვლევის უკანასკნელ და უდიდეს საშუალებად. შიმშილზე გადის ზაზა, დიადი რას მხოლოდ უდიდესი წარმატებით მიიღწევა, თუკი საერთოდ შეიძლება ამის მიღწევა, და ეს უდიდესი წარმატება ჩვენში ნებაყოფლობითი შიმშილია. როცა იმ ხანას ვიხსენებ, - და ყველაზე დიდ საიმოვნებებში მასში ვიქცევი, - ვიხსენებ იმ დროსაც, რომელიც მეშუქრება. ისე ჩანს, თითქმის მთელი ცხოვრება უნდა გადახაზო, სანამ ამდგვარად ცდისგან დაისვენებ; მთელი ჩემი მონიჭებების ნიშნად მაშორებს ის შიმშილისგან, მაგრამ მისგან მოსვენებული ჯერ კიდევ არ ვარ. შემდეგ, თუკი ისევ დავინეკე შიმშილობა, წინანდელთან შედრებით მტკი გაბაღულებზე მექნება, რადგან უფრო დიდი გამოცდილება მაქვს და უკეთ შევიცანი ცდის აუცილებლობა, მაგრამ ძაღლები უფრო გამოშლილი, იმ დროდან მოყოლებული, უკვე კიდევ მომიცხდათ არაქათი ცნობილი მზის ცარიელ გოლოდინში. ჩემი შესუსტებული მადა არ დამეზნებოდა, ის ცოტათი აუფასურებს კიდევ ექსპერმენტს და ალბათ კიდევ ნაძილეებს, იმაზე ხანგრძლივად შიმშილში, ვიდრე ეს მაშინ იქნებოდა საჭირო. მეჯერა, ამ დღეა პირობებში გავერჯევი, წინასწარი ცდებზე არ მაკლდა დროის ამ დიდ მონაკვეთში, შიმშილისაგან საკმაოდ ხშირად მაქანებდა კბილები, მაგრამ კატასტროფად მაქმენ არ მისულა, და ახალგაზრდობის მიუჯერ-

მოვლელი აგრესია, ბუნებრივია, კარგა ხანია, წარსულს ჩაბარდა. ის გაქრა მაშინ, შუა შიმშილობის დროს. ზოგიერთი მსჯელობა მტანჯავდა. ჩვენი წინაპრები იმუქრებოდნენ. ყველაფერი დამნაშავედ მათ მივიჩნევ, თუმცა ამის თქმას ოფიციალურად ვერ ვუბნავ; მათ დანაშაული მოუძღვით ძალადური ცხოვრების წინაშე და მე შემეძლო მუქარაზე იქით მეტასხვა მუქარით, მაგრამ ქედს ვისრით მათი ცოდნის წინაშე; ეს მოდის ტანჯვისგან, რომელსაც აღარ ვიცი ნობოთ, ამიტომ მე გავთავისუფლდი ილუზიებისაგან, თუმცა შინაგანად გული მიმიწევს მათთან საჩხუბრად, არასოდეს გადავიბრუნებ მათს კანონებს მხოლოდ კანონის ნაკლებობაზე, მეორე კი ვადათქმევინებ: „აღდგენა შეუძლებელია. შიმშილობის თვალსაზრისით მოვიხიზნე ცნობილ საუბარს, რომლის დროსაც ერთ-ერთმა ჩვენმა ბრძენმა გამოთქვა სურვილი, აეკრძალათ შიმშილობა, მეორე კი ვადათქმევინებ: „აღდგენა შეუძლებელია. შიმშილობა აკრძალული არაა?“ კომენტატორთა დიდი უმრავლესობა ამას უარყოფს, შიმშილობას უყურებს ნებადართულად, მეორე ბრძენის თვალსაზრისის იზიარებს და ამიტომ არ აზიანებს მცდარი კომენტარებით გამოწვეულ ცოდნის შედეგები. ამაში ნამდვილად დავრწმუნდი, სანამ შიმშილობას დავიწყებდი. მაგრამ ახლა, როცა შიმშილისადმი ვიკრუნჩხებოდი, გონებრივი ქაოსის უკმა, ხსნას ვეძებდი ჩემს უკანა ფეხებს და სახონარკვეთილი ვლოკავდი მათ, ფეხქავდი, ვწუნნიდი, ანაღურ ხერელამდეც კი; ის საუბრის ზოგადი განმარტება სრულიად ყალბად მეჩვენებოდა, მე ვნეველიდი კომენტატორულ მესცინებებს, ვნეველიდი საკუთარ თავს, რომ მას ცდუნებას ავუყვი; საუბარი, ამას ბავშვიც კი მიხვდებოდა, შეიცვალა შიმშილობის აკრძალვაზე მეტს; პირველ ბრძენს სურდა შიმშილობის აკრძალვა, რაც ერთ ბრძენს უნდოდა, უკვე მოხდა, მაშასადამე, შიმშილობა აკრძალულია, მეორე ბრძენმა არა მარტო კვირი დაუკრა, შიმშილობა საერთოდ შეუძლებლად მიიჩნია; ასე რომ, პირველ აკრძალვას ბრალად მეორეც დაუმატა: თავად ძალადური ბუნების აკრძალვა. პირველმა ეს აღიარა და უარი თქვა კავშირით აკრძალვაზე, ეცემა, ეცემა, ახსნის თანახმად, ძალდებს მოსთხოვია, რომ განმოიხილათ შორსმჭვრეტელობა და საკუთარი თავისთვის თვითონ აეკრძალათ შიმშილობა. მაშასადამე, სამწავე აკრძალვა ჩვეულებრივი ერთის ნაცვლად, და მე ეს დავარდნი. ახლა დაგვიანებით მაირც უნდა დამეფერებინა და შემეძლო შემეწყვიტა შიმშილობა, მაგრამ შუა ტკივილიმ გრძელდებოდა ცდუნება, ისევ შემშიშლია, და მე დავყვი ამ ლტოლვას, როგორც უკეთეს ძალს. მე არ შემეძლო შემიწყვიტა, ვეკბ უკვე ძალზე სუსტად ვიცოვი, რათა ავმდგარიყავი და დასახლებულ მიდამოებში ვადა-მერჩინა თავი. აქეთ-იქით ებორგავდი ტყის თივაზე, ძლი ალარ შემეძლო, ყველგან ხმაური მესმო-

და, მეჩვენებოდა, რომ ამ ცხოვრებამდე გრძელდებოდა მძინარე სამყარო ჩემი შიმშილობით გავაღვიძე; ისეთი წარმოდგენა მქონდა, თითქოს ვერასოდეს ვეღარ შევძლებდი ჭამას, ასე მეგონა, რადგან ამით გათავისუფლებული მოხმარებდა სამყარო ისევე უნდა დამეღებებინა, და ეს უნარი არ მქონებოდა; ყველაზე დიდი ხმაური კი საკუთარ მუცელში მესმოდა, ხშირად მას ყურის დავადებდი და მზერა აუცილებლად სასწარკვეთილი მიხდებოდა, რადგან არც კი შემეძლო დამეფერებინა, რაც მესმოდა. და რადგან მთლად ცუდად იყო საქმე, მეჩვენებოდა, რომ თავბრუსხვევა მთელ ჩემს ბუნებას მოედო, ის უაზროდ ეძებდა ხსნას; მე დავიწყე საქმელების ცნობა, რჩეული საჭმელებისა, რომლებიც დიდი ხანია არ მეჭამა, ჩემი ბავშვობის სიხარულისა, დიხ, მე ვერძმობდი დღეაწმის ბუდეების სურნელს, - დამავიწყდა ჩემი გაღანყვითლება, რომ სურნელების ნიშანდამდეგობის განცევა მსურდა, ან უფრო სწორი იქნება, რომ ის არც დამეჩვენებოდა; გაღანყვითლებით, თუკი ეს ამის შესაფერისი გაღანყვითლება, დაგვიტანდებოდა ყოველ მხარეს, სულ ორთხედ ნაბიჯი იქით, ფეხები წინასწარ მეგვეთებოდა. ამავედროულად მართლა ვიცოდი, რომ იქ არაფერი იყო, და რომ პატარ-პატარა მოძრაობებს მხოლოდ იმის შიშით ვაკეთებდი, საბოლოოდ არ გავთავებუდიყავი ერთ ადგილზე, რომელსაც უკვე ვეღარ დავტოვებდი. უკანასკნელი იმედები იფანტებოდა, უკანასკნელი ცდუნებები, აქ უბადრულად დავიღუბებოდი, რა უნდოდა აქ ჩემს გაბოკლეუებს, ბავშვურ ცდებს და ბავშვურად ბედნიერი დროიდან, აქ და ახლა იყო სერიოზული საქმე; აქ გამოკვლევას შეეძლო დამეტიკეცხინა თავიანი ღირებულება, მაგრამ სად იყო ის? აქ იყო მხოლოდ ძალდი, სიცარიელეს უნდოდა რომ ეტანებოდა, რომელიც სპაზმური აჩქარებით ისე, რომ თვითონ ამას ვერ ამჩნევდა, მინას ასცვლელდა, მაგრამ თავის მესხიერებაში დახვავებული ჯვადოსნური შელოცვებიდან უმცირესსაც კი ვერ ისენებდა, იმ პატარა კუპლეტსაც კი, რომლითაც ჩვილიმ დედის მუცელქვეშ თვლემენ. ასე მეგონა, აქ მხოლოდ მცირე ხნით სარბენად კი არ დავგზოვებოდა ჩემს სმებს, არამედ მათგან უსასრულოდ შორს ვიყავი და თითქოს აქ შიმშილისაგან კი არ ეკვდებოდი, არამედ ჩემი მარტობისაგან. აშკარა იყო, რომ არავინ დარდობდა ჩემზე, არავინ დე-დამნის ზურგზე, არავინ მინაზე, არავინ უცემა, მათი გულგრილობისაგან ვიღუპებოდი. მათი გულგრილობა ამბობდა: ის ეკვდება და ასეც უნდა მომხდარიყო. და განა ამას მე ვეთანხმებოდი? მართალი არ იყო? მეც იმავეს არ ვამბობდი? განა ეს მარტობა არ მინდოდა? ალბათ, უკვი, ძალდებო, მაგრამ არა იმისთვის, რომ აქ აღესრულოთ, არამედ მაღლა, ქვეშარიტებად რომ მივღწიათ სიცრუის აქაური სამყაროდან, სადაც საკუთარ თავს

ვერავინ პოულობს, რომლისგანაც შეიძლება ჭეშმარიტების გაგება, ჩემგანაც კი არა, დაბადებიდან სიცრუის მოქალაქისაგან. შეიძლება ჭეშმარიტება არც ისე შორს იყო, და მეც - არც ისე მიტოვებული, როგორც მეგონა, სხვებისგან მიტოვებული კი არა, მხოლოდ საკუთარი თავისაგან, რომელსაც მე ვუმტყუნე და სრუკვედი.

მაგრამ ასე სწრაფად არ კედებოდა, როგორც ერთ ნერვულ ძაღლს სჯერა. მხოლოდ გონება დაეკარგა; და როცა აზრზე მოვედი და თვალები გაახილე, ჩემ მხრე უცხო ძაღლი იდგა. შიმშილით აღარ მშობდა, ძალიან მოლოწინებული ვიყავი, სახსრებშიც ძალას ვგრძნობდი, ჩემი აზრით, თუმცა არც ვცდილობდი ადგომას. ავიხედე და თავისთავად ვიცო ისე ჩვეულებრივი ჩემ დავინახე: ჩემ წინ იდგა ლამაზი, მაგრამ არცთუ უჩვეულო ძაღლი; ეს დავინახე, სხვა არაფერი, და მაინც მჯეროდა, ჩვეულებრივზე ხშირად ვიყუებოდი მისკენ. ჩემ ქვეყნის სისხლი იყო. პირველ წუთებში ვფიქროვ, საჭმელია-მეთქი, მაგრამ მაშინვე შევნიშნე, რომ სისხლი იყო, რომელიც მე ამომავლებინა. შევბრუნდი და უცხო ძაღლსაც ზურგი ვაქციე. ის გამახდარა იყო, მაღალფეხი, ყვირილური, აქა-იქ თეთრად დაღუპული, და ჰქონდა ლამაზი, ძლიერი, დაკვირვებული მზერა. „აქ რას აკეთებ?“ - მითხრა მან, „შენ აქედან უნდა წახვიდე“. „მე ახლა არ შემიძლია წასვლა“ - ვუთხარი ახსნა-განმარტების გარეშე, რადგან როგორ უნდა ამეხსნა მისთვის ყველაფერი, თანაც ეცემაოდა, რომ ეჩქარებოდა. „გთხოვ, წადი“, - მითხრა და აღელვებით სწევდა მაღლა ხან ერთ ფეხს, ხან მეორეს. „მომეცე“, - ვუთხარი, - „წადი და ჩემზე ზუ დარდობ, სხვებიც არ დარდობენ ჩემზე“. „ამას შენი გულისთვის გთხოვ“, - თქვა მან. „მითხვე, რა მიზეზითაც გინდას“, - ვთხოვე მან, - „მე ვერ წავალ, რომც მიწოდეს“. „ეს არაფერია“ - თქვა ღიმილით, - „შენ შეგიძლია სიარული. სწორედ იმიტომ, რომ თავი უფრო გეჩვენება, გთხოვ, ნელა წადი აქედან, თუ შეგოვლებდი, შემდეგ სირბილი მოგიწევს“. „ეს ჩემი სადარდელებია“, - ვთქვი მე. „ჩემიცაა“, - თქვა მან, ჩემი შეუვალბით დაღონებულმა; როგორც ჩანს, უნდაოდა დროებით აქ დაეკეთებინე, მაგრამ ვითარებას იყენებდა და ცდილობდა სიყვარულით დაახლოებას. სხვა დროს ამას სიამოვნებით ავიტანდი ლამაზი არსებისაგან, მაგრამ ეს მაშინ მე არ მესმოდა და საშინელმა გრძნობამ შემეპყრო ამის გამო. „აბა, მოუსვია“, - დაუყვებოდა მით უფრო ხმაშაღლა, თითქოს სხვაგვარად თავს ვერ დავიცავდი. მან ნელა დაიხია უკან, „კი, მე გაგმეგ“, - მითხრა, - „შენ საოცარი ხარ. მე არ მოგწონებარ?“ „მომეწონები, თუკი აქედან წახვალ და მომეშვები“, - მაგრამ იმდენად არ ვიყავი თავში დარწმუნებული, როგორც ეს მინდოდა მისთვის მეჩვენებინა. რაღაცას ვხედავდი და მესმოდა მასში მიმდებარე გამძაფრებული გრძნობები; ეს იყო მხოლოდ დასაწყისი, იზრდებოდა, მიახლოვდებოდა და უკვე ვიცოდი, რომ ამ ძაღლს მართლა ჰქონდა იმის ძალა, აქედან გავევდე, ახლა რომ ვერც კი

წარმოიდგენ, როგორ მოახერხებდი წამს წამად გომას. და მე კიდევ უფრო ვნებოანად შეეხედე მას, ვინც ჩემს თვზე კითხვად მხოლოდ ლამაზად გადაქცეა. „შენ ვინა ხარ?“ - ვკითხე. „მე მონადირე ვარ“, - მითხრა. „და რატომ არ გინდა ჩემი აქ შემოშვება?“ - ვკითხე. „შენ ხელს მიშლი“, - მითხრა მან, - „მე არ შემიძლია ნადირობა, როცა შენ აქ ხარ“. „სცადე“, - ვუთხარი, - „ეგვმე კიდევ შეგიძლია ნადირობა“. „არა“, - მითხრა მან, - „ვწუხვარ, შენ უნდა წახვიდე აქედან“. „ნება მომეცი დღეს ვინა ნადირო!“ - ვთხოვე. „არა“, - მითხრა, - „მე უნდა ვინა ნადირო“. „მე უნდა წავიდე, შენ კი ინადირო“, - ვუთხარი. „ვალდებულია - მეტი არაფერი. შენ გესმის, რატომ ვართ ვალდებული?“ „არა“, - თქვა მან, „აქ გასაგები არაფერი არ არის, ეს თავისთავად ცხადი, ზუნებრივი რამაა“. „რას ამბობ, არა“, - ვთქვი მე, - „მართლა ვწუხვარ, რომ უნდა გაგაგდე, და ამას მაინც აკეთებ“. „სწორედ ასე“, - მითხრა მან. „სწორედ ასე“, - გავიშევი გაბრაზებით, - „ეს არ არის პასუხი. რაზე უფრო გავიადვილდებოდა უარის თქმა, ნადირობაზე თუ ჩემს გაგადებაზე?“ „ნადირობაზე“, - თქვა უყოყმანოდ. „აბა“, - თქვა მან, - „აქ რაღაც წინააღმდეგობაა“. „მაინც რა წინააღმდეგობა?“ - ვუთხარი; „შენ, საყვარელო ძაღლო, მართლა არ გესმის, რომ ვალდებული ვარ? არ გესმის ის, რაც თავისთავად ცხადია?“ მე აღარ ვიპასუხებოდი. რადგანაც შევნიშნე და ახალმა სიკვდილმა დამაიარა სხეულში, ცხოვრება არსებობს, როგორც შიში, - მე ვგრძნობდი მოუხელთებელ წერილმანებში, რომლებიც შემწერა ჩემ გარდა არავის შეეძლო, რომ ძაღლმა მკერდის სიღრმიდან სიმღერის წამოწყება დაიპარა. „შენ იმღერებ“, - ვუთხარი მე. „ჰო“, - თქვა სერიოზულად, - „მე ვიმღერებ მაღე, მაგრამ ჯერ არა“. „შენ უკვე იწყებ“, - ვუთხარი. „არა“, - თქვა, - „ჯერ არა, მაგრამ მოემზადე“. „მე ეს უკვე მესმის, თუმცა შენ უარყოფ“, - ვუთხარი კანკალით. ის დუნდა. და მაშინ მჯეროდა, რომ რაღაც შევიცანი, რაც სხვა არც ერთ ძაღლს შეუძლე არ გაეგია, თქმულებებშიც კი ამის შესახებ ოდნავი მინიშნება არ მოიპოვებოდა და მე აჩქარებთ ჩავამლე სახე უსასრულო შიშითა და სირცხვილით სისხლის გუბზე ჩემ წინ. მჯეროდა, რომ ეს შევიცანი: ძაღლი უკვე მღეროდა ისე, რომ ჯერ კიდევ არ იცოდა; კიდევ მეტი, რომ მღეროდა, მისგან დაკიდებული, საკუთარი წესის მიხედვით ლოგიკულად ჰაერში და მზზე მოთ, თითქოს მას არც ეკუთვნოდა, მხოლოდ ჩემთვის, ჩემთვის იყო გაძიზნული. - დღეს, ზუნებრივია, უარგვოვ ყველა ამგვარ აზრს და ამას ჩემს მაშინდელ ზედაღწენულობას მივანერგ, მაგრამ თუნდეს ეს შეცდომა ყოფილიყო, მას მაინც ჰქონდა ერთგვარი დიდებულიება; ეს ერთადერთი, თუმცა მოჩვენებითი სინამდვილეა, რომელიც შიმშილიდან ყამიბად გადავარჩინე და ამ სამყაროში მოვიტანე; ეს იმას მაინც აწევნებს, საანადგურ შეძლება შეტყობო, როცა საკუთარ თავზე უარს ამბობ. და მე მართლაც მთლიანად უარი ვთქვი ჩემ თავზე. ჩვეულებრივი სიტუაციის დროს მიმივე აჯდ

ვიქნებოდით, განძრევის უნარიც არ მექნებოდა, მაგრამ მგლოდიას, რომელიც, როგორც ჩანს, ძალაში მალე საკუთარივით მიიღო, წინააღმდეგობას ვერ ვუწევდი. ის სულ უფრო ძლიერდებოდა: უსაზღვროდ იზრდებოდა და უკვე თითქმის სმენას მისმობდა. ყველაზე ცუდი ის იყო, რომ თითქმის მხოლოდ ჩემი გულისთვის არსებობდა ეს ხმა, რომლის ხავერდოვნებით ტყე მუნჯდებოდა, მხოლოდ ჩემი გულისთვის; ვინ ვიყავი მე, აქ დარჩენას ჯერ კიდევ რომ ვერ გზავნიდი და მის წინაშე საკუთარ ჭეჭსა და სისხლში ვყოყნობდი? აკანკალებული წამოვდექი, ქვევით დავიხედე; ასეთ მდგომარეობაში ვერავინ ირბენს, ვფიქრობდი ჯერ კიდევ, მაგრამ მგლოდიას მომდევდა და უმშენიერესი ნახტომებით მიფურინავდი იქით. ჩემი მეგობრებისთვის არაფერი მომიყოლია, ალბათ ყველაფერს ეუბანობოდი ჩამოსვლისთანავე, მაგრამ ახლა სუსტად ვიყავი, არა მგონია, მოგვიანებითაც შემძლეოდა ამის გადმოცემა. გადაკრული მინიშნებები, რომელთა ჩახშობას თავს ვერ ვაძლევდი, უკვალად დაიკარვა საუბრებში. სხვათა შორის, ფიზიკურად დასასვენებლად რამდენიმე საათი მყოფნის, სულიერად კი დღემდე ვგრძნობ მის შედეგებს.

ჩემი გამოკვლეებით გადავიტანე ძაღლების მუსიკაზეც. ცხადია, მეცნიერება აქაც არ იყო პასიური, განიხილავდა მუსიკის შესახებ, თუკი ამაში კარგად ვარ გათვითცნობიერებული, შესაძლებელია უფრო ვრცელიცაა, ვიდრე მოძღვრება საკვების შესახებ, ყოველ შემთხვევაში, უფრო მყარად დასაბუთებული. ეს იმით აიხსნება, რომ ამ სფეროში ნაკლები გატაცებით შეიძლება მუშაობა, ვიდრე იმაში, და რომ აქ საქმე ეხება მხოლოდ დაკვირვებასა და სისტემატიზაციას. იქ კი, პირიქით, უპირველეს ყოვლისა, პრაქტიკულ შედეგებს ეყრდნობა; ამაზეა დამოკიდებული, რომ მუსიკათმცოდნეობას მეტ პატივს სცემენ, ვიდრე მეცნიერებას საკვების შესახებ; პირველი კი ხალხში ისე ღრმად ევრასოდეს შეაღწევს, როგორც მეორე. მეც, სანამ ტყეში იმ ხმას გავიგონებდი, მუსიკათმცოდნეობისგან უფრო შორს ვიყავი, ვიდრე რომელიმე სხვა დარგისგან.

მუსიკის ძაღლებთან მომხდარმა ამბავმა უკვე ამაზე მომიხიზნა, მაგრამ მაშინ ძალზე ახალგაზრდა ვიყავი. თან ადელიც არ არის ამ მეცნიერებას მიუახლოვდე, მას განსაკუთრებულად რთულად მიიწვევს და მასხმისთვის კეთილშობილურად იბნობა. თუმცა მუსიკა იმ ძაღლებთანაც აშკარად გამოირჩეული იყო, მაგრამ მუსიკაზე მნიშვნელოვანდ მეჩვენება მათი თავშეკავებული ძაღლურება, ხოლო იმ საშუაშე მუსიკასთან რამე მსგავსება საერთოდ ვერსად ვიპოვე; მე უმაღლეს შემდგომ არაფრად ჩამეგდო ის, მაგრამ მათი არსი, იმ დრო-

იდან მოყოლებული, ყველაზე ყველა ძაღლებს ეხება. ძაღლების არსი ჩასანდომად მე გაცილებით მოხერხებულად მეჩვენებოდა გამოკვლევები საკვების შესახებ, ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბის გარეშე რომ მიგვივანს მიზანთან. ეგებ ამაში მართალი არ ვიყავი.

ორივე მეცნიერების მომიჯნავე სფეროში უკვე მაშინ მიიპყრო ჩემი დამაფიქრებელი ყურადღება. ეს იყო მოძღვრება ზეციდან საკვების გამოსახმობი სიმღერის შესახებ. აქ ჩემთვის ისევ ხერხის შემშლელია, რომ მუსიკათმცოდნეობაში სერიოზულად არასოდეს შეეჭრილვარ და ამ თემაზე რისიოთ არც შემიძლია მივეკუთვნებოდე მეცნიერებისთვის განსაკუთრებით საძულველ ნახევრად განსაწვლელთა რიცხვს. და ეს ყოველთვის თან მდევს. რომელიმე მეცნიერის წინაშე და, სამწუხაროდ, სამისო მტკიცებულებებიც მაქვს, უადვილეს სამეცნიერო გამოცდასაც კი ძალზე ცუდად ჩავაბარებდი. ამას, ბუნებრივია, აქვს თავისი მიზეზები, თუკი ყურადღებას არ მივაქცევთ უკვე ზემოთ ნახსენებ ცხოვრებისეულ პირობებს, უწინარეს ყოვლისა, ესაა ჩემი სამეცნიერო უუნარობა, აზროვნების მცირე ძალა, ცუდი მეხსიერება და უპირველესად, უუნარობა, რომ სამეცნიერო მიზანი ყოველთვის თვალწინ მექონოდა. ყველაფერ ამას საკუთარი თავის წინაშე დაუფარავად ვაღიარებ, გარკვეული სიხარულითაც კი. რადგან ჩემი სამეცნიერო უუნარობის უფრო ღრმა მიზეზად მეჩვენება ინსტინქტის არსებობა და, სიძაბოთლე ითქვას, არცთუ ისე ცუდი ინსტინქტისა.

თავის მოწონება რომ მიწოდდეს, შემეძლო მეთქვა, რომ სწორედ ამ ინსტინქტმა მოსპო ჩემი მეცნიერული უნარი, რადგან ძალიან უცნაური და უჩვეული იქნებოდა, რომ მე ჩვეულებრივ, ყოველდღიურ ცხოვრებისეულ ამბებში, რომლებიც, ცხადია, რომ უმარტივესი არ არის, საკმაო გავების უნარს ვამჟღავნებ და, უპირველეს ყოვლისა, თავად მეცნიერების თუ არა, სხვათაგანებისა მაინც ძალიან კარგად მესმის, რაც ჩემს შედეგებში შეიძლება გადაიმშდეს, და მე ნამდვილად უუნარო ვიქნებოდი, თათი აფენია მეცნიერების პირველ საფეხურამდე მაინც. ეს იყო ინსტინქტი, რომელიც ეგებ სწორედ მეცნიერების გულისთვის გამოიყენება, დღეს არსებული ჩვეულებრივი მეცნიერებისთვის კი არა, ანამედ სხვა მეცნიერების გულისთვის, ერთ-ერთი საბოლოო და უკანასკნელი მეცნიერებისათვის, რომელიც თავისუფლების ყველაფერზე მეტად აფასებს. თავისუფლება! ცხადია, თავისუფლება, რომელიც დღეს შესაძლოა, უბედურეუ მცენარეა, მაგრამ მაინც თავისუფლებაა, მაინც საკუთრებაა.

რაინერ მარია რილკე

გერმანულიდან თარგმნა ლულუ დადიანმა

რეკვიემი

მიძღვნილი ვოლფ გრაფ ფონ კალკროითისადმი
 დაწერილია 1908 წლის 4, 5 ნოემბერს პარიზში

ნუთუ არასდროს მინახიხარ? რად მიძიმს გული
 ასე მე შენგან, ვით უმძიმესი დასაწყისიგან,
 რასაც ნიადაგ თავს არიდებენ. ან ალგიძერები
 ჩამოგქნა სიტყვით, გარდასული შენივ სურვილით,
 შენ, ნეტარებით და აღტკინებით განსვენებულო.
 სიკვდილმა ურეა მართლაც ისე თუ დაგიაზა,
 როგორც ელოდი, თუ კელაე შორსაა აღარსულდგმა
 მკვდრადყოფნისაგან? შენს გულისხმაში: უმჯობესია
 იქ დაიუნჯო, სადაც საუნჯე არ ფასობს მეტად.
 გჯეროდა, მიღმა იმავე ნიაღს ევანებოდი,
 ხატებასავით თვალნი რომ გუდგა აქ დღენიადაგ,
 და იმ სიღრმიდან შეაღწევდი ნანატრ სატრფოში,
 ყველაფრის გავლით, იდუმალი რხევით, ძლიერად.
 ო, ნეტავ შენი ეგ ცდომილება ზედმეტად დიდხანს
 არ გაადევნო შენს ყმანვილურ მცდარ თვალთახედვას.
 დაე, მედინი კაემანით წარტაცებული,

ლამის ნახევრად ცნობიერი, ვარსკვლავთა ირგვლივ
ნრებრუნვისას, მიაგნებდე იმავე სიხარულს,
აქედან რაიც შორს განირიდე და იმქვეყნით,
ოდენ შენეულ ზმანებათა მკვდრადყოფნას ანდე.
რა აზლოს იყავ აქ ძვირფასო იმ სიხარულთან
და აქ თავადაც რა მუდროდ იყო, ის რაც მიგაჩნდა
შენივე მკაცრი მონატრების სერიოზულ ზესიხარულად.

შენი ნილხედრი ბედნიერებით და უბედობით
სრულიად იმედგაცრუებული, თავს ჩაულრმავდი
და მიგნებული თვალთახედვით თავდაღწეული,
ბნელ მიკვლეულის სიმძიმის ქვეშ ქედდარეკილი
დაატარებდი იმ სიხარულს, რაც ვერ შეიცან.
დაბა, სიხარულს დაატარებდი, შენი პატარა
მხსნელის ტვირთი დაგქონდა სისხლით და დაასწარი.

დასანანია, მაინც რატომ არ დაელოდე,
რათა სიმძიმე გამხდარიყო გაუსაძლისი:
ის ხომ სახეცვლას განიცდის მამში, იძენს სიმძიმეს,
ვინაიდან არის ნამდვილი. ასეთი იყო
ალბათ ნამი უახლოესი შეხსენ მომსწრბოლი,
უკვე კარს უკან მომდგარიყო გვირგვინოსილი,
როცა ხმაურით გაიხურე სიცოცხლის კარი...

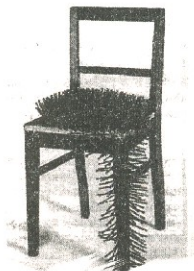
პოი, ეს დარტყმა რარიგ მსჭვალავს ქვეყნიერებას,
როცა კი სადმე მოუთმენლობის შეუბრალები
გამჭოლი ქარი უმაღლე ხისტად ჩარაზავს ლიას.
ვის შეუძლია თავი დასდოს, რომ მიწის ნილს
მყის არ განწონის საღი თესლი მედინი მუხტით;
ვინ დაადგინა, რომ დაურევებულ ცხოველთა შორის
მკვლელობის ყინი მშაგი ნდომით არ აღინთება,
როცა ეს ბიძგი გაიკვესებს მათ ტვინში ელვად.
ცნობს კია ვინმე იმ ზეგავლენას, ძეხორციელთა ძალისბმევით
რომ გადასხლტება უახლოეს მწვერვალზე მყისვე,
ან ვინ გაუწევს მას მეგ ზურობას იმ საუფლოში,
იქ, სადაც ყველა და ყველაფერი არის გამტარი?

რაც ჩაიდინე, თაობებმა განსაჯონ უნდა,
სამარადისო დამლად გრჩება უკუნისამდე.
და თუკი გმირი ნილაბივით ჩამოგლეჯს თუნდაც
ჩვენგან საგანთა ნამდვილ სახედ მიჩნეულ არსს და
მყის გააშიშვლებს სახეებს, ვისი თვალეზიც უკვე
კარგა ხანია სახეცვლილ ხვერულთა მცობებით
გვიმზერენ უტყვად, დაჟინებით, გვაკვირდებიან:
და ჭვრეტენ სახეს, არასდროს რომ გარდაიქმნება:
სახე, შენგანვე იავარქმნილი. ქვაკუთხედები
ელავა აქ და უკვე მათ ირგვლივ პაერს შენების
დაუშრეტელი მსჭვალავდა რიტმი, როცა შენც იქვე
მიმოდიოდი და იმათ წესრიგს ვერ კი ამჩნევდი,
რადგან სავსებით ფარავდა ერთი, მეორეს მენგან;
გეჩვენებოდა – ღრმად ფესვგადგმული იყო ყოველი,
ცდილობდი მაინც, თუმც უიმედოდ, გამკლავებოდი,
სასომხიდილმა იტვირთე კიდევ სულ ერთიანად,
რათა კვლავ უკან ჩაგეწერგა ქეთა სამტყერლოს
ღია ნიაღში, რომელმაც ვეღარ დაიტია
ამატებული ლოდები, შენი გულით ნაჯერი.
ქალის მსუბუქი ხელის შეხება რომ ღირსებოდა
ამ მრისხანების ჯერაც ჩვილ სანყისს, ან ნეტავ ვინმე,
ვინც შინაგანად და უღრმესი სულიერებით
იღვნიდა, ნყარად გზად ნაგნყდომოდა, როცა გასნიე
ბედისწერის აღსასრულებლად –; ანდა გზასავალს
მხოლოდ შენეულს, იმ სამჭედლოსთან ჩაეელო, სადაც
თვალფხიზელი მამაკაცები გრდემლს უროს სცემენ,
სადაც დღე სრულად და უბრალოდ ხორციელდება;

შენს საცხად მზერას რომ ჰქონოდა მხოლოდ იმხელა სივრცე, რომელიც დაიტევდა მუშაკი ზოქოს გამრჯე ანარეკლს, მაშინ გახსნილი თელსანიერით ნაიკეთხადი და ამოხსნილი იდუმალ წეროლს, ბავშვობიდანვე რომ იმარხავდი სულში ხანდაზმით, დრო და დრო ცდიდი, წინადადება აიკინძოსო ეგების თავად: თუმც აზრი მაინც არ გეხსნებოდა. მე ვიცი; ვიცი: შენ მუხლმორილი სცევითი ნაჭდეებს, როგორც საფლავზე ამოკვეთილ ეპიტაფიას გრძნობენ თითები. თუკი რაიმე მანათობელი ანთებული გეგულეობდა, კელაპტარივით ხელთ გეპყრა მტკიცედ ამ სტრიქონის წინ; თუმცაღა ალი უმაღლე ჩაქრა, ვიდრე აზრს ჩასწვდი, ალბათ, შენივე სუნთქვამ, ანდა, ზელების თრთოლამ თუ ჩააქრო, ან სულაც ისე, თვით ჩაინახლა, როგორც ხანდახან იცის ალმა გამოსალმება. შენ ევრასოდეს ამოიკითხე, რასაც ეძებდი, ჩვენ კი, სიშორით გულნატკენნი - უკვე ვერ ვხედავთ.

მხოლოდღა ლექსებს თუ მოვიძიებთ, რომლებიც ჯერაც შენი შეგრძნების თავდაღმართზე მიაქანებენ სიტყვებს, შენგან ამორჩეულებს, თუმც ყველა როდი აგირჩევია: ხშირად საწყისი მზად გეძლეოდა, ვით მთლიანობა და შენც გამგონედ იმეორებდი, გასასრულებლად მოგანდეს თითქოს. და მწუხარებად მიიჩნევდი ამ დაეალებას. ო, ნეტავ სულაც არ მოგესმინა ის - ამოთქმული შენგან ლექსებად. ახლა კი შენი ანგელოსი ხშიანებს ისევ, ის სულ სხვანაირ ფლერადობას ანიჭებს სიტყვებს და ალტკინება მეუფლება, მზიბლავს მისი ამეტყველება, მიიღე შენად ეს ალტკინება: შენია რადგან: რომ რაც გაგაჩნდა უძვირფასესი, დაჰქარგე ისევ, რომ შენ მზილეველად გარდასახვისას, უარყოფა და - სიკვდილში კი წინსვლა შეიცან. ო, შენი იყო, ზელოვანო, ეს სამი ღია, უსაზღვრო ფორმა. აი, იხილე ლითონსხმული სახე პირველის: სივრცე შენი გრძნობების ირგვლივ, იმ მერიდან, გაგენდობი, იხსნება ჭვრეტა, დიდ შემოქმედთა ჭვრეტა იგი, არასმყურვალე; მესამეში კი, შენ თავად რომ უდროოდ მოსრე, ვიდრე პირველი სინჯი მასში ჩაიდურებოდა გულის ვარვარა კუნთიდან მფეთქე მწველი საზრდოსი -, იყო სიკვდილი, უშეღავათო გარჯის შედეგად ღრმად ჩატვიფრული, ის საკუთარი სიკვდილი, ასე უთუოდ რომ ვჭირდებით, რადგან ვაცოცხლებთ ჩვენით, და არსად სხვაგან ასე ახლოს არა ვართ მასთან, როგორც აქ, მხოლოდ სააქოს, ამ საუფლოში.

ეს ყველაფერი შენი იყო, სიმდიდრე შენი; და ეს გუშინით გიგრძნობა ხშირად; მაგრამ შეძრწუნდი, როცა იმ ფორმებს, უკიდევანოს, უფრო ღრმად ჩასწვდი, თუმც მოიხვეჭე მარტოდენ სიცარიელე და საკუთარ თავზე მოსთქვამდი. - ო, პოეტების ოდინდელი ჩეგვა წყეული, საცა თქმა სჯობდა, არჩევენ სულთქმას, საკუთარ გრძნობის განსჯას მისდევენ, ნაცულად იმისა, აღზარდონ იგი და სჯერათ ისევ, იციან თითქოს, რა გააჩნიათ სასიხარულო, თუ საწუხარი. თითქოსდა ლექსად სინანულისა, ან ზოტის თქმისა ჰქონდეთ უფლება. სწეულებივით ურვა-ვაებით აღვიწერენ წერილად სატკივარს,

იმის მაგივრად - მეტყველ სიტყვებზე გარდაისახონ, იმ ქვისმთლელივით, ტაძრის აგებას შეტყობილი, ქვის გულგრილობას თავდავიწყებით რომ შეერწყმება. ეს კი ხსნა იყო, თუნდ ერთხელ მაინც რომ დაგენახა როგორ შეაღწევს ბედისწერა ლექსის სხეულში, უკან კი უკვე აღარ ბრუნდება, როგორ შეიძენს ლექსის წიაღ სურათის სახეს, შენი წინაპრის მოვარაყებულ, სურათად ქცეულ ხატებასავე, რომელსაც თუკი ახედავდი, გეჩვენებოდა, რომ გგავდა კიდევ და არც კი გგავდა - შენ დაითმენდი.

თუმცა გვაცნინებს იმაზე ფიქრი, რაც არ ყოფილა. თან საყვედურის ელფერი დაპკრავს შედარებასაც, შენ რომ არასგზით გესადაგება. რაც კი რამ ხდება, ჩვენს გულისხმაზე მოსაღწევად იმ დროჟამს ითვლის, რომ ჩვენი არა თუ დავეწვეით, ვერც კი გავიგებთ, სინამდვილეში რა სახით მოხდა. არ მოგერიდოს, როცა მკვდრები შეგეხებიან, სხვა, უცხო მკვდრები, ბოლომდე რომ გაუძღეს სვებედს. (ეთქმის კი ბოლო?) გაუზიარეთ ერთმანეთს მზერა, აუჩქარებლივ, უდრტიწივლად, როგორც წესია, და არ შეშინდე, რომ ჩვენი გლოვა გამორჩეულად, იმათთვის უცხო, თვალში საცემ სიმძიმეს შეეძენს. ოდინდელ დროთა დიდი სიტყვები, ჯერაც ხილვადი ხდომილება რომ არსებობდა, არ თქმულა ჩვენთვის. გამარჯვებას ვინლა ახსენებს? დათმენა უკვე ყველაფერი.

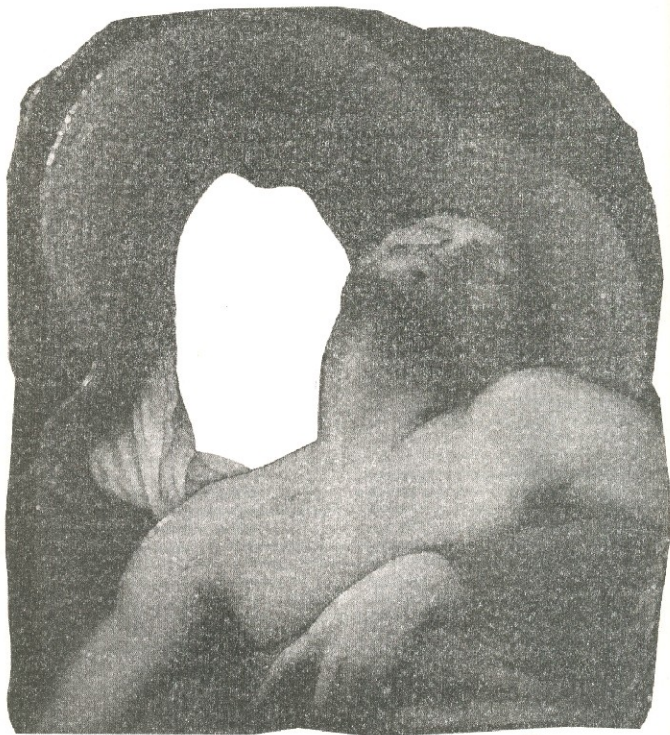
ქრისტეს შთასვლა ჯოჯოხეთს

ბოლოს სრულიად განანამები, არსება მისი გაეცალა საზარელ სხეულს ტკივილებსა. აღზევდა. ხორცი ჩამოიტოვა. და უკუნეთი კრთოდა შიშისგან მარტოეული, და ფერნამკრთალეეს ღამურებით ენარცხებოდა, - ახლაც ცახცახებს მიწისფრისას იმათს ფარფატიში შიში შეხლისა დამცხრალ ტანჯვასთან. ზნეფორიაცი მრუმე პაერი შემცბარიყო ნეშტის წინაშე; და ღამის ფხიზელ, ღონიერ ნადირთ უხალისობა და ბურანი აძაბუნებდათ. მისი ახსნილი, აზატი სული თუ გულისხმობდა ამ სანახებში შეყოვნებას სულ უმოკმედოდ. რადგან ჯერ ისევ სუფევდა ირვვლივ მოვლენა - მისი მონამეობა. ზენაარ სრულქმნად მიიჩნევდა საგანთ ღამეულ არსებობას და მათ ზეგარდმო ეფინებოდა, ვით მგლოვიარე სივრცის თავანი. მინამ კი, მისი ქრილობებით მწყურვალ-ღამშრალმა, პირი ქნა - შუა გაიბო და... ხმოვდა ქვესკნელი. იგი, მცნობი მარტვილობისა, ყურს უგდებდა ამოყვითლს ჯოჯოხეთისა, ცნობის წყურვილით, რომ ჩასწვდომოდა ან აღსრულებულს ნამებას თვისას: რომ ჯოჯოხეთის მედინი ტანჯვა მისი (უსაზნო) ტანჯვის წინაშე, შიშით შეძრული, უკუმდგარიყო. და იგი სული, ქანცგანწყვეტის მთელი სიმძიმით ჩაეშვა ქვესკნელს, მისწრაფის ჩქარი მიხვრით უცხოვდ მზირალ, მორიალე აწრდილებს შორის,

აღამს შეავლო თვალი უმაღ, სწრაფად დაეშვა, გაუჩინარდა, აკიაფდა და ჩაიკარგა ვარდნისას ევლურ სიღრმეებში. უეცრივ (მაღლა, უფრო მაღლა) აზვრთებული კიჟინის ქიშკე, მისი დათმენის უმაღლეს კომქზე, ნამოიმართა: უსუნთქველი, დგა უსაყრდენოდ, ტკივილიმფლობელი და მღუმარებდა.

გიორგი ფირცხალაიშვილი

ნატურმორტი

მარიამობის ლიტურგიულ აღნიშვნამდე, როცა მრევლი ტაძარში მისასვლელ ფეხსაცმელს შემხმარი ტალახისგან ასუფთავებდა, ღეთისმშობლის ხატის წინ მდგარი სტიქაროსანი ადგილზე გაშეშდა და მომდგარი ოფლისგან დაცვარულ ცვილის ქანდაკებას დაემსგავსა. ხატიდან, სადაც მარიამი ყრმი იესოსთან ერთად გამოესახათ, თავად მარიამი გაქრა. მისი ადგილი გამოცარიელებულმა სხეულის მოხაზულობამ დაიკავა.

მშვენიერება ის კი არ არის, რის მიღმაც ნებუა, არამედ ნებუა ის, რის მიღმაც მშვენიერებაა. ნაბიჯებს არჩეული აქვთ მიმართულება, რომელიც მოსალოდნელ შენებებას გულისხმობს ნებუთან. შენებების აქტი თავის უმაღლეს გრადუსს მაშინ მიაღწევს, როცა გონსმოსული ფეხის პატრონი ნებულს და ფეხსაცმლის ერთმანეთისგან დაშორებას, ფეხის ნებუდან ამოღებას გადაწყვეტს. სტიქაროსან-

მა, სანამ ტაბარში შევიდოდა, ფეხი შემთხვევით ძროხის ნეხვში ჩააბიჯა და როცა ახალგაზრდაცვლილი იმის ნახნარ ფეხსაცმელს ამწვანებულ ბალახს აწმენდდა, გულმა უგრძნო, რომ ეს ცუდის ნიშანი უნდა ყოფილიყო. მნიშვნელობა არ აქვს, ცრურწმენით შთაგონებული სტიქაროსანი ცდებოდა თუ არა და, საერთოდ, თუ არსებობს სხვაობა ცრურწმენასა და რწმენას შორის. მთავარია, თავად ასე ფიქრობდა და ამ ორი ფაქტის - ფეხის ნეხვში ჩაბიჯების და ღვთისმშობლის ხატიდან გაქრობის - მისტორი დაკავშირების საფუძვლიანი უფლებაც გააჩნდა. მით უმეტეს, რომ სხვა ვერავითარ ახსნას ვერ მიავსო, გარდა მომხდარში საკუთარი თავის, როგორც რაღაც უშუალო რგოლის განცდისა, რამაც მოახლოებ ამ მინიმალური ფსიქოლოგიური კომფორტის დაბრუნება, მოკიდან ეკლესიაში რომ დაეხმარა. შესაძლოა, ოდნავ მოფხიზლებული კიდეც დიდხანს მდგარიყო ღვთისმშობლის შერჩენილ შარვანდელს თვალშიჩერებული, მღვდელი რომ არ შემოსულიყო მძიმე ნაბიჯებითა და ასთმისაგან გაართულებული, ხმაბლალი სუნთქვით.

მღვდელმა სტიქაროსანს ეკლესიის კარი დააკეტინა და სთხოვა, არავინ შემოეშვა. თვითონ კი მას შემდეგ, რაც ხატი ყველა შესაძლო მხრიდან შეაღებდა და ვერავითარ ადამიანურ მაგნიტობას ვერ მიაკვლია, თავიანთი ხატის წინ დაეცა და მანუგებელი ლოცვა დაიწყო. მღვდელი გარემო სინამდვილიდან ამოუარდნო, ჰიპნოტურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა და ეკლესიის კართან მოგროვებული ხალხის ხმაური არ გაუგია. უცებ პირდაპირ ყურთან ძლიერი ტირილის ხმა ჩავსმა. მოულოდნელობისგან გამორკვეულმა და დამფრთხილმა, ინტინქტურად მიმოიხილა. მღვდლის სახეც გაოცებაც ვერ მოახსნო. ხატზე მარტო დარჩენილი ჩვილი იესო ტროხდა. რელიგიურ პრაქტიკაში ხშირად ყოფილა შემთხვევები, როცა ხატს უტრია და ეს მოვლენა ეკლესიას სასწაულად შეურაცხავს, ზოლო ხატი სასწაულმოქმედად. მღვდელმა ვერაფრით გაიხსენა შემთხვევა, როცა ხატი ცრუმოთანი ერთად ხმასაც გამოისცემდა. ხმას, რომელიც ატირებული ჩვილის სლუკუნს შვავდა და არა ღვთის მდუმარე, ბრძენ ცრუმოთეს, ცოდვებით დამძიმებული სანშლეს ზონდა გადახვევას რომ განიცდიდა. მიჯრით გამკრთალ უამრავ აზრში, ერთერთმა მღვდელი გამორჩეულად შეაშინა და მისი სწრაფი უკუგებაც სცადა. აცრემლებული იესო ჩვილისთვის დამახასიათებელი უმწიბროთ დედის დასტირის და არა ადამიანებს, - ღვთისთვის დამახასიათებელი მზრუნველობით.

ეკლესიის შესასვლელთან ხმაური სულ უფრო მატკნებოდა. მართალია, პირდაპირი უკმაყოფილება არავის გამოუხატავს, მაგრამ ადამიანებს შორის სულ უფრო ხმაბალა გაბნული დიალოგი გამოთქმეს გამოთქვამდა. მღვდელი, ისე თითქმის სიზმრიდან გამოეღწიოს, ნარკოტიკად წამოიღვა ფეხს, კარს მივარდა, უხეშად გააღო და დაიყვინა: სახსაული! სასწაული მოხდა! ღვთისგან საგანგაშო ნიშანი მივიღეთ! ღვთისმშობელმა მიგვატოვა!..

ქრისტე ტირის!.. - უკანასკნელი სიტყვები წმინდა ლაღი ენთუზიაზმისგან დაცლილი, ჩაგარდნილი ხმით წარმოთქვა, ისე რომ თვითონვე გააფრთხლა საკუთარ სიტყვებზე. თითქმის ახლა ჩანდა ნათქვამის სიღრმეს და შეტყობინების ნაქარებობის საფრთხეს.

„ღვთისმშობელმა მიგვატოვა“, ქრისტე ტირის“ - ხალხში ეს ორი წინადადება სახსარულის ხილვის პირველადი სიზარულს შეეღვნა. დაბნეული, შეძრული სახეები სიტყვების მისმენელიდან ცნობისთვის უსიტყვო მზერაში ეძებდნენ. სიტყვების უკან მდგარი სინამდვილე კი ამაღორიანებული და ბუნდოვანი იყო, მით უმეტეს, როცა მათ წინ სახანძროლებული, უცნაურად გამეშვებული მღვდელი იდგა და ხმას ვეღარ იღებდა. ბავშვინამა ქალმა ვერ სძლია ცნობისპირდაცობას, მაგრამ სძლია აკრძალულის შიშს და პირველი შევიდა ეკლესიაში. როგორც კი ხატი იხილა გონება იქვე დაკარგა და იესოს ტირილის ხმას მისი შემინებული შვილის ტირილის ხმაც შეერია.

შეშენილ ვითარებაში მღვდელი ლიტურგიას ვეღარ ჩაატარებდა, მაგრამ სასულიერო ნოდება აცვლებულბდა ღვთის ჩანაფიქრი მაინც აცხსნა შეკრებილებისთვის. კიდევ კარგი, სოფელი არც ისე მრავალრიცხოვანი იყო. მრევლის მხოლოდ, კომლექტურ ელვების, რომელიც ცხოვლმა ცნობისმოყვარეობამ გააღვიძა, შეიძლება ვინმე ეხსენებოდა კიდევ. მღვდელი ცდილობდა განმარტებას, დიდი კოდვა ჩაეღვინა, აბიტიკაში ღვთისმშობელმა მიგვატოვა. ახლა აცვილებელი ვიღოვით და მოვიანითოთ. სიტყვები ნახახით და გაგონილით დახაფრული მრევლმა ყურამდე ვერ აღწევდნენ. მათ ყურები არაფრის ესმდოთ, გარდა ყრმა იესოს ტირილისა, რომელიც სულ უფრო უმატებდა ტირილს. მაშინაც კი, როცა მოთენათლები სახლში საკუთარ საწოლებში ჩაიწვებიან, გაყვებიან ეს ხმა, რომელიც ტვირის ათიშვის ბოლო წამამდე არ მოასვენებთ. ორმოცდაათი წლის ქალს, რომელიც ქმართან ერთად უშვილოდ ცხოვრობდა, დაესიზმრებო, როგორ აძვავს ჩვილი იესო ხელო, მეკრდს იმიწვლებს და მოწყურებულ ბავშვს საკუთარ ძუძუს აწოვებს. ბედნიერს ეძვიძება და მივარის მკრთალ შუქზე ხედავს საბანში გამთხურულ ქმარს, რომლის დაბრუნებული სხეული, წლებია კუნძივით უნებს გვერდზე და რომც მოკვდეს, სივრცე უფრო დაეტყობა, ვიდრე გრძნობებს.

ქალი ნახახი სიზმრის შედეგად სხეულში დაგროვებული სასიამოვნო თრთოლვისგან ნელ-ნელა იფიტება და ძილგამტყდარს ფიქრები ეშლება. იქნებ ადამიანები მართლაც ცოდვით ვართ და ვიმსახურებთ მიტოვებას, მაგრამ ჩვილი დედად როგორ უნდა მიატოვოს?! რომელი დედა მოიტყვევას ასე? ნუთუ დედამაც, როგორც ერთ დროს მამამ შვილი, კეთილშობილი მიზნებისთვის გაწარმა? მაშალა ახალგაზრდა პირველად დაიყოვლებს, ქალს კი მშობლების როლზე და შვილებთან ურთიერთობის ფორმაზე ფიქრში ჩაქინდება. იმ იმედით, რომ სიზნარში დაბრუნდება.

* * *

მღვდელი სტიქაროსანს შეუთანხმდა, რომ მაღლევი მომზადებულიყო და ახლომდებარე სოფლებში მარიამის ძებნა დაეწყო. თან იმ ხატის მცირე ასლიც გაატანა, რომელზეც ღვთისმშობელი ძველებურად გამოიყურებოდა. მღვდლის თეოლოგიურობისგან დაცლილი ამგვარი მიზნური გადაწყვეტილება გადაჭარბებული პრაგმატიზმისგან და უმწეო მღვდლარობის სწრაფად დაძლივის სურვილიდან მომდინარეობდა, რომელიც წარსულში იშპი ყოფნის დროს შექმნიდა და თავი გაახსენა. მაშინ თავისი დროული მოქმედებებით არაერთი ადამიანი გადაარჩინა სკვდილს. ახლა თავისი ნაქტარევი და დაუფიქრებელი ნაბიჯის გამოსწორებას ცდილობდა, როცა ყველას ერთბაშად ამცნო მამუდარის შესახებ, მასზე იგრძნობდა უფრო მაღალ სასულიერო პირებიდან განხილვის გარეშე. რა თქმა უნდა, ის ლოცულობდა და შესთხოვდა ღვთისმშობელს დაბრუნებას, თავის დესპანასაც მშვიდობიან გზას უსურვებდა, მაგრამ მხოლოდ ლოცვის იმედად ყოფნა არ იკმარებდა, რადგან ვითარება ერთი მხრივ ძალიან რთული და უცნაური, ხოლო მეორე მხრივ ძალიან მატერიალური და ხელშეხახები იყო. ამიტომაც ყველა გზა უნდა გამოეყენებინა. მათ შორის ნატურალურიც. ეკლესიის ერთადერთი სტაბილური სტიქაროსანი მღვდლის თხოვნით უმალ მოიხიბლა, დაუფიქრებლად დაემორჩილა უმაღლესი აუცილებლობის ნებას, რადგან თავიდანვე დარწმუნებული იყო, რომ რაღაც განსაკუთრებული მისია, მნიშვნელოვანი როლი აკისრია.

ამბავი დღიდანვე გაერცვლა, არამხოლოდ მიმდებარე სოფლებსა და ქალაქებში, არამედ დედაქალაქშიც. მსხვილმა ტელევიზიებმა მაშინვე გამოაგზავნეს გადამღები ჯგუფები. ამიტომაც საძებრად გასულ სტიქაროსანს ხატის ასლის ამოღება აღარ დასჭირვებია. გარდა ამისა, მართალია, მცირედი სუბიექტური ინტერპრეტაციებით, მაგრამ მაინც ყველა იცნობდა სახეზე ღვთისმშობელს და ეს ამ შემთხვევისთვის პრიმიტიული დედუქტორი მეთოდიკა კომიკურად გამოიყურებოდა. ვინც კი სტიქაროსანს გზად შეხვდა, საპირისპირო კითხვებს უსვამდა, მომხადარის შესახებ უშუალო თვითხილველისგან რომ მოესმინა და ფარულად მის ადგილზე ნატურულობდა ყოფნას. სტიქაროსანს მოეწონა ინფორმატორის როლით გამოწვეული ყურადღების ცენტრში ყოფნა და დროებით თავისი პირველი, მაძებრის როლი გადაეცინა, რომელსაც ასევე ბავშვური და გულუბრყვილო აღტკინებით აღიქვამდა. მიუხედავად იმისა, რომ ძალეო ოცის გახდებოდა. სოფლიდან გამოსვლისას მარაგხაზე გუბეში ჩატომა. პავსეოვამ, როცა პირველად მოესმინა ქრისტეს წყალზე სიარულის ამბავი, სწორედ ამ გუბეში ცდილობდა იმავეს განმეორებას, მაგრამ სახლში ატალახებული და დასვრილი დაბრუნდა. მაშინ მიხვდა, რომ ქრისტე განსაკუთრებული იყო, არამხოლოდ უფროსების საუბრით, არამედ საკუთარი უნებლიე ექსპერიმენტითაც დაადასტურა. ამჯერად ის გატალახიანებული კი არა, განწმენდილი უნდა დაბრუნდეს.

* * *

საქართველო

საქართველო

ადრიან დილით სოფელში არქივების კაპოსი ზმოვიდა, რამდენიმე სასულიერო პირიც თან ახლდა. მათ ერთობლივი გადაწყვეტილება მიიღეს და სასწრაფოდ შეატყობინეს პატრიარქსაც. ხატის დედათა მონასტერში უნდა გადაესვენებინათ. მათი აზრით, დედათა მონასტერში ჩველ იესოს მცტ დედობრივ სიყვარულსა და სითვის მისცემდნენ, იქნებ დაეშეიძებინათ კიდევ. „ნამითაც არ შეუწყვეტია, მთელი ღამეა ტირის“ - უთხრა უძინარმა მღვდელმა არქივისკაპოსს. - დიდი განსაცდელის ჟამია. უახლესა არქივისკაპოსმა. მან მღვდელი გააფრთხილა, რომ ამ დროის შემთხვევაში სოფელი არ დაეტოვებინა და საზოგადო ღვთისმსახურება ჩატარებინა.

* * *

დედათა მონასტერში ხალხმრავლობა დილით დღე მატულობდა. მსურველები დილიდან იდგნენ რიგში, რათა ცოცხალი სასწაული საკუთარი თვალით ეხილათ. ხმები, რომ ცრემლები სასწაულებს ახდენდა და რამდენიმე ავადმყოფი განკურნა, მალე დაიწარა. რიგში მდგარი ქალები უწყვეტად დანარჩენებს, გუბნი ერთი მამაკაცი ეტლით მოედდა და აქედან საკუთარი ფეხით წავიდა. მონასტრის ხალხის მზარდ მოთხოვნაზე უარს ვერ ამბობდნენ. ამიტომ მთელი ღამე ქურჭლეს ცრემლებით ავსებდნენ. დღის განმავლობაში თუ შემოკლებდობდათ იქვე ამბატბდნენ, მაგრამ ცდილობდნენ მაქსიმალურად ეკონომიურად და თანაბრად გაეზნაწილებინათ ყველასთვის, ისე რომ რამდენიმე ბოლო რუხრემში დარჩენილიყო, რადგან წყლით დაბარ ქვეყანაში, არავინ უწყობდა, როდის შეწყდებოდა ცრემლები. მიუხედავად იმისა, რომ ექვსი საათიდან იწყებოდა, ბოლო-ბოლო მოწაზვნებზე სჭირდებოდათ დასვენება, თანაც მუდმივი ხმაური და დაძაბულობა ლოცვაშიც ხელს უშლიდა.

ერთი კვირის თავზე, მონაზონმა, რომელიც ხატს ღამეს უთევდა, რაღაც დანახლის იგრძნო. თავიდან ვერ გაერკვა, მშვიდად აგრძელებდა ბიბლიადან ერთ-ერთი ამონარიდის კითხვას, თუმცა კვლავ ვერ მოესვენა. რუხრემში გარემოს ჩვეული ერთფეროვნება დააჟღავნა. ტირილის ხმა აღარ ისმოდა. ხატს რომ დახედა აღარც ცრემლები სდიოდა. მონაზონი შეერთა, ვერ აეხსნა ეს კარგის თუ ცუდის ნიშანი იყო. „ხომ არაფერი მოუვიდა?“ სთვლიდა უნებლეთ. ის ხომ ღვთის ძეა რომელმაც ციფლილზე იმარჯვა, რა უნდა მოუვიდეს?! ფიქრობდა მდინარეებს ამაღლებდებოდა, დინების საპირისპირო ბედნიერება მოეცემა, რომელიც სხეულში წვრილი თევზით შეუტურდა. ალბათ ღვთისმშობელი ბრუნდება, - გაიფიქრა მან, - და როგორც კი მკლავზე მონაზონის ნაეცი შეისწორა, შემოსასვლელი კარისკენ გაეშურა.

* * *

ზამთრობით სოფელი სახლებამდამულ უდაბნოს ჰგავდა, რადგან მარადმწვანე ხეების ერთი ნერგე არსად იყო. ადგილობრივებისთვის რომ გეკითხოდ, რატომ - ნაკოფს არ ისხამს და მაგიტომო - გიბსს სუბედნენ. ზაფხულში კი ყველაფერი მზვანდ გვა-

ოდა. ნახევარი წელი გავიდა, რაც სტიქაროსანი სოფ-
ლიდან ღვთისმშობლის საძებნელად წავიდა. ნასვლი-
სას უკან იხედებოდა. ჩაკეტილ ჭიშკართან მისი ძაღ-
ლი იდგა და ისეთი თვალებით უყურებდა, პატრონის
ნასვლა წყინდა. სტიქაროსანმა შვერას ვერ გაუძ-
ლო. უკან მიბრუნდა, ძაღლს მოეფერა, მაგრამ რო-
გორც კი ნასვლა დააბარა ძაღლმა, კვლავ იხედებუ-
რად მიიმდინა, ჩანაყლიანებული თვალებით ამოხედა.
სტიქაროსანს სულსაშველთეული სევდა შემოაწავა,
მაგრამ თავს ძალა დაატანა, კარი დახურა და გამო-
ვიდა. უკან აღარ შებრუნებულა. წარმოიდგინდა, რო-
გორ დგას კართან ძაღლი და დანაღვლიანებული
თვალებით გასცქერის გზას. სტიქაროსანი ამ კად-
რის გონებრივ გაზოგავებას და ყურადღების მიმნი-
ვნელყოფას საკმეზე გადატანას ცდილობდა, რისთვის-
ცა სოფელს ტოვებდა. ძაღლი მართლაც, კი იდგა
და იყურებოდა, როგორც მას წარმოედგინა.

* * *

საქმიანად გამოწყობილი სოფლის გამგებელი
ტაძრის განაპირას მოსუვენრად მოძრაობდა და ცდი-
ლობდა, თავი ნებისმიერ ვითარებისთვის მომზა-
დებული და აქტიურ ჩინიონიკად წარმოეჩინა. ისეთი
კაცი იყო, შარავანდედის გარეშე ვერსად დადიოდა.
სანამ სადმე მივდიოდა, მისი შარავანდედი უკვე იქ
უნდა ყოფილიყო, როგორც იმ ადამიანების უმრავ-
ლესობა, თავისი ძირისამყაროში წარმატებულად
რომ ითვლება ან თავად თვლის ასე. მაგრამ მისი
წარმოსახვითი შარავანდედი სოფელში ჩასული პო-
ლიტიკოსების ფონზე - თავისიანი გასტყვევით
რომ ესაუბრობოდნენ - შეიკუმშა და მან თავი კვლავ
იმ პატარა ადამიანად იგრძნო, რომელიც ქვეცნო-
ბიერად არასდროს ტოვებდა და რომელსაც დიდი
მონდომებით მაღადა. ცენტრალური ხელისუფლე-
ბიდან ჩამოსულ რამდენიმე სამთავრობო წევრთან
შეხვედრამდე, გეგმებს აწვობდა, რომელთა გაზი-
არებასაც მათთან აპირებდა. გულის სიღრმეში გაბ-
რასდა, რომ ნატი სოფლიდან გადაასვენეს, რადგან
სოფელს ფაქტობრივად წაერთვა შესაძლებლობა
ჩრდილოდან გამოსულიყო და სხვადასხვა რეგიონე-
ბიდან ჩამოსულ მომლოცველთა სიმრავლით ფინან-
სურადაც გაბარებულიყო წელში. მას წარმოდგინი-
ლიც კი ჰქონდა, ეკლესიის მახლობლად როგორ ააშე-
ნებდნენ მცირე ზომის სასტუმროს, რათა მისთვის
მეტი ქვეყნიდან ჩამოსულიყო დაიჩინა შეძლებო-
დათ. მაგრამ მის გეგმას აღსრულება არ ეწერა, თან
მალევე გადავიწყდა, როცა რამდენიმე არხმა სა-
დასის გადაცემებში მიიწვია. ტელევიზიებს რეი-
ტინგული გადაცემები გამოუყვიათ. რელიგიურ გრძო-
ბებზე ლატენტური სპექულირებით ადამიანები ორი
საათით ეკრანებს მიაჯახდეს. თუცა ამჯერად ლა-
მის მიუღის სამუშაო პერსონალი თავადაც მიეჯახება
თავ-თავიანთ ტელევიზიებში გასულ გადაცემებს.
ერთ-ერთმა ტელევიზიამ მეტი რეზონანსულობისა
და დრამატიზმისთვის, რამდენიმე ათეულიც მოიწ-
ვია სტუდიამ. ამავე გადაცემაში საბჭოთავ მომწე-
ულმა ბიზნესმენმა სახალხოვ განაცხადა, რომ არ
დაიშურებდა რამდენიმე მილიონსაც კი, რათა სო-
ფელში ახალი, უზარმაზარი ტაძარი აეშენებინათ,
რასაც ოვაციები და ტაში მოჰყავდა. ბიზნესმენს ეგ-

ზალტირებული დიდებით შთაგონებული ჯგუფი
და და ოვაციებით გამხსნეველი ფიქრობდა, ცოლი
აუცილებლად შემირიდებოდა. ყველა გადაცემაში
მსჯელობის ძირითადი და საბოლოო ხაზი მეორედ
მოსვლას დაუკავშირდა. შესაძლოა, ანტიკრისტულ უკ-
ვე დაიბადა კიდევ. ანლოვებოდა ანტიკრისტის
შეიდნისი მმართველობა, რომელიც თავდაპირ-
ველად სათნოებისა და საყოველთაო ჰუმანიზმის
ნიღაბებზე მასობრივ სიმშობის მოპოვებაში, ხო-
ლო შემდეგ მსოფლიოზე გაბატონდებოდა. ეილაცი-
ბის მოსაზრებით, ჩვენს ქვეყანას განსაკუთრებული
მისია ერგო, რათა ამ სამშობლოს შესახებ მთელ
მსოფლიოს, მორწმუნე კაცობრიობას აცნოს. სა-
ბოლოოდ მაინც ვერ შეთანხმდნენ, მოვლენას ერ-
თმინიშნულივანი განსახულებს ვერ მიეცა და რო-
გორც პოლიტიკოსის, ისე ნეგატიურის კატეგორიე-
ში თანაბრად გაეჩინა. სასულიერო პირებსაც არ
ჰქონდათ ერთმნიშვნელოვანი პასუხი. მას შემდეგ,
რაც პირველი ტაში გაისმა, სტუმრებმა მით უფრო
უელეს ობიექტურობას და საკუთარ მორწმუნეს პუბ-
ლიკის ოვაციებს უსატყვისებდნენ. ნამყვანი თავს
ჩართული ვიბრატორიული ამოძრავებდა - ხან ერ-
თი, ხან მეორე, ხან მესამე სტუმრისკენ. ერთ ათე-
ლისტ, რომელმაც ირონიულად განაცხადა, ქრისტი-
ანებმა მონასტერში კი არა, პედატრთან წაიყვან-
ნეთო, სტუდიის დატოვება მოუწია, რადგან მის ხათ-
ქვამს მღვდლად აგვრისა მოჰყვა და კინაღამ ფიზი-
კურ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. საზოგადოე-
ბასთან ურთიერთობის სპეციალისტი, რომელიც
ოპიეტურობის იმიჯსა და ფართო საზოგადოების
სიმპატიებზე ერთდროულად ზრუნავდა და ამ იმი-
ჯით საკუთარ კონფორმულობას მოწვევებითი ნონ-
კომფორმულობით ნიღაბდა, მორწმუნეებს საკუ-
თარი თავის ჩათვლით, დამწვევებისკენ მოუწოდებ-
და, ღმერთი ეილაცი უბოლო ხუმრობებისგან ჩვენს
დაცვა არ ჭირდება, ჩხუბი ღმერთს გვაშორებსო.
მაგრამ მის ნათქვამსაც მწვავე შეფასება მოყვა და
ამის შემდეგ ხმა აღარ ამოუღია, შემაჯამებელ სიტყვა-
ში მოკლევ შემოიფარება, უკეთესის იმიდე-
ტივიზაციით. მცხეთიდან ჩამოსულმა დეკანოზმა
ბერი გაბრიელის სიტყვები გაიხსენა: „ძველი გველი
ამთავრებს დედამიწის შემოკრალვას. ის უკვე პი-
რით ნდევს თავის კუდს“. გადაცემა პოკალიპტი-
ური განწყობით დასრულდა. ერთ მედარეობი დაბა-
რეტივული არსზე, სპეციალური ინტერაქტივი მო-
აზნადეს: „როგორ ფიქრობთ, რისი ბრალია რომ
ღვთის რისხვა დაატყდა ქვეყანას? დასავლეთთან
ურთიერთობის, ერთმორწმუნე რუსეთთან კონფლი-
ქტის, არასამთავრობოების თუ ეშმასი“. ინტერაქ-
ტივის ბოლოს არასამთავრობოები ლიდერობდნენ
57%-ით. ეშმასა და ერთმორწმუნე რუსეთთან კონ-
ფლიქტმა, ბოლო ადგილი გაიყვანა 6-6%-ით.

* * *

სტიქაროსნის მეზობლად ერთი მოზრდილი ოჯა-
ხი ცხოვრობდა, რომელიც ხუთი წლის წინ გადმო-
ვიდა სოფელში. ისინი არ გამოირჩეოდნენ ადგი-
ლობრივებითან კომუნიკაციით და არც სტუმარ-
თმოყვარეობით, არც ეკლესიაში დადიოდნენ და
როგორც სოფელში ფიქრობდნენ, ღმერთის არ სნამ-

დათ. მომხდარნი ამბის შემდეგ სოფლის ნაწილმა რამდენჯერღვე სცადა მათი სოფლიდან გაქცევა. ერთხელ სახლს ცეცხლი წაუკიდეს, მაგრამ მღვდლის და რამდენიმე ადგილობრივის აქტიური ჩარევის შედეგად სახლი გადანავსა გადარჩა. შეკრებილებიც თანდათან დაიშალნენ. მაგრამ გამოუთავისუფლებელი აგრესია არ დამცხრალა. აგრესიის ერთგვარდმა გასროლამ მხოლოდ გააყუჩა და გადაავადა მისგან დაცლა. ნაწილი ჩაშლილი გაქცევნის გამო მღვდელზე იყო გაბრაზებული. რამდენიმე შემთხვევით გაისმა: „ურჯულოებს იცავ!“ „ეკლესიას ეერ უპატრონე!“ მღვდელს პასუხი არ გაუცია, არ ეცა-ლა, ხანდახან აქრობდა სახლის გავიდებულ მოაჯირსა და ადამიანებში. ცოტა ხანში, კვამლის გამო ას-თმის შეტევები გაუერთულა.

დღითი მიიწვ ადგა. როდესაც ეკლესიისკენ მი-დოდა თავში ქვა ესროლეს. ზურგსუკან სისამყეს შეზრდილი შიმნარევი ხმები გიგონა. კეფიდან სის-ხლმა იფეთქა. მღვდელი უკან არ შებრუნებულა, პირდაპირ ეკლესიისკენ დაიძრა და სანამ კარს გაა-ლებდა, მუხლებში მოიკცა და იქვე დევს.

როცა მღვდელმა თვალები გაახილა, შეხვეულ თეთარი არქიპისკოპოსი ედგა.

- ხომ გაგაფრთხილე, შენი მრევლის გვერდით ყოფილიყავი?!

- სხვათაირად არც მოვცეცეულვარ.

- არა! ვილაც ურჯულოებს გადაუდევი. დაგა-ვინყდა, რომ უკანასკნელ ყაშს შეიცხადნი მოვლენ, თავიანთი უღვითო გულისთქმებით მავალნი და კა-ცობრობას დაემუქრებიან? მათ ჩამოსვლამდე ხომ მჭიდროდა იყო სოფელში? არც ღვთისმცემი მიგვი-ლია საგანგაშო ნიშანი. რატომ მოხდა ეს ამბავი მა-ინცდამაინც აქ? განსაკუთრებული ცოდვა ტრია-ლებს სოფელში. აღსარებები გაიხსენე.

- არაფერი მნიშვნელოვანი. ადამიანების ყო-ველდღიური ცოდვები.

- ან არ უთქვამთ, ან მანამდე მოხდა. მამა გაიო-ზი გარდაცვლილია. შოდა, მაგ ოჯახის ბრალა ყვე-ლაფერი.

- იქნებ სოფელი არაფერ შუაშია. სხვა ნებისმი-ერი შემთხვევითი ადგილიც შეიძლება ყოფილიყო. სადმე ხომ უნდა მომხდარიყო.

- როდესაც ქრისტე ბეთლემში გაჩნდა, ამას თა-ვისი დატვირთვა ჰქონდა. სულერი იყო, სად გაჩნდებოდა. უფალი ვერ გაჩნდებოდა სადმე სხვა-გან. ღვთის ნებით, ასე იყო ჩადიჭრებული. როცა სოლომონ და გომორს რისხვა ეწია, ეს რისხვა ვერ ეწეოდა სხვა, შემთხვევით ქალაქს. მღვდელი არ უნ-და ახსენებდეს შემთხვევითობას. უფლის ხელში ყველაფერი კანონობრივია. უფალი უმიზეზოდ არც სასნაულის ადგილს არჩევს და არც რისხვის დროს.

- სოფელში მჭიდრობიანი და შრომისმოყვარე ხალხი ცხოვრობს. თუ უკანასკნელ მოვლენებს არ ჩაეთვლით, ბრაზი არასდროს გამოუხატავთ. შემო-ნებულები და დაბნეულები არიან.

- არ უნდა აღდგომილი წინ. ძე განდგომილები-სა ვერ მოვა, სანამ თვითონ განდგომილება არ იქ-ნება დედამიწაზე. შენ განდგომილებს გადაეფარე! სამართლიან რისხვას ხელი შეუშალე! განტყვების ვაცი ქირდებათ. ხომ ნახე შენს წინააღმდეგ გა-

ნენყენის. თუ დამაკმაყოფილებდნენ, მანამ ტყეების ვაცს არ მიიღებენ, სულიერად ვერ და-შვიდდებიან და შეიძლება ეკლესიასაც ზურგი აქ-ციონ, ჩვენ მოვეცხოვრება ტალახი. მითლი ქვეყნის წი-ნაზე თავს დამნაშავედ გმონობენ. დამაკმაყოფილე-ბელი ახსნა ჯერჯერობით არ გვაქვს. შემწიებული ადამიანის დარწმუნება ძალიან ძნელია.

- იმათ არაფერი დაუშვებიათ, თავისთვის ცხოვ-რობენ. სოფელში ყველა არ ფიქრობს ასე.

- უმრავლესობა ხომ ფიქრობს?! ის ადამიანები ურწმუნოები არიან და კიდევ ამბობ, რომ არაფერ შუაში არიან?! ხალხის თვალში ეკლესიის ავტო-რიტეტი არ უნდა დაეცეს.

მღვდელს სურდა შეპასუხება, რომ მთავარი ღი-რებულება ადამიანია. პავლე მოციქულის სიტყვე-ბის მოშველივც სურდა. უნდოდა თქვა, რომ გან-დგომილება მაშინ დასადავრებს, როცა ადამიანე-ბი ერთმანეთს მტრებად დასახავენ, მაგრამ აზრებს თავი ვერ მოუყარა. ომში პრავაშულობასთან ერ-თად ავტორიტეტებისადმი მორჩილებასაც შეეჩია და აღარაფერი უთქვამს.

* * *

ქალაქში ჩასულმა სტიქაროსანმა ახალგაზრდა გოგო გაიცნო, რომელიც ადრე მონაზვნობას აპი-რებდა, მაგრამ ბოლო დროს გადაფიქრებინა. ის კარვით, მარტო მოგზაურობდა. როცა სტიქარო-სანმა თავისი განზრახვის შესახებ მოუთხრო, მას-თან ერთად მოუნდა წასვლა. სინამდვილეში მას აქ-საქმის არა ლეითანტობის დანიშნულება, არამედ უბ-რავლად თავგადასავალი და სტიქაროსნის გულუბ-რყოლობა იზიდავდა. მას შემდეგ, რაც თავად და-კარგა გულუბრყვილობა და ცხოვრება ნაიფური სა-ბურველისგან გამოშვლად, ყოფა უფერული და უიწ-ტრესო გახდა. ის არც ლამაზი იყო და არც უსახუ-რი, ისევე როგორც სტიქაროსანი და ისევე როგორც ზოგადად ადამიანი. ადრე სატავდა კიდევ, რამდენიმე წლის წინ მაცხოვრის ხატიც დანერგა. ხატი სტა-ქაროსანს ფოტოანატის ეკრანზე აჩვენა. ამ დაქ-ტმა სტიქაროსანი ძალიან მოიხიბლა. მათ გადაწყვი-ტეს, რომ ღვთისმშობელი არა ხალხმრავლობაში, რომელიც ისედაც ყოველთვის იყო ეკლესიაში, არამედ განცალკევებაში, მარტო იქნება რომელიმე მიუღულ, მორეულ ადგილას, როგორშიც ბერები ცხოვრობდნენ ხოლმე.

ანამ სინამდვილეში მონაზვნობაზე უარს ჯერ კიდევ მაშინ თქვა, როცა მონაზვნობა გადაწყვიტა. მისი ცხოვრება გაქცევისა და უსრულებელი სერო-ებისგან შენდგება. ამიტომ მონაზვნობის გადაწყვე-ტილება წინდაწინვე კარგად გაცნობიერებული, გაქ-ცევისთვის იდეალური ერთ-ერთი გაჩერება იყო. ზუსტად ასე გავიქცა მხატვრობას, თავის პირველ შეყვარებულს, რომელთანაც მხოლოდ ორალური სექსი ჰქონდა, რადგან მონაზვნობისგან გაქცევა საბოლოოდ დასრულებული არ იყო. მან წინასწარ იცოდა, რომ ნებისმიერი ნაბიჯი, რომელიც არ უნ-და გადაეღებინა, თავიდანვე ჩაფიქრებული იყო იმის-თვის, რომ შემდეგ გაქცეოდა რაღაც ახალ პუნ-ქტამდე. ახლა ის სტიქაროსანთან ერთად თავის ყო-ველდღიურობას გაუზრდოდა. მარტო ხეტიალიც ყო-

ველდლიურობად ექცა. შენდევ კი მას გაეცეცოდა და ასე უზვეცტად ირბინდა, სანამ რაღაც ყოვლის-მომცველს და ზოგადს არ იპოვიდა ან ძალა გამო-ეცლებოდა. ძალის გამოცლა კი ყოვლისმომცველ ზოგადს, სიკვდილს შეერეკოდა.

ირაციონალიზმისა და რაციონალიზმის თანა-ბარი შეგრძნებით რამდენიმე დღე იარეს მთებში. ღამით, როცა კარავში ეძინათ, სტიქაროსანი ზურ-ვით ბრუნდებოდა ხოლმე. ერთხელ მოსალამაოე-ბულზე დადლილები მთის ფერდობთან ჩამოსხდნენ. სტიქაროსანმა ასოზე ანას ხელის შეხება იგრძნო და მაშინვე აღიგზნო. სტიქაროსანი შეხებისთანავე მიხვდა, რომ წინააღმდეგობის თავი არ ჰქონდა. მი-უხედავად იმისა, რომ თითქმის ერთი წელი იყო გა-სული, რაც მასტურბაციისათვისაც არ მიუშარათავს. ალბათ სწორედ ამიტომ, თვეების განმავლობაში დაგუბებული სექსუალური ენერგია სწრაფად მი-ანყვდა სისხლში. ისე, რომ სუნთქვა შეეკრა. ანამ შარკლის ცეცხლ ჩაუსხნა და შარდისგან გაეცეთლე-ბული სიკვდილდან ასო ამოეღო. როგორც კი ანამ ასო ენით ალოკა, სტიქაროსანი სიამოვნებისგან აკ-ენესდა. მას თითქმის ერთი კვირა არ ებნაოდა და მის თოს მწკლარტე, დამაყებელი გემო დაეცემა და, ასოებს ანას უკან არ დაუხვია. ასოს თავი პირ-ში მოითავსა და წოვა დაიწყო. სტიქაროსანს ისეთი შეგრძნება დაეუფლა, თითქმის უკვე მოკვდა, ყვე-ლა საზევრე გადალახა და სამოთხეში დაეცა ფეხი. ის რამდენიმე წამში ჩაიცალა თვეების ნაგრევები, დაგუბებული თესლით. ევონა თესლითან ერთად რწმუნისგანაც იცლებოდა. ანას პირი მთლიანად ამოუფსო, ტუჩის გვერდებიდან წვეთები ღვარად ჩამოსდიოდა. სტიქაროსანმა მასში ქალღმერთის გადაულახავი მშვენიერება დაინახა და საბოლოოდ დაანებდა. ქალღმერთმა ასო პირიდან გამოიღო და პირში დაარჩინილი თესლი ბალახზე გადაეფურთხა.

- ძალიან ბევრი იყო! - უთხრა მან და სტიქარო-სის ტუჩებში აკოცა.

- მაშატი! შენმა სტიქაროსანი და დაბნელო-ბისგან საცდელი სწრაფად ამოიწია.

* * *

მონაზონმა კარი გააღო. გარეთ მონოტიონური სიმშვიდე მსუბუქი ნიავის ნაბიჯებით გადაადგილ-დებოდა და სიერციდან ამოკრფილი ხმებისა თან დაბთრებდა. შორიდან ჩუმი ლაპარაკი მოისმოდა. როგორც ჩანს, ვიდეცები უკვე ჩამოსულიყვნენ. ისი-ნი, ცინც ჩამოსვლა დაავიანა და იმედგაცრუებუ-ლები გაბრუნდებიან უკან. საკუთარი შრომის ბურ-დები ერთად შეგუბეს, იმ იმედით, რომ ცრემლები განკურნავენ მათ, ან მათ შვილებს. რამდენიმე თვე-ში თავად მოუწვეთ ცრემლების დაღვრა და ამ ცრემ-ლებზე ხრჩობა. ეკონომიკური ჩაგვრის თუ მავანთა სიხარბის გავლით, ეკრანებიდან მაღალფარდოვ-ნად რომ იმოძღვრებთან. მედიაფოკუსებიდან გამო-ნაფური რესპექტებულური ზედაპირულთა სულ სხვადა მათ არასდროს ხებდა. მსხვილი ბენზინგა-სამართი კომპანიის და სწრაფი კვების ობიექტების მფლობელი თავის ოჯახთან ერთად შესასვლელ-თან იდგა და მობილური ინტერნეტით ქრისტეს ტი-რილის mp3 ეერსიას ინერდა. რიგში მდგომებმა სა-

უბარი უცებ შეწყვიტეს, როცა მობილურის ბიკრილის ხმა შემოესმათ. - ათისთვის თბილისში ვიქ-ნები. უპასუხა და გათიშა. - პაპ, ამას მხოლოდ საქ-მთან ზარებზე დაგაყენებ, მამი. თვითკმაყოფილმა გადახედა თავის ძვილს და თავზე ხელი ვააროხეა.

მონაზონი, ექსკლუზიური ცნობით გახევებუ-ლი, ნაბიჯებს აფურადებდა და ყოველ უპასუხო დუ-მილზე, სასიამოვნეთა იპყრობდა. დილის ცხრა სა-ათისთვის მდგომარეობა საგრძნობლად დაიძაბა. საინფორმაციო საშუალებებში ექსპერტები ვარაუ-დობდნენ, რომ შესაძლოა მსოფლიო საეკლესიო კრება დაინიშნოს. მაგრამ მთავარი საშიშროება ჯერ კიდევ წინ იყო. საღამოს სპეციალურ საინფორმა-ციო გამოშვებაში, ნაწყვეტმა აკანკალებული, ძლივს დაძირწილებილი ხმით წარმოთქვა: უღრმესი მწუ-ხარებისა და კრძალული ნიშნულებით, უწმინდესი და უნეტარესი, ქვეყნის პატრიარქი გარდაიცვალა. მო-სახლეობა სრულმა პანიკამ მოიცვა.

* * *

უდაბნოში ქალის უზარმაზარი ქანდაკება იდგა. სავსე სივით მონუმენტური და დიადი. უფრო ზუს-ტად კი - ბუნებრივად ამოცვეთილი უზარმაზარი კლდის მასივი, რომელიც ქალის ქანდაკებას ჰგავ-და. ქანდაკება ქვიშაზე იჯდა და ფეხები სწორბა-ზოვნად გაგშალა. ხელები მუხლისათაგნზე ჰქონდა დაწყობილი. თავი ოდნე ქვევით დაწრილი, ოთხი ფეხებს შორის მსხვილი ღარი მოუწინდა, საიდანაც წყაროსავით ანაკა მდინარე გამოედინებოდა. იმ ადგილას, სადაც ქალის ბარბაქები იყო, წყალი გუბ-ბუბუნდა და კლდეებში მოქცეული მცირე თაობის ნა-აგავდა. მუხლისათაგნთან წყალი თანდათან ვიწრო და სწორი ხდებოდა და სულ უფრო ემსგავსებოდა მდინარის სტანდარტულ კალაქს. მოწყობილ-ული სტიქაროსანი წყალი ჩახტა და თითქმის ერთი წუთი შეუჩერებლად სვამდა წყალს. მერე წყლის ძა-ლით გამოცოცხლებულმა ღარისკენ გაკურა, მაგ-რამ როგორც კი მიუახლოვდებოდა, და დაბნას უკან გამოიყვდა. ძალების უკანასკნელ გამოცლაზე, მე-ოთხედ სცადა ახლოს მიეცურა, მაგრამ ნაკად ძა-ლიან ძლიერი და სწრაფი იყო, შიგნით ვერ შეაღწია, ვერ მისხდოდა საკრალურ ზონას, საიდანაც განუყო-ფელ მთლიანობაში შერწყმული სიცოცხლე და სი-ლამაზე, ზოგჯერ შარდოდ გამოიმუშავებდა. მოლოდ-ლაგუბებულ თაობის ცენტრის გასვლა ცოტათი. ბოლოს მოშვებული მიჰყვა დინებას და გული კი-დევე ერთხელ დასწყდა, რომ წყალზე სიარული არ შეეძლო. დინებამ მიდევრებული სწრაფად წაიღო. ამ დროს გავლვიდა და სანახევროდ გამოიღო ზუღე-ბულმა გაიფიქრა, რომ სიზმრებს უფრო ესთეტი-კური დანიშნულება აქვთ, ვიდრე სიმბოლური და დახრჩობის სურვილი მოქმად. ორ თვეზე მეტი გა-ვიდა, რაც ანამ მიატოვა და მისგან მხოლოდ ზუთი-ოდე წიგნი დარჩა, რომელსაც თან დაატარებდა და უკვე მესამე წრეზე კითხულობდა.

ანა თერთმეტი წლის იყო დედ-მამა ერთმანეთს რომ გასცილდა. დედა გაქცა მამას თუ მამა მას და დედას ერთად, არ ახსოვდა. ალბათ დედა გაქცა და ამ გაქცევაზე ყველაზე მძიმე დალი დაახვა. დე-დას რომ არ დასმგავსებოდა დაგვიანებულ გაქცე-

გაქცეული

ვებში, გადაწყვიტა ნაადრევად ან დროულად გაქცეულიყო. სტიქაროსნისგან ნამოსული ნებისმიერთან გაჩერდებოდა, ვინც უფრო მეტად დააინტერესებდა, ვიდრე ააღელვებდა, და მცირე ხნით მაინც სახლის ილუზიით, ახალი უცხოის მომხმარებლობით გააბრუნებდა. მაგრამ ნაცნობი არ გაუტყენია. მსუბუქი ფლირტიც კი არ ჰქონია არავისთან და ნებისმიერ ინიციატივას უგულუბელყოფდა ორივე სქესის მხრიდან. მაშინ პირველად თვინო, რომ ძლიერი იყო და სიძლიერისგან გაქცევის დაუოკებელმა წყურვილმა მოიცვა. მაგრამ სიძლიერეს ვერ-სად გაქცევოდა.

ანა იმ ღამით წამოვიდა, როცა სტიქაროსანმა უცნაური სიზმარი ნახა და შუაღამით მათ შორის მცირე კამათი გაიმართა. სტიქაროსანს კენტვარი დაესიზმრა. თვითონ ონკანთან იდგა და თევშებს რეცხავდა. ონკანიდან წყალი არ მოდიოდა, მაგრამ სტიქაროსანი მაინც ისე აგრძელებდა ხელში მოქცეული თევშების ტრიალს, თითქოს ზევიდან წყლის ნაკადი ეცემოდა. ირგვლივ არაფერი იყო. მას ისეთი განცდა ჰქონდა, თითქოს ის, თევშები და ონკანი უკანასკნელი საგნები იყვნენ სამყაროში და მალე ისინიც არარად გარდაქმნებოდნენ. მაგრამ ეს განცდა გაქრა, როგორც კი ზევიდან ქვიშის წვეთი წამოვიდა. ქვიშის წვეთმა თანდათან უმატა. კოკის-პირულად წვიმდა. სტიქაროსანი ქვევით იხედებოდა, სურდა ქვიშის გუბებზე დაენახა, მაგრამ ქვიშის კონსტაბლები მისი ფეხების ქვევით ცვიოდნენ და არსად ჩანდა მათი დამინების კვალი. მოულოდნელად გამოიდარა. მზის ნაცვლად შორიზონტზე კენტვარი გამოჩნდა. რაც უფრო უახლოვდებოდა სტიქაროსანს, მით უფრო ნაცნობი სახის კონტურებს ხედავდა მასში. მაგრამ ვერაფრით იხსენებდა ვინ იყო, ამ ვის ჰგავდა. კენტვარს მსხვილი, ოდნავ აპროხილი უღელავები და მკაცრი, ატეხილი გამოსხევა ჰქონდა. ისეთი მზერა აქვს, სადაც გიყურებს, გეგონება ის ადგილი ამოგაქრა, ხელში დაიჭირა და ახლოდან ათვალიერებს. - უფრო გრძნობდა, ვიდრე ფიქრობდა სტიქაროსანი. კენტვარმა ნაბიჯებს აუჩქარა და სტიქაროსანს მალევე ჩაუჭროლა. როგორც კი გასცადა, სახე შემოატრიალა და გასახა: „თქვენ ნაძალეთი“!

სტიქაროსანს შეშინებულს გაეღვიდა. ვერაფრით გაიხსენა ამ სახის პატრონი. ბუნდოვან მოგონებაზე დაყრდნობით ივარაუდა, რომ ერთ ფილოზოფის ჰგავდა, რომლისაც თავად არაფერი წაეკითხა, მაგრამ მასზე მსჯელობისთვის და ერთი ბიოგრაფიული ეპიზოდისთვის მოუკრავს ყური.

- რაღაც მოვიფიქრე! - მხრის მირტყმით გააღვიდა ანა.

- რა?

- რა და...

- რა?

- შენ დახატავ ღვთისმშობელს.

ანამ ნახევრად მძინარემ, ისე რომ ნათქვამი არც გაუახსენებია, კარგად და ძილი განაგრძო. სტიქაროსანსაც ჩაეძინა.

ისევ ონკანთან იდგა. ამჯერად თევშები არ ეჭირა და ანაც თან ახლდა. ონკანიდან რძე წვეთავდა. ანა და სტიქაროსანი ცხარედ კამათობდნენ.

- როგორ უნდა დაეხატო? უნდა წარმოედგინა იქნება და კვლავ გაქრება. აქ საქმე საღებავებისთვის ფორმის მიცემაში არაა! ამის უკან დგას მთავარი სირთულე, როგორ შეიძლება ასეთი სრულყოფილი აზრად მოგსვლიდა?

- ვიცო, ვიცო რომ სისულელეა. სხვა რამე ვიგულისხმე. საღებავებით არ დახატავ.

- აბა?

- თესლით!

- გაგიჟდი?

- თესლი ხომ სიცოცხლის საწყისია, ყოველფეცოცხალის, არსებულის საღებავი. პირველსაწყისი. შოდა, აქედან აღმოცენდება ახალი სიცოცხლე... ახალი... - ენა დაება, ვერ თქვა, რის თქმასაც აპირებდა. ხმა ჩაუვარდა და შეშინებული სწორედ ამ დროს გაღვიძდა. ანას გამხეცვლული ცეცა.

- არაფერსაც არ დახატავ! არაფერსაც არ დახატავ! ცოდაა! როგორ შეიძლება მკრეხელობა?! გაიგე? ცხოვრებაში აღარ დახატავ. როგორ შეიძლება! თესლი უფრო ადრე გაჩნდა თუ ადამიანი? რა თქმა უნდა, ადამიანი. ღმერთმა გააჩინა! არაფერსაც არ დახატავ! ღმერთი? ღმერთი უფრო ადრე გაჩნდა თუ თესლი? თავი გაამხეებო! მომიწოდოს დახატვა! არაფერსაც არ დახატავ!

* * *

სტიქაროსანი წვიმის წყალში ბანაობს. ქვეყანა ცრემლებში დაცურავს. თუ ცურვა არ იგი დაიხრჩობი, თუ იგი - მოგვიანებით. ბავშვები კარტოფილს თლიან. დღეს ერთ-ერთის დაბადების დღეა დედა პრილაყიანი ენციკლოპედიის ანუქებს. პრაქტიკული მიზნები აქვს. მამა დარეკავს. პირდაპირა და უსუსური. საღამოს ყველანი ერთად ლოცულობენ. კარტოფილი გაფხვრ მოშხინებს. ქათამი იბარშება. არ დაიწება - ფიქრობს ბავშვი. დედა ლოცუნი ექსტაზშია. ცრემლები მოსდის. შეილს უცნაურად გახედავს ხოლმე. იმ დღეს დაიბადა, რა დღესაც პატრიარქი გარდაიცვალა. ბავშვი ნაწყენია. გრძნობს, რომ რაღაც დააშავა. სტიქაროსანი დღეებზე ფიქრობს, რომლებიც მნიშვნელობას კარგავენ. ადამიანური ზომები სამყაროს შესახებ. ბავშვი საათს უყურებს. ჩართული ტელევიზორის წინ, ნახევარ საათზე მეტია დედა თავაუღებლად ლოცულობს. მსუბუქად დამწვარ კარტოფილს უგემურად ჭამენ. დღეს ზეიმი აღარ იქნება. თითო ჭიქა ღვინოს უხმოდ წრუპავენ. სტიქაროსანს ბავშვობა აგონებდა. ლელვის ხეზეა შემომჯდარი. ტოტები საჭესავით უჭირავს და ირგვლივ მდგარ კარალიოკის, ამბის, მსხლის, თხილის ხეებს უსიგნალებს. ხეების საცობია. ხიდან ჩამოდის და გაზს ფეხით აგრძელებს. სახლში ახალგაზოგუხვარი, შუაზე გადატყეხილი მჭადის ომზივარია. მაგიდასთან ახალდაკრეფილი კიბურის და პომიდურის, ჭყინტი ყველის და მწვანოღებით შეზავებული სუნელის არომატია. დედამ ძილის წინ მხოლოდ მის დას და მძას აკოცა. ანტიქრისტე. უკანასკნელი დღეებია მხოლოდ ეს სატყეა ჩაეხმის ტელევიზორიდან. დედა დილით თვალმსაცემი სიფრთხილით უყურებს. და და მძას სხვაგან იყურებინა. ფანჯრისკენ. თვალებს შეთქმულებით არიდებენ. აბრაამმა შესანიშნავად ნაიყვანა თ-

ვისი შვილი, ახსოვს რელიგიის გაკეთილებიდან. ვერ ზედება, რატომ გაახსენდა მაინცდამაინც ახლა. სტიქაროსანი მომიდორს შუაზე გადაჭრის, სუნელს დანით წაუსვამს, ზევიდან ყველის ნაჭერს ადებს და ეზოში გარბის. მომიდორის წვენი ტუჩებზე ჩამოსდის. ყველის ნამცეცი კბილებში გაეჩირა. შიმშილი. ბოსტნეული მოენატრა. სალამოს დედა მამასთან ერთად ბრუნდება. მამას ჩაყარდნისი თვალები აქვს. სნისგან დანაოჭებული, აჭარხლებული სახე. ახალგაზრსულია. ჯერ კიდევ ქადის სუნი ახლის. ასე გამოიყურება უსაქმური. დედის ნათქვამს იმეორებს გულში. პირველადია, რომ მამის ნახვა არ უხარია. ადრე მთვრალიც უნახავს, უფრო დამოწმული. მაინც უხაროდა. კედლების ღებვისგან და კირისგან დაღაქევილ შარვალზე ეხუტებოდა. საეჭვოდ მოწესრიგებულია. არ უხდება. ყალბად უღიმის. და-ძმა ზურგით დგანან. მღვდელს არ ეცალა. არ მომისმინა. ჩურჩულებენ მშობლები. მერე საბლიდან მიჰყავთ. დაგვიანებული საჩუქრით აგულიანებენ. სტიქაროსანი ბიოლოგიურ განცხრომაშია. იჭინთება. ბოლო დროს სულ უფრო უკლო დეცეკაციას. ბავშვი კანკალებს. თავდაპირველი შიში მატულობს. ცნობისმოყვარეობას სძინავს. დედა და ნახა ციკად დასცქერის. ზიზღი კბილსავეთ იზრდება მათში. დამნაშავე. მათ არშემდგარ ურთიერთობაში. არშემდგარ ცხოვრებაში დამნაშავე იდენტურობაში. სტიქაროსანი კალბის ქალს და კაცს ხედავს. ზანტად მოდიან. ბავშვი მოჰყავთ. წამოხტება. შარვალი ხელით უჭირავს. მათი მიმართულებით გარბის. დამტოვებული. ხმამალა ყვირის. ღმერთთან ნარტო დამტოვებული. დამტოვებული უკან გარბის. ბავშვზე მეტად მშობლებს შეეძინათ. ღვთის ანგელოზი. ფრამენტებს ისხნებენ. სახლში ბრუნდებიან. ყველაფერი კარგადაა. უკეთესად ვიდრე აქამდე. იქაც და აქაც.

სტიქაროსანი დაუსახლებელ მიდამოებში მართო დახეტიალობდა და წარბოდეგნა არ ჰქონდა, რახდებადა ქვეყანაში. კალიბით და ველური თავ-

ლით იკებებოდა. და არამხოლოდ, ზოგჯერ ნადირობდა და თევზაობდა კიდევ. დროთა განმავლობაში თავისი თავის შეჩერებაში არსებიდან, თავისი თავის უარყოფით არსებად გადაიქცა. და ეს გარდასახვა მისთვის ტემპარატურის მოხელეების წამი იყო, რომელიც სიცოცხლის ბოლომდე ზედიდან არ გაუშვა. სჯობდა ახას მოვლენილობით ასე. ერთხელ გაეფიქრა ადამიანებში სულ სამჯერ გაევიდა, ხმა არავისთვის გაუცია. ჩუმად და ნაბიჯ-ნაბიჯ ჩაუარა ბაზრის გარემოვაჭრებს, ისე, თითქოს მათ სახეებზე გაცრეცილი ყოველდღიურობის მიღმა მდგარი იეროგლიფების ამოკითხვას ცდილობდა. უცებ შეწერდა, დახლზე დადებულ ბანანის ასხმულს ერთი ჩამოატეხა და გზა განაგრძო. ბოლოს ეკლესიასთან მივიდა და ერთ საათზე მეტხანს ფეხმოუცვლელად უმწერდა გუმბათს, თან ბანანის ქერქს ხელში კუჭავდა. ეს რიტუალი ერთი წლის შემდეგ ზუსტად იმავე რანსიმდევერობით გაიმეორა. ბოლოს, შესამედ გააკეთა იგივე და მას შემდეგ აღარ გამოჩენილა. წლების შემდეგ, სტიქაროსანს, რომელიც ასკეტური, ბერმონაზვნური ცხოვრებით გამოიყოფა ყოფით სინამდვილეს და საღამურად წასული ახალგაზრდები შემთხვევით აღმოაჩინენ მის გეგმას გამოქვეყნების შესახებულთან, წმინდანად შერაცხვენ და კვლავ დაბრუნებენ ყოფით რეალობაში. გვერდით ახას დატოვებული ბლოკნოტი და დაცული კალამი ეგდება, ყველაფრის თემა ვერ მოახერხა, არა დროის, არამედ კალმის გამო. მისი ჩანანურები მალე წიგნიდ გამოვა. თავდაპირველად იყო თესლი. სულ პირველ გვერდზე წაწერილი თვითონვე გადაეშალა, ისე, რომ სპეციალური ექსპერტიზა გარეშე ეყრავინ გააჩვენდა.

როცა ნაპირზე გამოგდებული ანა იპოვეს, ჯიბეში გაჭედული ცოცხალი ლიფსიტების გარდა ვერაფერი აღმოუჩინეს. ერთი კერის მკვდარი იტეხოდა. თვალები, რომლებიც ზღვასთან მიიყვანეს, ამოქმული ჰქონდა. ამბობდნენ, თავი მოიკლაო. ხელებზე, მხეგებთან, წყლისგან ოდნავ გაცრეცილი ნაია-

რეცეიბი ურანდა. რამდენიმე წლის წინაც უცდია თავის მოკვლა, მაგრამ გადაარჩინეს. პირველი თვითმკვლელობა ჯერ კიდევ სკოლის ასაკში დააპირა. მაშინ უცნობაა გადაარჩინა, როცა მოხავალ მატარებელს გაუწეა. იქნებ შოშ მატარებლის მოსვლამდე თავისითაც აეყვანებინა რუსთაველის, მაგრამ როგორც არ უნდა იყოს, ამ ფაქტმა სიკვდილთან თამაშს შეაჩვია. ამის შემდეგ ზუსტად ითხი თვითმკვლელობის მცდელობა ჰქონდა და ოთხიჯერვე უკანასკნელ წამებზე გადაარჩინეს. შეიძლება მისი თვითმკვლელობის მცდელობები აღარავითარ ეგზისტენციალურ ტკივილს აღარ ატარებდნენ, და არც სოციალური მიზეზები განაპირობებდნენ მას. უზარალოდ, თვითმკვლელობა ადრენალინის მიღების ყველაზე მძლავრ საშუალებად იქცა, ერთგვარ სახიფათო სპორტად. ბედით რომ მართლა ირონიული ყოფილიყო, ზღვისკენ სიკვდილთან სათამაშოდ მიმავალს მანქანა გაიტანდა და ადგილზევე მოკლავდა. მაგრამ ბედის ირონია უსაქმური პოეტების ხელმოცარული მიგნება. ამიტომ ის საკუთარი ფეხებით შევიდა და საკუთარი ხელებით შეცურა წყალში.

* * *

პრეზიდენტმა საგანგებო მდგომარეობა გამოაცხადა. ჰაერში თეოლოგიურ სასონარკვეთას შერწყმული მილიტარიზებული სუნი ტრინილებდა. საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ნაწილმა თავიანთი სამსახურებორიგი მანქანები სასწრაფო დახმარების რაზმებს გადასცეს, რომელთა დეფიციტიც განსაკუთრებით შორეულ სოფლებში იყო. საავადმყოფოების უმრავლესმა პაციენტებზე დაიკისო. ყველაფერთან ერთად ასევე დაიკისოებოდა იდეა. ერთმა საავადმყოფო ქსელმა მეორეს მიბაძა, იმ პრეპარატებზე, რომლებიც ხშირად მოიხმარებოდა, სპეციალური ფასდასკება დააწესა, როგორც პიარჯგუფის ხელმძღვანელმა მფლობელს განუცხადა, ეს აქცია ერთი მხრივ მომხმარებელთა თვალში აფთიაქისადმი სანდობას და კეთილგანწყობას, შესაბამისად მომავალში პოეტების ჩრდილში - რომელსაც ეკლესიის გადაწყვეტილებით თვითმკვლელობის უმძიმესი ცოდვა მიეცემა - უპატრონოდ ენყო მათი გვამები. კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრმა საჯარო განცხადება გააკეთა და გადადგა. მეორე დღეს მას რევიორული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის და ფინანსთა მინისტრიც მიყენეს. სწორედ ამ ნაბიჯით პირველად დაფიქსირდნენ ამომრჩევლების ცნობიერებაში, ეს ერთადერთი და საუკეთესო რეფორმა იყო მათი მხრიდან. თუმცა სამთავრობო გუნდისა და ოპოზიციონერების განცხადებს, იმდენად განიცდიან უწმინდესის და უნეტარესის გარდაცვალებას, რომ შრომისუნარიანობა და სამსახურისთვის აუცილებელი კონცენტრაცია დაკარგული აქვთ. ქვეყანაში ერთი კვი-

რით საყოველთაო გლოვა გამოცხადდა. ტელევიზორებში უარი თქვა გასართობ გადაცემებზე და ჟიური სრულად ტრავადის შედეგად შეძრულ ადამიანებს, ან თავად პატრიარქზე მოგონებებს და სხვადასხვა ტრადიციებზე გამართულ პარასკისებს მიუძღვნა. რამდენიმე ადამიანი, ვინც მანამდე ლიად აკრიტიკებდა პატრიარქს, სასტიკად სცემეს ქუჩაში. პოლიციას საქმის გამოძიება არ დაუწყია და უზარალებულებს უბრალოდ ურჩიეს, რომ სახლიდან გაემოსვლას და ხალხმრავალ ადგილებში სიარულის მორიდებოდნენ. მართლმადიდებლების ნაწილმა მონოდება გაავრცელა, სადაც ისინი ემიგრებოდნენ ძალადობას და ადამიანებს ქრისტიანური სიყვარულისკენ მოუწოდებდნენ. „ერის სულიერების დაცვის კომიტეტმა“ ისინი მოლაპტეკებად და ურწმუნოების დარაჯებად შერაცხეს, რადგან იმათ იცავდნენ, ვისმაც ცოდვებმა და მსხველდელობებმა ქვეყანა გადაგვარების საფრთხედ მიიყვანა. მათი თქმით, ისინი ღვთის მონები არიან და აღასრულებენ ღვთის სამართალს, ხოლო ლეიტანტმაგმობლები უნდა ძრმოდნენ მათი შიშით. საეკლესიო პირების მხრიდან ურთიერთგამომრიცხავი, ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებული პოზიციები ისმოდა. ერთი ბლოგერი წერდა, რომ სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს შორის მეუღლებელთა კომუნიკაცია, რადგან ერთმანეთისგან აბსოლუტურად განსხვავებული ენა აქვთ, რომელიც ჩაკეტილია საკუთარ თავში, საკუთარ სუბიექტურებაში და მისი ნაკეთილი კვლავიანობის პროცესში ერთმანეთთან გადაკვეთა ვერ ახერხებს. ყველა, ვინც ამ ენის მიღება, იზოლირებული და განდევნილია მისგან და თუ ასე გაავრცელდება, ჩართულობა და ერთმანეთთან კონტაქტი განსწავლავს მუდმივი მარცხისა და ანტაგონიზმისთვის. აგრესია და ძალადობა გამონეწელია ეკონომიკური მიზეზებით და სოციალური უთანასწორობით, ანუ ზაგერის სტრუქტურული ფორმებით და გარემოს იმ უარყოფითი ფსიქოსოციალური დეტერმინანტებით, რომლებიც პიროვნების, მენტალობის ფორმირებას ახდენენ. რელიგია კი იმის ნაცვლად, რომ ადამიანებში უწყვეტი მოძალებისთვის იბრძოლონ და აგრესიის, პროტესტის ადრესატი სწორად განსაზღვრონ, დროებითი ტკივილგამაყურების როლს ასრულებს და ილუზიამ აცხოვრებს მათ. ილუზიამ, რომელშიც უშრავლესობა სწავლების შინაარსსაც არასწორად იგებს და მას ცხოვრებაში დაგროვებული ბოლის და ბრბოს მორალურ ნილაბში შეუფერის შესაძლებლობას აძლევს, ისე, რომ ვერც ხედება, ადამიანებმა ადამიანებს კი არა, მოცემულობას, მიზეზებს უნდა ებრძოლონ, სადაც სოციალური და ეკონომიკური ჩაგრა ხორციელდება, განვითარების უთანასწორო პერსპექტივებია, იერარქია, ელტონი, ხელმეუწნდომლობა ხარისხიან განათლებზე, რაც საზოგადოებას უარყოფითი ემოციებით მუხტავს. სხვათა შორის შესაძლოა გამონეწელი იყოს ჯგუფებს შორის საწყისი განსხვავებით და არა დამოუკიდებელი ცვლადის გავლენით, იყო პირველი კონტარტი ბლოგერი. რა საჭიროა ამდენი ფილოსოფია, ბნელება არაა და მორჩა, აგრძელებდა ალექსის გოგო“. შემდეგ ძირითადად გინებისა და ძახილის ნიშნების გრცელი ჩამონათვალი იწყებოდა.

ბლოგს თანაბრად აკრიტიკებდნენ, როგორც ლიბერალები, ისე კონსერვატივები და მორწმუნეები. ნამდვილ გეოვებს დუმილი უნდებოდა, ანგაჟირებულ სიყალბეს ხმაური, ქადაქებდა ერთ-ერთი მღვდელი და Youtube-ის მეშვეობით ცდილობდა ხმა ღვთისა მეტი ადამიანისთვის მიეწვდინა.

* * *

ქალბატონი გუგული ოცდაათი წელია ბაღში მასწავლებლად მუშაობდა. ხელში ყოველთვის ცხვირისახოცი ეჭირა, ზამთრობით შუბლს, ზაფხულისკენ მეკრდის შუაგულს იწმენდა ოფლისგან. გუგული ბაღში მიმდინარე საკადრო პოლიტიკას გადაყვდა და დირექტორთან საჩუბრად იყო მოსული. მის ნაცვლად აყვანილ ახალ მასწავლებელსაც რამდენიმე ალესილი სიტყვით ეამბორო. გუგული ბაგების ცემის გამო გაათავისუფლეს, არც მანამდე აკლემდა ყვირილსა და ჩხუბს ბაგშეგებთან. ამჯერად ამბავი გახმაურდა და ბაგშეის შრომებზეც მკაცრი, კრიტიკული პოზიცია დაიკავეს. როგორც კი გუგულის მქექარე ხმაზე ბაგშეები გაისუსტებოდნენ, თავმოწმონენ, თვითმკაცრი გუგული ახალგაზრდა პრეტრიკანტებს მრატარაშენილგოვანი მზერით ეტყობდა: წესრიგსა და პრაქტიკაში უნდა ისწავლო! ბაღში ნახევარი წლის წინ აყვანილი ფსიქოლოგი, ცდილობდა გუგულისთვის ავტორიტარული აღზრდის მეთოდების ნაკლოვანებები აეხსნა. შესაძლოა ოჯახური პრობლემების პროექცია მათ დევნიყო კაცებში. ძალადობის მიმე, ტრამვატული ფსიქოლოგიური დღი ბაგშეებზე, რომელიც ავითარებს მწაგრელობას და ძალადობრივი ფორმებისადმი მიდრეკილბას, ართულეს სკოლაშიც და სამოშავლოდ, თავისუფალ წებელობაზე, თვითშეგნებაზე დამოკიდებულ ურთიერთობაზე აშეგოვებოდა. ასეთი მეთოდები ბაგშე არა თვითმშობლებთან, არამედ დასავის შიშს ეწევა, რომლის არარსებობის შემთხვევაში ეგრევე მოდუნდება და არაქმდითარაინი ხდება. სანაწამდმევოდ, გუგულის მე-19 საუკუნის ქართველი კლასიკოსის ციტატა მოჰყავდა: „ნუ გენაღვლებს სწავლაზე ყრმის ნკეპლის ცემით კივილი, მალ გამოთვლებს უსამლოდ მისი წყლულების ტკივილი“. დარწმუნებულად მოხსნივალ პასუხში, როგორც გამოცდილება და ბრძენმა გამოუცდელს და ახალგაზრდას, გამარჯვებულთა პედისტალიდან გადახედა ფსიქოლოგს. ფსიქოლოგს გუგულისთვის სურდა ეთქვა, რომ თავად მას აქვს ფსიქოლოგიური პრობლემები და საჭიროებს თერაპიას და თანადგომას, მაგრამ პროფესიული გამოცდილება და თავდაჯერება ჯერ კიდევ აკლდა და ვერ გაბედა, და საერთოდ, მიხვდა რომ თავიდანვე ურთიერთობის არასწორი სტრატეგია გამოიყენა, ფსიქოლოგს ურთიერთობის ფორმის შერჩევისას მეტი წინდახედულება მართებო. ბაღში დირექტორმა ფსიქოლოგს განუმარტა, რომ მისთვისაც გასაგებია მძიმე სიტუაცია, მაგრამ ამის გამო მასწავლებლების მოხსნა რომ დაიწყონ, ბაღების უმრავლესობა მასწავლებლების გარეშე დარჩება. სინაღვლეში თითქმის ყველა ბაღში ასეა, უბრალოდ ხმამაღლა არ საუბრობენ ამბავზე და რეფორმების უმრავლესობა, თანამედროვე მეთოდ-

ბის დანერგვის მცდელობები, ძირითადად ფორმალურად ტარდება. დასაწყისისთვის არც ესაა ურიგო. ტენდენციას ასე სწრაფად ვერ შეეცვლით, როცა ბაღში მასწავლებლების ხელფასი ასეთი დაბალია. ფიზიკური მართალია ნაკლებად, მაგრამ ვერ ბალუბრა ძალადობა თითქმის ყველგან ხორციელდება. გუგული მამის სამსახურიდან გათავისუფლების გადაწყვეტა.

ახლამ მასწავლებელმა გუგულის ლანდფაზე საბასუხოდ, ბაგშეებს თხოვნით მიმართა:

- აბა, ბაგშეებო, ჩაეცხუტოთ გუგული მასწავლებელს!

ბაგშეები სიცილ-კისკისით და გულწრფელი თამაშით ირგვლივ შემოერტყნენ გუგულის. თუმცა გუგულიმ თავიკაცებული ფულითუთით გაარღვია ჩახუტების წრე და დერეფანში გაივიდა.

- მოხელო ჩემს ასაკამდე! ვერ მოეწონებო! ღმერთი ყველაფერს ხედავს. მალე აღსრულდება სამართალი! თქვენ გარეგნით ეს ქვეყანა, თქვენი ბრალია ღვთისმშობლის წილხედური ქვეყანა ღვთისმშობლის გარეშე რომ დავრჩით! - ბოლოს მკერდზე ყოველთვის გამოსაჩენად გამოკიდებულ ოქროს ჯვარს ძლიერად აუკოცა და დარჩენილი ბრახის დასაბარვად ბაღშიდ გაარტე გაჯარდა.

ბაღის მასწავლებელი, რომელმაც რამდენიმე დღის წინ დაიწყო ბაღში მუშაობა, სახლში ბრუნდებოდა, როცა მას უფლის ანგელოზი შუქნიშნათან შეჩერებულს ნამოენია.

- სად არის შენი ღვთიკურთხეული შარავანდედი?

- დავტოვე, რადგან შარავანდედის გარეშე ვერაინი მცნობს.

- და შენი შეილიც დავტოვე, შენი წილხედური ქვეყანაც.

- თითქოს იესოს დედობის გარდა არაინი ვიყო! თითქოს ადამიანი კი არა, ფუნქცია ვარ, ქვის კერპი, წინასწარ განსაზღვრული, მიჩენილი როლით.

- აუცილებლად უნდა დაბრუნდე. და იმედებიც დააბრუნო.

- ცრუ იმედები, სიცოცხლის მოძრავ ძალას რომ აფერხებს.

- პირიქით, უმედობა აფერხებს.

- ჩემი შეილის სახელით ადამიანები ერთმანეთს ხოცავენ. ყველაზე დიდი ტორანების წყალობითაც არ დაღვრილა ამდენი სისხლი და არ გაჩენილა ამდენი შუელი.

- დღეს უკვე ნაკლებად.

- მისი სახელით იმდენს საეკლერიებენ, გუგულზე ვერავინ მშართელებიც კი განზე დარჩებიან. ჯვარს მამის კი არა, მას შემდეგ აუცეს, რაც აღდგა და არათუ სამი დღე, ოც საუკუნეზე მეტია ჯვარსაა გაკრული.

საუბარი კიდევ დიდ ხანს გაგრძელდებოდა და ვერ მალევედა ორბროგნების იმ კონდიციამდე, როცა ერთიც და მეორეც თავისებურად, საკუთარი შინაგანი პარმონის დარღვევის გარეშე გაიგებდა ნათქვამს და კმაყოფილებას და უკმაყოფილების ზომებით არტივად გამოჩნდებოდა ერთმანეთს, ეშმაკი რომ არ გამოჩნდიოყ. ის შუქნიშნზე ანთებული წითელი ნათურიდან გადმოძვრა და ტრეტურ-

ზე შედგმულ მანქანებს შორის სხარტად და მოქნილად გამოიარა.

- დედა! ღვთისაჲ, მზეო მარიამ! პირველი შემთხვევაა, როცა ანგდლოზი და ეშპაკი ერთმანეთს ეთანხმება. თავს ნუ იტყუებ. გთხოვ, რომ დაბრუნდე.

მარიამს ხმა არ გაუცია, რაც უფრო თანხმობას ნიშნავდა, ვიდრე უარყოფას.

- ნარმოგდგენია? ექვს პროცენტზე მეტი ვერ ავიღე. კონკურენციას ვერ ვუძლებ, აღარაფრად მთვლიან. თექვსმეტი მაინც ყოფილიყო, რაც მე ამ ხალხისთვის ცუდი გამოქვთებაა... სამზე ნორმალურ ქვეყანაში უნდა წავიდე. სხვა მტრები ჰყავდეთ! არა, ამ ხალხზე შენს ადგილას მეც გაგებრაზდებოდა. მაგრამ ახლა უნდა დაბრუნდე, ხომ იცი, რომ შენს ნებას საზრისი გამოცდილი აქვს. ზუსტადაც, ფუნქცია ხარ. და შენი ლიბოლუი გაქცევით ფუნქციონირებას ნუ აფერხებ.

მარიამს ეშპაკისთვის არც ამჯერად გაუცია ხმა. ანგდლოზს საყვდელიანი, ბრაზიანი თვალებით უყურებდა. დროებით! - ეშპაკი სიმღერის ღლინით და მუსიკალურ რიტმს აყოლებული თავდაჯერებული ნაბიჯებით გასცილდა მათ. შემდეგ შემოტრიალდა და შორიდან ორივეს გასაგონად წაიღიღინა:

*„მოდით წავიდეთ, ჩქარა წავიდეთ,
სიმღერებს მაინც იტაც წავიდეთ,
ამათ შემოურე არსად დამტოვებს ღმერთიიი“.*

* * *

ბალის დირექტორმა ვაკანტურ პოზიციაზე მოხსულ მამაკაცს დემონსტრაციული იმედგაცრუებით ამცნო, რომ ორი კვირის წინ აიყვანეს ახალი მასწავლებელი. სიცოცხლით, ენერგიით და ბავშვებისადმი მზრუნველობით სავსე, რომელმაც რამდენიმე დღეში მოახერხა ყველას კეთილგანწყობის მოპოვება. და უცებ, უცნაურად გაქრა. კვირაზე მეტია ვერ გამოჩენილა. თუ თქვენც რანდენიმე დღით ან თვით აპირებთ მუშაობის დანაყებას, თავიდანვე შეეთანხმდეთ, რომ კონტრაქტს მინიმუმ ერთი წლით გაგივლირებთ, რადგან კონკურსის სეულახალ გამოცხადებას და სხვა პროცედურებს ბევრი დრო მიეძღვნა. მამაკაცმა პირობა დადო, რომ ერთწლიან კონტრაქტს გააფორმებდა და კეთილსინდისიერად იმუშავებდა. როცა პირველ დღეს ბავშვებთან შევიდა,

ბავშვები ნალვლიანი მხიარულებით მსხვდნენ: სად არის მარიამ მასწავლებელი? აღარ მოვა?

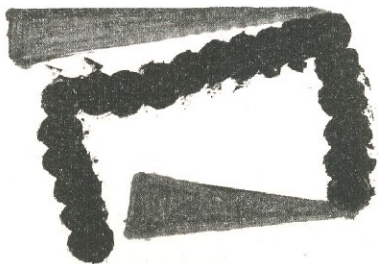
ხატზე ღვთისმშობელი გაქვევებული, მარადიულ უძრავობას შენივთებული გამოესახათ, ყრმა იესოთი ხელში, ოდნავ დახრილი თვალებით.

* * *

ღვთისმშობლის დაბრუნებიდან მეორე დღეს ექსპერტთა ჯგუფი ამტკიცებდა, რომ ღვთისმშობლის ხატთან დაკავშირებული მთელი ამბავი დადგმული იყო, რათა გარდაცვლილი პატრიარქის გამო გაჩენილი სტრესი და უიმედობა, მალევე შეეცვალათ სინათლით და იმედით. არგუმენტად იმასვე იმველივდნენ, რომ მთელი ამ ხნის განმავლობაში პატრიარქი საჯაროდ არ გამოხსულა და მხოლოდ ვიდუმიმართვა გაერცვლდა. გარდა ამისა, ამით პატრიარქის უმუალო თავგანწირვა, უფალთან სახსოვე და მისი დიდების მარავენდელი განამტკიცეს მორწმუნეთა თვალში და მტკიცეუელი, რთულად გადასატანი მოვლენა საბოლოოდ ზემოთ და ღვთისმშობლის დაბრუნების სიხარულით დაავიერგინეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში პატრიარქის გარდაცვალება ხალხისთვის ბევრად მძიმე გადასატანი და უფრო მასშტაბური არეულობის მომტანი იქნებოდა, ახლა კი ადამიანები ტრაგედიის ნაცვლად, დეიორ ჩარევის და მადლს ხედავენ მასში. თუნცა ამ ვერსიის პოპულარობა თავად ექსპერტებით და თითზე ჩამოსათვლელი ადამიანებით შემოიფარგლებოდა. ხოლო წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ტაძრის მოძღვარმა სოციალურ ქსელში სტატუსი დაწერა, რომელსაც ერთ დღეში ათი ათასზე მეტი გაზიარება ჰქონდა: პატრიარქი იმიტომ გარდაიცვალა, ღმერთთან პირადედ რომ ჩასულიყო და როგორც ერთ დროს ქრისტემ იხსნა სიკვდილით კაცობრიობა, ისე იხსნას ქართველი ერი.

* * *

გუგულიმ სახლიდან გამოსვლისას ფეხი წმინთხევეით ძაღლის ნეხში ჩააბიჯა. წყეული ქუჩის ძაღლები, უნდადა ეთქვა, მაგრამ გაახსენდა, რომ წინა ღამით ღვთისმშობელი ესტუმრა და გუგულე იმის გამოსწორებას შემირდა, რის გააზრებასაც ახლა იწყებდა. რა მათი რაღია, თქვა გუგულიმ და საპატრიარქოსკენ გასწავა.

ყველა საუკუნის ქართული პოეზიის ანთოლოგია გერმანულ ენაზე

მომზადდა შორენა შამანაძემ

ქართული წიგნის ეროვნული ცენტრის ხელშეწყობით გამოცემლობა POP Verlag-მა გერმანულ ენაზე თარგმნა და გამოსცა ქართული პოეზიის ანთოლოგია. გერმანულენოვან გამოცემაში გაერთიანებულია ყველა ეპოქის 80-ზე მეტი ქართველი ავტორის პოეტური ნაწარმოები. წიგნში შესულია ახალი, დღემდე გამოუქვეყნებელი თარგმანები.

კრებული - ქართული პოეზიის ანთოლოგია ნინო პოპიაშვილმა და გერტ რობერტ გრიუნერტმა შედგინეს. გერმანულენოვან თარგმანზე მუშაობდნენ გერტ რობერტ გრიუნერტი, შტეფი ხოტივარი-ოენგერი, ნაირა გელაშვილი, შაია ლისოვსკი, ნინო პოპიაშვილი, შორენა შამანაძე და თამარა ზიგერი.

წიგნს თან ახლავს აუდიო დისკი, სადაც ჩაწერილია 37 ქართველი პოეტის, მათ შორის გელაქიონ ტაბიძისა და ირაკლი ჩარკიანის ლექსები ავტორების შესრულებით.

კრებული მოიცავს შემდეგი ავტორების ნაწარმოებებს: იოანე ზოსიმე, დავით აღმაშენებელი, ჩაბუხაძე, შოთა რუსთაველი, დავით გურამიშვილი, ბესარიონ გაბაშვილი, ალექსანდრე ჭავჭავაძე, გრიგოლ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, რაფიელ ერისთავი, ვაჟა-ფშაველა, გალაკტიონ ტაბიძე, გიორგი ლევინიძე, ტიციან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, პაოლო იაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, სიმონ მიქოვანი, გრიგოლ რობაქიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, ლადო ასათიანი, მირზა გელოვანი, ტერენტი გრანელი, ნიკო სამადაშვილი, იოსებ ნონეშვილი, შოთა ნიშნიანიძე, შოთა ჩანტლაძე, გაბრიელ ჯაბუშანური, ითარ ჭილაძე, ოთარ ჭელიძე, ირაკლი აბაშიძე, შორის ფოცხიშვილი, მუხრან მაჭავარიანი, მურმან ლეშანიძე, ბესიკ ხარანაული, ვახტანგ ჯავახიძე, იზა ორჯონიკიძე, გივი გეგეჭკორი, თამაზ ჭილაძე, ანა კალანდაძე, ესმა ონიანი, ლია სტურუა, ჯანსუღ ჩარკიანი, გივი აღმაშენებელი, ტარიელ ჭანტურია, კარლო კაჭარავა, ნაირა გელაშვილი, გურამ ოდიშარი, დათო მაღრაძე, დათო ბარბაქაძე, ზურაბ რთველიაშვილი, ზვიად რატიანი, შოთა იათაშვილი, გიორგი ლობჯანიძე, ცირა ბარბაქაძე, ეკა ბაქრაძე, შალვა ბაკურაძე, ირმა შილაშვილი, ლელა სამნიაშვილი, რეზო გვითაშვილი, ცირა ყურამიშვილი, გავა ნახუცრიშვილი, ეკა ქვენიშვილი, რატი ამადლოშვილი, გიორგი კეკელიძე, დიანა ანფიმიაძე, ბელა ჩეკურიშვილი, ირაკლი კაკაბაძე, კატო ჯავახიშვილი, ნინო სადღობელაშვილი, ქეთი თუთბერძე, ალექს ჩილენიძე, პაატა შამუგია, ნიკა ჯორჯანიძე, ლია ლოქოკელი, ნიკო გომელაური, დავით დეფი, ირაკლი ჩარკიანი, ხალხური ლექსები.

Eine Anthologie georgischer Lyrik (Hrsg. Gert Robert Gruenert, Nino Popiaschwili), ქართული ლექსის ანთოლოგია (შემადგენლები: გერტ გრუენერტი, გერტ რობერტ გროპიასვილი), მთარგმნელები: გერტ რობერტ გროპიასვილი, შტეფი ხოტივაარი-იუნგერი, ნაირა გელაშვილი, მაია ლიზოუსკი, ნინო პოპიაშვილი, შორენა შამანაძე, თამარა ზიგერი. POP Verlag, 2015.

„ეს ანთოლოგია არის ნიშანდობილი წვენი ქვეყნების ლიტერატურის ისტორიაში“. ასე შეაფასა დოქტორმა **შტეფან ვაკეცმა**, საქართველოს გოთეს ინსტიტუტის დირექტორმა ქართული პოეზიის გერმანულენოვანი ანთოლოგია, რომელიც ახლახან გერმანიაში, გამომცემლობა **Pop Verlag**-მა გამოსცა და სადაც 80-ზე მეტი ქართველი პოეტის 300-მდე ლექსია შეტანილი. ანთოლოგია 578 გვერდისაა, მას ერთი აუდიო დისკი, სადაც 37 ქართველი პოეტი თავის თითო ლექსს კითხულობს.

ანთოლოგიის გამოსვლა ფართოდ შეაფასეს ქართველმა და გერმანელმა ლიტერატორებმა, მკვლევარებმა, ლიტერატურათმცოდნეებმა, პოეტებმა და მწერლებმა.

„დიდი სამოყვანით გვითხულობს ქართული პოეზიის თარგმანებს, რომელიც ამ შესანიშნავი კრებულით შინაარსს წარმოადგენს. ანთოლოგიური კრებული მასხოვს, 70-იან წლებში გამოვიდა ადოლფ ენდლერის ინიციატივით, რომელსაც ერეკვა ქართული პოეზია „რეა საუკუნიდან“. პირველი ცდა, რომელსაც უნდა პქონდეს გაგრძელება. ამას შეიძლება დამატოს მოსაზრება, რომ მსგავსი პოეტური ყოველთვის ცდად რჩება, რადგან ლიტერატურა, როგორც ადამიანის კრეატიული მოღვაწეობის ყველა სხვა სფერო, არის უსაზღვროდ პოლითემალური. მოცემული კრებული ერთ-ერთი ძირითადი ღირსებაა, ჩვენი აზრით, არის ის, რომ იგი მკითხველს აგრძნობინებს თავისი შინაარსის ზუსტად ამ უსაზღვრო მრავალსახეობას.“ - აღნიშნა ქართული წარმოშობის გერმანულენოვანმა მწერალმა და ფილოსოფოსმა, გივი **მარგველაშვილმა**, რომელიც თავად მონაწილეობდა 45 წლის წინ გამოცემული „რეა საუკუნიდან“ ქართული პოეზიის“ კრებულის თარგმანში. ეს კრებული 1970 წელს გამოიცა თბილისში, ბერლინში, საქართველოს კულტურის სამინისტროს ხელშეწყობით.

„მნიშვნელოვანი ლიტერატურული ნაწარმოების ყოველი კარგი თარგმანი წარმოადგენს ყველაზე მტკიცე ხიდს უცხო სულებს შორის, რომლებიც სხვადასხვა ენებში ცხოვრობენ და რომელთაც ასეთი ხიდები სჭირდებათ. საქართველო - ძველადგეგმილი ქრისტიანული კულტურის ქვეყანა - მიეკუთვნება იმ ქვეყანათა რიგს, რომლებსაც განსაკუთრებული ლტოლვა ახასიათებთ გერმანული კულტურის, ლიტერატურისა და ფილოსოფიის მიმართ. თვით მოსტახატოთა ენების ამ საყოველთაო კრიზისშიც კი სრულდება გერმა-

ნულენოვანი ლიტერატურის ახალი მნიშვნელოვანი თარგმანები და კვლევები, მაგალითად, დავახაზებები „ფაუსტის“ შესახებ (შესანიშნავი თარგმანს და რაინერ მარიას რილკეს რჩეულ ნაწარმოებთან (თარგმანები და გამოკვლევები რილკეს შესახებ) კრებულის ზუთ ტომად გამოცემას.

ქართული პოეზიის ანთოლოგია, „Ich aber will dem Kaukasus zu.“ წარმოადგენს გერმანული მკითხველისთვის ქართული პოეზიის ერთიანი სურათის გაცნობის მეორე მნიშვნელოვან ცდას. (პირველი იყო „Die georgische Dichtung aus acht Jahrhunderten“ რეა საუკუნის ქართული პოეზია ბერლინი, 1970). 240 ლექსიდან შემდგარი კრებული წარმოადგენს იმ ადამიანთა დაუღალავი შემოქმედებითი შუაშობის შედეგს, რომლებსაც კარგად ესმოთ, რომ მიუხედავად უდიდესი ძალის ხმებისა და თავგანწირვისა, თარგმანს საქმე აქვს ყოველთვის რაღაც მიუღწევლობა. გერმანული პოეტისა და მთარგმნელის ფილიგრანული, გულმოდგინე შუაშობა საგანგებო აღნიშვნის ღირსია, აღნიშნავს მწერალი, პოეტი, მთარგმნელი, გერმანისტი, „კავკასიური სახლის“ დირექტორი, **ნაირა გელაშვილი**.

პროფესორ **ალექსანდრე კარტოზიას** შეფასებით, „ადოლფ ენდლერისა და რაინერ კიპის შესანიშნავი ანთოლოგიის გამოცემიდან 45 წლის შემდეგ გამოსული ეს პოეტური კრებული გვიქმნის ახალ და დღემდე ყველაზე მასშტაბურ წარმოდგენას ქართული პოეზიის შესახებ. ეს არის წიგნი, რომელიც უპირობოდ იმსახურებს ყურადღებას და ეს არის თარგმანი, რომელიც უპირობოდ იმსახურებს მადლიერებას“.

„ბოლო პერიოდში ქართული მწერლობა სულ უფრო მეტად მისაწვდომი ხდება საერთაშორისო ლიტერატურული წრეებისათვის, რაც, უდაოდ, ქართული წიგნის ერთგული ცენტრისა და მისი მიზანმიმართული კრეატიულობის დიდი დამსახურებაა. ქართული ლიტერატურა აქტიურად ითარგმნება მსოფლიოს სხვადასხვა ენებზე; ამ პროცესში დიდი ყურადღება ეთმობა გერმანულენოვან თარგმანებს, რომლებიც არა მარტო უნდა გააცნოს ქართული ტექსტები მაღალკვალიფიციან გერმანულ მკითხველს, არამედ - შეაგრძნობინოს ქართული მწერლობის ხიბლი. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება ქართული პოეზიის ანთოლოგია, შინაარსობრივად და თემატურად მასშტაბური, მოცულობითი ფორმატის მქონე გამოცემა, რომელშიც ქართული პოეზიის ძალზე ფართოდ და საინტერესო სპექტრია წარმოდგენილი. წარმატებას ვუსურვებ წიგნს!“ **პროფ. ირმა რატაიანი**, **ნინო რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორი**.

„ეს არის ყოველმხრივად, ძალიან სანაქებო წიგნი, რომლის გამოჩენა ძალზე მნიშვნელოვანად უნდა შეფასდეს. გამოცემილია მიერ ავტორების შერჩევა გვიჩვენებს ნაციონალური პოეზიის აზროვნების სიღრმეს. ეს გამოცემა ნათლად წარმოაჩენს, თუ რამდენად დახვეწილად შეიცა-

ნენ მთარგმნელები ქართული ლექსები გერმანულ ყალბოში (ფორმაში) მოქცეა. მათ შეძლეს ისეთი კრებული წარმოედგინათ, სადაც როგორც ცალკეული, ისე ქართული პოეზიის კონტურები თანაბრად არის წარმოდგენილი. ანთოლოგიის გამომცემლებმა თანამად შეიძლება იფიქრონ, რომ მათ შექმნეს რაღაც დიდებული. ეს იქნება გერმანულენოვან სამყაროში ერთ-ერთი ხანგრძლივი კულტურული მიღწევა ქართული კულტურის განვითარების საქმეში. სასურველია, რომ ანთოლოგიას გაეცნოს მკითხველთა ფართო წრე. **პროფესორი პაინც ფენიხი, კავკასიოლოგი, იენის უნივერსიტეტის კავკასიოლოგიის განყოფილების დამფუძნებელი.**

„საქართველოში ლანდშაფტთან, ძველ საეკლესიო არქიტექტურასთან, განყოფილ მაგიდებთან და უმშვენიერეს პოლიფონიურ სიმღერებთან ერთად განსაკუთრებით მოვიხიბლე ევროპული აზროვნებითა და ლიტერატურით, რომელიც შენარჩუნებულია თვით მაღალ მთებშიც კი. მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ენის ფორმა და ფორმადობა ძალიან რთული სათარგმნელია, ახლამან გამომცემელი ანთოლოგია ფართო თვალსაწიერს გვიქმნის ქართული პოეზიის სიმდიდრეზე თვლის გასაღებს. **ეკჰარდ მაასი, ბერლინის გერმანულ-კავკასიოლოგიის საზოგადოების დამფუძნებელი და თავმჯდომარე, უბელიცისტი, მთარგმნელი, გამომცემელი.**

ქართული პოეზიის პირველი ანთოლოგია 1887 წელს გამოცემისას ართურ ლასტუმა ილია ჭავჭავაძის ხელშეწყობით გერმანიაში, ლაიპციგში. ქართული პოეზიის მეორე ანთოლოგია 1970 წელს გამოიცა ბერლინში. ახლად გამოსული ანთოლოგია ამ ტრადიციის განგრძელებელია.

„თავს მიტოვებულად ვგრძნობდი და რადგან სხვა არა დამრჩენოდა რა, მიეპოურე ჩემს კავკასიას, ვთარგმნიდი რუსულ ნოველას, ეს მაძლევდა ნუგეშს...“ წერდა კარლ აუგუსტ ვარნჰაგენი **Karl August Varnhagen 1840 წლის 7 ივლისს, როცა მიხილ ლერმონტოვის „ბელას“ თარგმანს იწყებდა. ამ იდუმალენი მოცულ სამყაროში, რომელიც გერმანულ გადასახლებულებს ჯერ კიდევ 200 წლის წინ ხიბლავდა, ახლა უკვე შეგვივართ ახალ ლიტერატურულ მეგზურს – პოლდერ-ლინის სტრიქონით დასათარგმნელ კრებულს „Ich aber will dem Kaukasos zu...“ ეს არის მნიშვნელოვანი (და თანაც საკმაოდ მოხერხებული) ლირიული გზამკვლევი, რომელიც საქართველოს კარს ფართოდ აღებს. ის აგრძელებს იმ ტრადიციებს, რომელიც არტურ ლასტუმა Arthur Leist (1900) და ნოდარ რუხაძემ Nodar Ruchadse (1978) დაიწყეს. ალბათ, არ არსებობს უცხო ქვეყნის ენობრივი თუ წარმოდგენითი სამყაროს შეფასების უკეთესი ხერხი, ვიდრე ამგვარი პოეტური კრებულები.**

სწორედ პოეტები არიან ისინი, ვინც აკვირდებიან რომელიმე კულტურის ხალხის ოცნებებსა და ტკივილებს, წარმოსახვით ხატებსა და წარ-

მოდგენებს, კონფლიქტებსა და მისწრაფებებს. პოეტები აგრძელებენ მათ, გამოსახავენ მათ ენაში და ინახავენ არქივის სახით. აგრ უკვე მრავალი ნელია, რაც ვიცნობ ამ წიგნის გამომცემლებს: რაინდანდელ ლირიკოს გერტ გრუნერტს **Gert Gr nert** და ლიტერატურათმცოდნე ნინო პოპიაშვილს. ვიცნობ მათ, როგორც ქართული კულტურის გერმანულ-ქართულ შუამავლებსა და ქართული კულტურის დაუღალავ დამცველებს. და აი, მათ იმოყვს ერთმანეთი და 240 ლექსით თერთმეტი საუკუნისა – ნახევარი მათგანი თანამედროვე პოეტებს ეკუთვნის – შექმნეს საქართველოს პოეზიის დღემდე ყველაზე მასშტაბური პალატა. თუმცა მათი არჩევანი არ ყოფილა „ლიტერატურის კანონი“, ისინი მიზნად ისახავდნენ არა წარმომადგენლობითობისა და გამორჩეულობის წარმოჩენას, არამედ ითვალისწინებდნენ ხმათა მრავალფეროვნებასა და ავლენდნენ საოცარ გულისხმიერებას იმის მიმართ, რაც ცენცტრალურ გზაზე ხარობს და ამიტომაც ხშირად ყურადღების მიღმა რჩება. ერთი სტილისტური ხერხი განსაკუთრებულად გამოარჩენს ამ ზღვისპირა და მთავორიან ქვეყანას – ესაა ბუნების მეტაფორები. ცხოველთა და მცენარეთა სამყარო, მდინარეები, ამინდის ცვლილებები, შელენადის დროები და ბუნებრივი სტიქიები – ყველაფერი ამას ყოველთვის ეიშობს სიტყვაუხვი აღწერა. თუმცა ლექსების თემა აგრეთვე სამშობლოს სიყვარული და ტკივილი მისი მდგომარეობის გამო, სიყვარული და ვნება, გულისყური აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ლიტერატურისა და ხელოვნების მიმართ, სოციალური ცხოვრება ურბანიზირებულ და ინდუსტრიალიზებულ სამყაროში. ზოგიერთი ლექსი მოცემულია ორიგინალში – ეს მათთვის, ვინც იცნობს ქართულ ენასა და დამწერლობას, ზოგიერთს ახლავს კომენტარი, აუდიო CD კი მკითხველს აძლევს საშუალებას ქართული ენის იდუმალი და მშვენიერი პოლიფონია დატკბეს. თუ მოკლედ შევაჯამებთ, ეს არის წარმატებული და საყურადღებო ანთოლოგია, რომელიც მისაღები ყველასთვის, ვისაც პოეზია და მსოფლიო ლიტერატურა უყვარს. **მოცემული ნიკოლაუს ვაიერი, – მწერალი, მთარგმნელი, კრიტიკოსი, ვარნჰაგენის საზოგადოების თავმჯდომარე.**

ეს მოცულობითი ანთოლოგია შთამბეჭდავი პოეტური მოგზაურობაა კავკასიაში. ის წარმოადგენს საქართველოს ლირიკულ მრავალფეროვნებას მე-11 საუკუნიდან დღემდე, თანამედროვე მივიერ ახალგაზრდა ავტორებს, რომლებიც მოიფერნისა და პოსტმოდერნის გავლენის თაგისებურად ავლენენ და ქართული პოეზიის სიცოცხლისუნარიანობას ახალ აქცენტებს ამატებენ. გერმანიაში თუკი ვინმეს უნდა, ამ უცნობ ქვეყნის პოეზიას გაეცნოს, მას ეს კრებული აუცილებლად გამოადგება. **ალექს კუტში, პოეტი, სხვადასხვა პოეზიის ანთოლოგიის გამომცემელი.**

ზაზა აბზიანიძე

ფიქრები „საპარადო“ სადარბაზოსთან

ირმა რატიანი: „ქართული მწერლობა და მსოფლიო ლიტერატურული პროცესი“, თბილისი, თსუ-ს გამ-ბა, 2015 წ.

როდესაც შენი ქვეყანა ევროპის საპარადო სა-
დარბაზოსა მიჩნეული და „ადამიკული“ კარის
გაღებას ელოდება, საქართველოს ევროპული ორი-
ენტაციის დამადასტურებელი ყოველი გამოკლე-
ვა თუ არტეფაქტი ათმა მნიშვნელობას იძენს.
დღევანდელ კონტექსტში ასეთი აქტუალობა შეი-
ძინა ირმა რატიანის მონოგრაფიაზე „ქართული მწერ-
ლობა და მსოფლიო ლიტერატურული პროცესი“.
აქვე უნდა აღვნიშნო, რომ ჩვენი ხელთაა ძალზე
აქტუალური, ოღონდ ნამდვილად არაკონსუეტუ-
რული ნივთი, რომლის ერთი მთავარი ღირსება ისაა,
რომ მისი საკვლევი სივრცე არა პოლიტიკური, არა-
მედ ესთეტიკური, ეთიკური და ფილოსოფიური კო-
ორდინატებით განისაზღვრება.

„პოლიტიკა“ აქ მხოლოდ კულტურული ორიენ-
ტაციის ვექტორს გულისხმობს და მთელ გამოკ-
ვლევას გასდევს სიღრმისეული დაკვირვება ბინა-
რულ ოპოზიციებზე ქართული კულტურის აბსორ-
ბაციისა და რეზისტენტულობის უზარმაზრობის.
მონოგრაფიაში თავმოყრილი გამოკვლევებისა
და ესეების უმეტესობა გამოქვეყნებული იყო ჩვენს
ბოლოდროინდელ სამეცნიერო და ლიტერატურ-
ულ ჟურნალებში. მაგრამ ერთმანეთის გვერდი-
ვერდ, ინტელექტუალური ხარატივის სიუჟეტურ
მთლიანობაში, მათ ახალი განზომილება და ხარის-
ხი შეიძინეს.

ავტორისეული ყურადღება აქ კონცენტრირე-
ბულია „ქართულ ნაციონალურ ლიტერატურულ
კანონზე“, რომელიც შუა საუკუნეებში „ქრისტიან-
ობის პოლიტიკური და იდეოლოგიური მარკერ-
ებითა მოტივირებული“, ხოლო „რომანტიზმის ტაბუ-
ზე... დასავლურ კონტექსტულურ-ესთეტიკურ ეკლ-
ში ჩაბრუნებასა და ეროვნული თვითგამორკვევის
ახალ საფეხურს აღნიშნავს...“.

„ქართული ლიტერატურული კანონის“ ევოლუ-
ციის თვალმომკვლეობის ავტორი მუდმივ ფონად
წარმოისახავს მსოფლიო ლიტერატურულ პროცესს,
„რომელთა თანხმობას ან წინააღმდეგობაშიც [ეს
კანონი] ყალიბდება... ნაციონალური იდენტობის
დაცვის აუცილებელი პირობით“.

აქ, ირმა რატიანი, როგორც ნესი, არ კმაყო-
ფილდება მხოლოდ აღწერილობითი ასპექტით
და ზაზაგზა მკითხველს ლიტერატურის თეორე-
ტიკოსის თვალთ დაწახული ენარობრივი ნოვაცი-
ებისა თუ სიღრმისეული მეტამორფოზის (ძველი

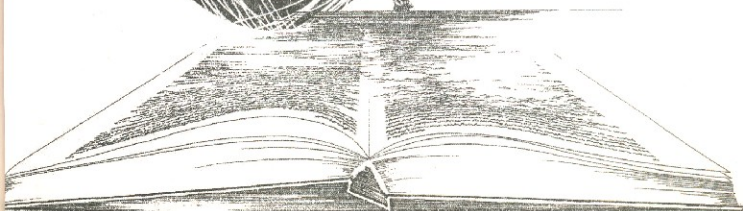
ქართული მწერლობიდან დაწყებული) „თანამო-
ნილედ“ ხდის. აქ იგი ეყრდნობა ისეთი ავტორიტე-
ტის მეთოდოლოგიას, როგორიც თანამედროვე ნა-
რატოლოგიის დამფუძნებელი ფერარ ჟენტი გაზ-
ლაგო (ეერძოდ, ჟენეტის 1988 წელს გამოქვეყნე-
ბულ ნაშრომში - „ნარატული დისკურსის გადა-
სინჯვა“ განვითარებულ თვალსაზრისს).

ვიდრე რომანტიზმის ეპოქაზე დაიწყებდეს სა-
უბარს, „ქართული მწერლობისა და მსოფლიო ლი-
ტერატურული პროცესის“ ავტორი ხაზგასმით აღ-
ნიშნავს, რომ ჩვენი მწერლობის მიერ საუკუნეთა
განმავლობაში არჩეული გზა“ - ეს იყო გზა ევრო-
პისაკენ, იმ ლიტერატურული და საზოგადოებრივ მო-
დელისაკენ, რომელსაც დასაბამიდან ბუნებრივად
ეკუთვნოდა არსობრივად ქრისტიანული ქართუ-
ლი მწერლობა“.

XIX საუკუნის „ქართული ლიტერატურული ის-
ტორიის“ (რომელსაც მონოგრაფიის მესამე თავი
ეთმობა) დომინანტა სათაურშივეა გამოტანილი:
„ქართული რომანტიზმი და რეალიზმი. ბრძოლა
ახალი ქართული იდენტობისათვის და მისი ფორ-
მირება“. მონოგრაფიაში ცალკე ქვეთავი ეთმობა
რომანტიზმის ეპოქას, რომელშიც უკვე მკაფიოდ
გამოიკვეთა ქართული კულტურის ევროპული ორი-
ენტაცია (რომანტიზმის ხანა. ახალი იდენტობის
სათავეებთან“).

„ეპოქა“, რაღა თქმა უნდა, ხმამაღალი განაცხა-
დია... თუ ქართული რომანტიზმის შეფასებაში ქვე-
მარიტი რეალისტები ვიქნებით, უნდა ვაღიაროთ,
რომ ევროპელ რომანტიკოსთაგან განსხვავებით,
მათ ქართულ კოლევებს არც უფიქრიათ, რომ ერ-
თი რაიმე დიდი გაერთიანებულნი არიან ლიტერა-
ტურულ მიმდინარეობასა თუ სკოლაში. მათ არ
ჰყოლიათ არც გზის გამკვალავი ფილოსოფოსები
და არც მეგობარი ესეისტები. ეს არის რამდენიმე,
გამორჩეული ნიჭით დაჯილდოებული ადამიანის
„ლიტერატურული სიმარტოვე“ სამხედრო არის-
ტოკრატიისა და „მონღელ ინტელიგენციის“ გარე-
მოცვაში, რომლებიც, გამობრძმდები რუსული ად-
მინისტრაციის პრისიპარ დარჩენილი, არმეზგა-
რი ამბოხის შემდეგ (1832 წ.), სახიფათო სისწრა-
ფით კარგავს ოდინდელ რეზისტენტულ უნარს.

რაც მთავარია, აღმესაზღვრე ჭავჭავაძეც, გრი-
გოლ ორბელიანიც, ვახტანგ ორბელიანიც, ნიკო-
ლოზ ზარიაშვილიც ამ სიციუმის ორგანულ ნა-
ნილს წარმოადგენენ და მხოლოდ სიკვდილს შეზ-
ნდენ მოინათლებიან „რომანტიკოსებად“. მაშინდა
გამოიკვეთება მათი გამაერთიანებელი იდეებიც;
მათი მემკვიდრეობის მნიშვნელობაც და მათი „ლო-

ტერაპიული სიმარტოვის“ ჭეშმარიტი დრამა-ტიზმი.

ამიტომაც, როდესაც ჩვენს თავს ვეკითხებით – მაინც როგორ ამოიზარდა რომანტიზმის ობოლი ნერგი იმდროინდელ მწირ ინტელექტუალურ ნიადაგზე, ისევ მალარმე თუ დავენცმარება, რომელმაც დალონებულ დეგას შეიღებებზე - „იდეები მაქვს, მაგრამ არაფერი გამომდისო“ (დიდ მხატვარს, დროადადრო, პოეტური მუზაც ეძალებოდა), უპასუხა: „ლიტერატურა, ძვირფასო დეგას, იდეებისაგან არ იქმნება. მათ სიტყვები ქმნიან“.

არ არის გასკვირი, რომ ამ „სიტყვების ბიოგრაფიას“ ირმა რატიანი ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედების მაგალითზე წარმოგვიდგინა. ბარათაშვილი, რომლის რომანტიკოსობა (მცირერიცხოვან კოლეგათაგან განსხვავებით), ყოველთვის ეჭვმიუტანელი იყო, თავისი „მკრძნობიარე ინტელექტუალიზმი“ (მონოგრაფიის ავტორის თქმით: „რომანტიკული ეპოქის ჭეშმარიტად მსაზღვრელი მენტალობა“), მართლაც თვალნათლივ „აფართოვებს რომანტიზმის გეოგრაფიულ რუკას ქართული ნაციონალური მოდელის მიმართულებით“.

თხრობა „სიტყვების ბიოგრაფიაზე“ ბუნებრივად გადაიზრდება თხრობაში მწერალთა (ზოგჯერ - პერსონაჟთა) ბიოგრაფიებზე და ირმა რატიანი (რომელიც ხმამაღლა არ ამბობს, მაგრამ, ემოციურად გემუზნებას რწმენით, რომ ქართული რომანტიზმი - ესაა ბარათაშვილი! რაშიც საგნებით ვე-თანხმები), რაღა თქმა უნდა, შეგვახსენებს ბარათაშვილის საყვარელი ისტორიული და ლიტერატურული გმირს - სოლომონ ლიონიძის ერეკლე მგორისადმი მიმართულ სიტყვებს:

სახელმწიფოსა სჯულის ერთობა
არარას არგებს, ოდეს თვისება
ერთა მის შორის სხვადასხვაობდეს.
ვინ იცის, მაშინ როგორ მოუხდეს
რუსეთის ძალი ქართლს აწინდელი:
ვით შეითვისოს რუსმა ქართველი,
ვით შეიწყნაროს რუსთ მეფობაში,
რაც მოისურვოს ქართველობა?

ავტორი მაქსიმალურ ემოციურ რეგისტრს აღ-წევს იმ პოეტზე საუბრისას, რომლის შემოქმედება „გამჭვლილულია რუსეთის იმპერიის მარწმუნებში მოცეკვლილ საქართველოს ბედ-იღბალზე ფიქრით-და დადრდით, იმ სულთერ გაოგრებაზე წუხილით, რომელშიც უზღებდათ ცხოვრება მის თანამემამულეებს“

რაღა თქმა უნდა, ასეა. მაგრამ ახლა ერთ სენ-სიტყვით თემას მივადევით, რაც ციტირებულ პა-საჟში ვერ გაიფიქრებდა სწორედ იმ, თავდაპირვე-ლი „Forte“-ს გამო. საქმე ისაა, რომ თავიდანვე დას-მულა იკავივობის ნიშანმა „ბედი ქართლისას“ აე-ტორა და მის პათეტიკურ პერსონაჟს შორის, უბ-რადლოდ, გააორიკება რაიმე კითხვის ნიშანი და ინ-ტელექტი. მაგრამ სოლომონ ლიონიძე და ნიკოლოზ ბარათაშვილი მარადმოდო თანამოაზრენი ნამდვი-ლად არ არიან. ამის დასტურია ბარათაშვილისავე „საფლავი მეფის ირაკლისა“ თავისი ოპტიმისტუ-რი ფინალით („აჰა, აღსრულდა ხელმწიფური ან აზ-

რი შენი / და ესყამთ ნაყოფსა მისგან ტკბილას ან შენნი შენი.“), რასაც საინტერესო გამოკვლევა მი-უძღვნა მერაბ ლალაშიძემ („რას გვაუწყებს დღეს ნიკოლოზ ბარათაშვილის „საფლავი მეფის ირა-კლისა“ (კრებ. „ქართული რომანტიზმი - ნაციონა-ლური და ინტერნაციონალური საზღვრები“, თბ., 2012 წ.).

ორი ურთიერთგამომრიცხავი თეზა ბარათაშ-ვილის პოეზიის ორ ნიმუშში, მკაფიოდ გვაგონო-ბინებს მის პიროვნულ და შემოქმედებით დრამას - მის გაოგრებას, მის უცნაურ თანაცხოვრებას სოცე-უმპრომოდის განუყოფელი ნაწილიც თვითონ არის და რომლის მსხვერპლადაც მიიჩნევს თავს...

მენტალურად, შესაძლოა, ბარათაშვილი ამ სო-ციალურ უფრო ორგანული ნაწილი ყოველიყო, ვი-ნემ, ვთქვათ, სოლომონ დოდაშვილი, მაგრამ პოე-ტურმა გენიამ (სოციალური ფსიქოლოგიის ავლით) ისეთი პასიონარული ქარიზმა შესძინა ბარათაშ-ვილის იერს, რომ თაობათა მესხიერებაში იგი, რაღა თქმა უნდა, აღიქმება როგორც მერანის თავდაუ-ზოგავი მხედარი და არა როგორც ერეკლე მგორის საფლავთან თავდახრილი, იმპერიის ლოიალური ქვეშევრდომი...

აქვე ვიტყვი, რომ რომანტიზმისათვის ესდენ დამახასიათებელი ეს პასიონარული მუხტი ბარა-თაშვილის არცერთ კოლეგას არ ახასიათებდა და კიდევ ამიტომაც ადვილკამთ მას ქართული რომან-ტიზმის ჭეშმარიტ სიმბოლოდ.

ამ თემას ევროპულ რომანტიზმთან მიმართე-ბაში შეეხო ზერტრან რასელი თავის კაპიტალურ „დასავლური ფილოსოფიის ისტორიაში“: „პროტეს-ტის რომანტიკული ფორმა დიდად განსხვავდება რაციონალისტური ფორმისაგან, თუმცა, თავისი ფეხებით, ორივე ამოიზარდა საფრანგეთის რეჟო-ლუციიდან და თავის უშუალო წინამორბედ ფილო-სოფოსებიდან. რომანტიკული ფორმა ბაირნიან ფილოსოფიური სამოსით არ გვევლინება, მაგრამ მომენტურობისა და ნიცქის სახით ის ფილოსოფიის ენაზე ამეტყველდა... პრაქტიკულ პოლიტიკაში ის მნიშვნელოვანია როგორც ნაციონალიზმის მოყა-მირი“.

ახლა მივუბრუნდეთ ჩვენთვის საინტერესო „ოზი-ექტს“, სადაც დეკორაციაზე შეიცვალა და აქტორე-ბიც და სადაც რომანტიკული მსოფლმხედრობის გამომხატველი კანტიკულ ტრიადას - „ღმერთი, თავისუფლება და უკედევება“ ილიანული „მაშუ-ლი, ენა, სარწმუნოება“ შეენაცვლა.

ქართულ მწერლობაში რეალიზმის დამკვიდრე-ბას, როგორც ორგანულ ნაწილს ევროპულ ლიტე-რატურაში მიმდინარე პროცესისა, ირმა რატიანი ზედმიწევნით ყურადღებით უკვირდება და ზუს-ტად მიგვჩვენებს მეთოდოლოგიის (და, ლიტერატუ-რული ადოქსი, ცხადია) წყალობით, ამჯერადაც, ახერხებს აიციდინოს ყველა, საბჭოური დროიდან აპრობირებული კლიშე. ამიტომაც, მშაშნარული სურათის „რესტავრაციის“ ნაცვლად (რაც, სამწე-ხაროდ, არც თუ იშვიათია), იგი XIX საუკუნის მეო-რე ნახევრის ქართული რეალიზმის რეალისტურ პანორამას (ეს სიტყვათათამში ქვეთავის სათაურ-

შია გატანილი), გამოკვეთილად სუბიექტური თვალ-
საჩინოდან გვითვალისწინებს. ასეთი ხედვა იმდენადვე
საინტერესოა, რამდენადვე - სარისკო. ამისათვის
ავტორიც უნდა იყოს მზად და მკითხველიც. ამი-
ტომაც მგონია, რომ კონცეპტუალური სახელგებობა
საზე ზედა, რომლის არმბეზუც ძალისხმეის ნიშნებს
კითხვის ნიშნებიც არ ახლავს, გულგრილად და ნა-
კითხული.

„ლიბერალიზმის ეპოქისადმი“ მიძღვნილ არ-
ცერთ გამოკვლევაში (მაგვე სახელწოდების კოლექ-
ტიური მონოგრაფიის ჩათვლით, რომლის რედაქ-
ტორიც გახლავართ), არ შემხედვრია ასეთი კატე-
გორიული ფორმით ჩამოყალიბებული თეზა: „ეროვ-
ნული თვითმოყოფადობის იდეა არის ქართული
კრიტიკული რეალიზმის მთავარი იდეა, რომე-
ლიც მოიცავს და ფარავს მის გზაზე ამოხვეტილ
მწვევ სივრცე-პოლიტიკურ პრობლემებს“.

ჩვენს წინაშე კლასიკური ნიმუში იმისა, რო-
გორ ცვლის საგანს ხედვის კუთხე: არც ქართულ
კრიტიკულ რეალიზმს მიკუთვნებული ტექსტები
მეცვლილა და არც რა ახალი ნაწარმოები აღმოგ-
ვიჩნია იმ პერიოდისა: „მგზავრის წერილები“ კვლავ
რჩება ილიას პრაქტიკულად ერთადერთ მხატვრულ
ნაწარმოებად, რომელშიც ეროვნული თვითმოყოფა-
დობის იდეა არის წარმოჩენილი (მონოგრაფიის ავ-
ტორი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ პუბლიცისტიკა
არ შედის მისი კვლევის სფეროში), აკაცია და ვა-
ჟას პატრიოტული ლირიკის ნიმუშები და ალექსან-
დრე ყაზბეგის პროზა... ყველაფერი დანარჩენი, რაც
კი დაწერილა იმდროინდელი ქართველი რეალის-
ტების კალმით, მკერფოდენი გამოსაკლისით, სო-
ციალური თანასწორობის დამკვიდრების პათოსი-
თაა ნაკარნახევი. ისე რომ, „ლიტერატურული სტა-
ტისტიკა“ ნამდვილად ვერ გაამყარებს მონოგრა-
ფიის ავტორის ზემოთ მოყვანილ კატეგორიულ თე-
ზას...

ემპირიული მასალა იგივე რჩება, მკვლევრები
იცვლებიან. და იცვლება მათი ხედვის კუთხე. ირმა
რატკიანმა მიზნად დაიხსია, თვალსაჩინოდ წარმოე-
ჩინა ლიბერალიზმის ეპოქის სახელწოდება მემკვიდ-
რეობის „მცირედი“ ნაწილის უდიდესი ზედმართი
წონა იმდროინდელი ქართული საზოგადოების ეროვ-
ნული თვითშეგნების ჩამოყალიბებაში. და წარ-
მატებით მიაღწია დასახულ მიზანს.

ეს დისკურსი, მეტ-ნაკლები სიმძაფრით, მონოგ-
რაფიის მთელს შემდგომ თხრობას გასდევს, ხოლო
იქ, სადაც XX საუკუნის საბჭოთაური მოვლენებ-
ზეა ლაპარაკი, ცხადია, დომინანტურ მნიშვნელო-
ბას იძენს „XX საუკუნის ქართული მწერლობა: მსოფლიო ლიტერატურული პროცესის ნიადაგი და მის მიღმა“).

„დემოკრატიული საქართველოს“ სამწლიანი არ-
სებობისას „თვისუფლების უანებადით“ განვითარე-
ბული (და თავებუდახვეული) ქართული მწერლობა
1921 წლის თებერვლის ერთ საბჭოთაურ დღეს
აღმოჩნდა სასტიკი ალტერნატივის წინაშე, რომელ-
საც მონოგრაფიის ავტორი ემოციურად სიმძაფრით
აღწერს: „დევარდაცა იგანცავე კულტურის რისკი
მთლიანობის იდეამ: კულტურის დაქვემდებარე-

ბა მასების გემოვნებისა და მოთხოვნისებზე-
სადმი ზოგადკულტურული პროცესის დაკნინე-
ბის მიზეზად იქცა - წარმოიქმნა კულტურის ორი
მოდელი: ერთი მხრივ - მასების გემოვნებასთან
გათანაბრებული კულტურა, რომელმაც გადაიარ-
ჩინა თავი, მაგრამ დაკარგა ღირსება და მასთან
ერთად ღირებულება, მეორე მხრივ - ელიტური
კულტურა, რომელმაც მალაღობა „კულტურის“ კვარ-
ცხლზე შედგომა იჩინა, თუმცაღა საბოლოოდ
ჩაიკეტა საკუთარ თავში და, როგორც ხალხისათ-
ვის (ამ სიტყვის ფართო გაგებით) უსარგებლო
კულტურამ, ღრმად კრიზისულ ფაზაში შეაბიჯა“.

იქმნება სიტუაცია, რომელსაც ზუსტად ტერმინი
მიუხადავა ოსვალდ შენგლერმა. მიუხედავად იმი-
სა, რომ გასული საუკუნის დასაწყისის ეს საკულ-
ტო ფიგურა, დღევანდელი კულტუროლოგიური ავ-
ტორიტეტების „მჭიდრო“ არ შედის, სწორედ მან
გამოიტანა გეოლოგიების მიერ აღწერილი მოვლე-
ნა „ფსევდომორფოზა“ კულტურის სფეროში. ანუ:
როგორ ხდება ექსტრემალურ გარემოებათა გამო-
სვლით, კულტურულ სივრცეში გამოცარიელებული პლას-
ტების შენაცვლება იგივე ფორმის, მაგრამ დიამეტ-
რალურად განსხვავებული სტრუქტურის/კონცეპ-
ტების ტექსტით თუ არტეფაქტებით.

მაგალითისათვის, აქ მახსენდება დემნა შენგე-
ლიას მოთხრობა „კაც“, რომლის სოფეტური საკმა-
ოდ ექსტრემალური ეგზანტეზიზმისა, აქვენი დროის
რადიკალა და მიხილლ ჯავახიშვილის „ჯავახო ხიზ-
ნებს“, მაგრამ, სწორედაც რომ ამ ნაწარმოებთან ან-
ტითეზაზეა აგებული: ტარიელ მკლავაძის „პოლ-
შევიკური ასლი“ - კომისარი თაბაგარი (ტარიელ
მკლავაძე/ჯავახო), თავისი განუწყვეტილ მასუწავ-
ლებლობის აღტაცებას იმსახურებს, ხოლო ცოლნა-
ვრილი, უმწეო ანდრო რამაძე მეტასტელს -
„კაც“/„ბრინჯა“, მაგრამ თანაგრძნობის მისხალსაც
კი არა...

აი, მეტყველი დასტური იმისა, რომ: „საბჭოთა
ლიტერატურულმა კანონმა ჩაანაცვლა უნივერსა-
ლური კანონი და ქართული ლიტერატურა დისტან-
ცირდა საერთაშორისო ლიტერატურულ სივრცე-
სთან“.

ამ „უნივერსალურ კანონში“ უმთავრესი ღირე-
ბულება - ადამიანი იყო და „სანადგროს“ ავტორმა
(რომელსაც ვერ მიგანერტ „პროლეტკულტელი“
მწერლის პრიმიტიულ აღტაცებას „მასუწავლებლო-
ბული“), ცხადია, იცოდა, რომ ლალატობდა ქარ-
თული პროზის იმ პუბლიკისთვის იდეალს, რომლის
სიმბოლურ ნიშანსაც XX საუკუნეში, 1903 წელს,
გაზეთ „ცნობის ფურცელში“ მიხილლ ჯავახიშვი-
ლის „ჩანჩურას“ გამოქვეყნება იქცა...

როდესაც ირმა რატკიანი საუბრობს, როგორ გა-
მოვიდა ქართული მწერლობა „პოსტრევოლუციო-
ნო მოკიდან“ და, თანდათანობით, როგორ გამოძე-
ბა თვითრეალიზაციის გზები და საშუალებანი, ყვე-
ლაზე ღირსეულ მაგალითად ამ ურთულეს (და და-
ნაღწელ) გზაზე, სწორედ მიხილლ ჯავახიშვილის სა-
ხავს. იმ ქართველ მწერლებს, რომელსაც, ავტორის
თქმით: „დაბნელებილი ამოცანების მასშტაბითობითა
და სიღრმით... თავისი თანამედროვე დასავლელი

მოდერნისტი ავტორების ღირსული თანამოაზრეა (ფრანც კასკა, მიხეილ ბუღაგაიძე, ვლადიმირ ნა-პოკოვი და სხვ.).

მიხეილ ჯავახიშვილის შემოქმედებას ავტორი თავისი მონოგრაფიის მეორე ნაწილშიც მიუბრუნ-დება („ნიტორპარტაციონალიზმი“), სადაც ტიპო-ლოგიურ დომინანტას ანალიტიკური ენაცვლება და ამასთანავე, უწყვეტ, ექსპრესიულ მონოლოგად აღიქმება. აქ ცალკე თავი ეძღვნება „ჯავახის ხიზ-ნებს“ („ტიპოლოგიური ალტერნატივა მიხეილ ჯა-ვახიშვილის რომანში „ჯავახის ხიზნები“), რომელ-შიც, პრაქტიკულად, რომანის მთელი კონცეპტუ-ალური ევოლი მიმოხილულია.

ავტორის თვალსაზრისით: „ნიკედილისა და უკ-ვდავების, დროისა და ზედროშობის პრობლემა „ჯავახის ხიზნების“ ძირითადი პრობლემაა“. მაქსი-მალური განზოგადებით, თუთუდ, ასეა - მიხეილ ჯავახიშვილის ნარატივიშე თვალსაჩინოდ ილუს-ტრირებული ბინარული თანხიზივით: თეიიურაზი - ჯავახი.

აქ, ავტორის მაძიებელ მზერას არაფერი გა-მორჩენია: არც თეიიურაზ ხევისთავის მსგავსება აბასვერის მითოლოგიურ არქეტიპთან, არც თეი-მურაზისა და მისი „სარკისმიერი ლანდის“ ფენო-მენი, არც რომანის ესკატოლოგიური ფინალი, არც მრავლისმეტყველი ონომასტიკა: „ნაშინდარი, ნა-ფუზარი, ნაუფარი, ნაუფლარი, ნაშურავალი“. თვითონაც წაუმატებს: „ნაკეცარი, ნაბატონარი, ნა-მოვლანარი, ნავექილანარი“...

ჩემი ღრმა რწმენით, მიხეილ ჯავახიშვილი, პირველ ყოვლისა, სწორედ ონომასტიკის მსხვერ-პლია და „ჯავახის ხიზნების“ გამოქვეყნება 1924 წელს ისეთივე „სულიერადლური აქტია“, როგორც პასტერნაკის შეფასებით - მანდელშტამის სატი-რა სტალინიზე.

თუკი ჩვენ ვიცით, რა რისკს შეიცავს ჯიჯამ-ვილ/ჯულაშვილის „ეგვონიის“ დაწყვილება „ნაო-სარობასთან“ (რამდენიმე წლის შემდეგ, სტალინის ეთნიკური წარმომავლობის თემის ჩაქვიდება მისი ყველაზე საძოვლელი პოლიტიკური ოპონენტად ლევ ტროცკი), ცხადია, მიხეილ ჯავახიშვილმაც იცოდა. არა თუ რომანი არ დათმო, ამ ონომასტიკას და ეთ-ნონიმიმაც კი არ შეუღალა.

ბევრია ევროპულ ლიტერატურაში ისეთი მაგა-ლითი, მწერლურმა თავმოყვარეობამ სიცოცხლის ინსტინქტს რომ აჯობოს? მაგრამ, რომელიმე ევ-როპული უნივერსიტეტი თუ ვიცო, სადაც ეს ლი-ტერატურული და ზნეობრივი მაქიმილიზმის ნი-შუში და ეს ბიოგრაფია მანდელშტამის გვერდით მოიხსენიებოდეს?!

ირმა რატიანის მონოგრაფიის კითხვისას, გრჩე-ბათ შთაბეჭდილება, რომ ავტორი ატყეპული იყო ბორხესისეული „ლიტერატურის უტოპიის“ იდეით, რომელიც ყველა არსებული ტექსტის გვერდიგვერდ თანამარცხობას, ურთიერთდუმობას და ურთიერ-თშეღწევას გულისხმობს. რადგან მონოგრაფიის ავ-ტორი, ამავე დროს, საკუთრივ ანტიუტოპიის მკვლე-ვარიც გახლავთ და ქართულ ლიტერატურას სრუ-ლიად ბუნებრივად აღიქვამს სწორედ ამ „სმოფლიო

ბიბლიოთეკის“ ორგანულ ნაწილად, შეიძლება ით-ქვას, რომ „ბორხესისეული უტოპიის“ განსაზოგე-ელებლად თავისი ახალი წიგნით მან კიდევ ერთი, წარმატებული ნაბიჯი გადადგა...

პოლიტიკოსების მოხიზვლა უფრო ადვილია, ვიდ-რე ინტელექტუალების, რომელთაც არ ინტერესებთ არც შენი გეოპოლიტიკური როლი, არც სატრანზი-ტო თუ ეკონომიკური რესურსები; არაფერი აინტე-რესებთ, გარდა შენი კულტურული პლასტის და მას-ზე დამკვიდრებულ მთლიერი პოტენციალისა. ამას-თანავე, პოლიტიკოსებისაგან განსხვავებით, ინტე-ლექტუალს უფრო გამაფრებელი აქვს ეთიკური კრიტერიუმები და მეტ ყურადღებას აქცევს ეთიო-სიკოლოგია. ამიტომაც, ევროპულ სივრცეში ჩვენს ინტენერირებასთან დაკავშირებით, სწორედ ინტე-ლექტუალს თუ ემასოვრება მამარდაშვილის საბე-ლი, მაგრამ ემასოვრება ქართველების დაბასათო-ბაც შერდერის „კაცობრიობის ისტორიაში“. „კიდევ უფრო შესაბარლისა (სომხეთთან შედარებით - ზა.) ქრისტიანული საქართველოს ბედი. აქ არის ეკლე-სიები და მონასტრები, პატრიარქები, ეპისკოპო-ბი, ბერები; ქართველი ქალები - ლამაზები არაი, კაცები - მამაცი; და მაინც, მშობლები შვიდიან აქ თავიანთ შვილებს, ქმრები - ცოლებს, თავადაზნა-ურნი - ყმებს, მორწმუნენი - მღვდელს. უცნაური ქრისტიანობა სუფევს ამ სულით მხენ და გულით არსანდო მოქურდო ხალხში“.

საგანგებოდ ვაიხსენებ აქ ეს მწარე სატყვები, რომლებიც, რაღაც თავდაცვითი ინსტინქტის გა-მო, არ ვისვენებთ ხოლმე. ვაიხსენებ, რადგან, ევ-როპულ ოჯახში გაბნეულების მსურველთ, ისიც უნ-და ვგახსოვდეს, რა თქმულა ამ ევროპაში ჩვენი მუ-სახებ, თუნდაც ორი საუკუნის წინ: ამიტომაც, მთარ-გნელმა კდემამოსილად არ უნდა გამოტოვოს ქარ-თველი კითხვებისათვის უსიამოვნო პასაჟები მარ-დენის „საქართველოში მოგზაურობის“ წიგნიდან (რომელიც, საფიქრებელია, მაგიადაზე ედო ჰერ-დერს), ხოლო ევროპული მასშტაბის ხელოვანთ, მწერლებს, მეცნიერებს, ინტელექტუალებს თავი-სივე სამშობლოში თავებენ არ უნდა აწყველონ. მარტო მერამ მამარდაშვილის მაგალითი რად ღრს...

ერთი მამარდაშვილი ვერ გადაწონის ევროპის მოდელულ ქართული მათვის ლეგიონს. ის მამარ-დაშვილი, რომლის გვიარაც, ქართველი „კოლგე-ბის“ წყალობით, ვერ იხილავთ „ქართული საბჭო-თა ენციკლოპედიის“ VI ტომში, 1983 წელს რომ და-სტესმება. ამ დროს, როცა მისი სახელი ევროპელ ინტელექტუალთათვის უკვე ცნობილი იყო.

როდესაც გასახსენებლად უსიამოვნო ისტორი-ულ ციტატას დედგანდელი უაზრობა ემატება, არაა გასაკვირი, დამიანი დაეჭვდეს, როგორ შესძლებს ქართული კულტურა მთელი ამ ნეგატიური პლას-ტის საპირწონედ იქცეს? ერთადერთი პასუხი არ-სებობს: უნდა შესძლოს, რათა ევროპის „საპარადო“ სადარბაზოს ზღუერბლს გადავაბიჯოთ, რო-გორც ღრსეულმა პარტნიორმა და არა როგორც დახმარების მომლოდინე ღარიბმა ნათესავმა.

სწორედ ამიტომ დავეხსენებ ამ ესსეს სათაურ ნიკოლაი ნეკრასოვს.

ნა პაიქაბა ყოფილიყო თქვენი ჩაქაბა

არლიმაგ
საინფორმაციო
სისტემები

ტელ: 577 747-719
ელ-ფოსტა: info@arilimag.ge

169/53

